

บทที่ 4

ความสัมพันธ์ภายหลังเหตุการณ์ 11 กันยายน ค.ศ. 2001

วิทยานิพนธ์นี้จะทำการศึกษา วิเคราะห์ ตลอดจนประเมินนโยบายและเนื้อหาความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสหรัฐอเมริกาในประเด็นด้านการเมืองและความมั่นคงนับตั้งแต่การเกิดเหตุการณ์ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 จนถึงวันทำรัฐประหารในประเทศไทย เมื่อวันที่ 19 กันยายน ค.ศ. 2006 โดยครอบคลุมประเด็นความมั่นคง ดังนี้ ท่าทีของรัฐบาลไทยต่อสหรัฐอเมริกาภายหลังการเกิดเหตุการณ์ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 ซึ่งครอบคลุมถึงการให้ความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาต่อต้านการก่อการร้าย ซึ่งประกอบไปด้วย การส่งคณะทหารและทีมงานด้านอื่น ๆ ไปช่วยฟื้นฟูสภาพนิสสถานภายหลังการโจมตีของสหรัฐอเมริกา การให้เครื่องบินของสหรัฐอเมริกาแวะเติมน้ำมันที่ฐานทัพเรืออู่ตะเภา และการส่งคณะทหารไปช่วยฟื้นฟูประเทศอิรักภายหลังการโจมตีของสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 2003 กรณีที่รัฐบาลไทยส่งนายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รองนายกรัฐมนตรี และอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ชิงตำแหน่งเลขาธิการสหประชาชาติที่จะหมดวาระลงในปี ค.ศ. 2006 และสิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้ คือ การศึกษาความคืบหน้าและความสัมพันธ์ในความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างประเทศไทยและสหรัฐอเมริกาที่มีมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1983 คือ การฝึกซ้อมร่วม/ผสมภายใต้รหัสคอบบร้า โกลด์ (Cobra Gold) นอกจากนี้ในบทนี้จะทำการศึกษา ประเด็นที่อาจจะนำไปสู่อุปสรรคในการดำเนินความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกา เช่น ประเด็นปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกาแสดงความห่วงใย โดยเฉพาะการทำสงครามต่อต้านยาเสพติด การปราบปรามผู้มีอิทธิพล การแก้ไขปัญหาคาสิโนสงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และการดำเนินนโยบายที่แตกต่างกันระหว่างรัฐบาลไทยและสหรัฐอเมริกาต่อรัฐบาลพม่า

ท่าทีของรัฐบาลไทยต่อสหรัฐอเมริกาภายหลังการเกิดเหตุการณ์ 11 กันยายน ค.ศ. 2001

ภายหลังการเกิดเหตุการณ์วินาศกรรมโดยกลุ่มก่อการร้ายสากลเมื่อเวลาประมาณ 09.00 น. ตามเวลาท้องถิ่นในนิวยอร์กซิตี (New York City) หรือประมาณ 20.00 น. ตามเวลาในประเทศไทย ของวันที่ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 โดยเครื่องบิน 2 ลำพุ่งชนอาคารเวิร์ดเทรด เซ็นเตอร์ (World Trade Centre) ซึ่งสูง 110 ชั้น ที่นิวยอร์กซิตี (New York City)¹ เครื่องบินลำที่ 3 พุ่งชนอาคารกระทรวงกลาโหมสหรัฐอเมริกาหรืออาคารเพนตากอน (Pentagon) และเกิดระเบิดรุนแรงสองครั้ง มีการอพยพผู้คนออกจากอาคารกระทรวงกลาโหม ทำเนียบขาว และกระทรวงต่างประเทศ โดยสำนักงานการบินพลเรือนสหรัฐอเมริกาสั่งห้ามเครื่องบินทุกลำทะยานขึ้นจากสนามบินในสหรัฐอเมริกาและให้เที่ยวบินโดยสารระหว่างประเทศทั้งหมดที่จะเดินทางไปสหรัฐอเมริกาไปลงจอดที่แคนาดา พร้อมกับสั่งปิดสนามบินทุกแห่ง และสั่งปิดตลาดหุ้นเป็นเวลา 7 วัน² นายเดช บุญนาค เอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงวอชิงตัน ในขณะนั้น ได้รายงานสถานการณ์และข้อเสนอแนะกลับมาที่กระทรวงการต่างประเทศ³ ซึ่งภายในคืนของวันที่ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 ตามเวลาในประเทศไทย รัฐบาลไทยโดยนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้ส่งสารแสดงความเสียใจมายังประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush) และ พลเอก คอลิน เพาเวล (Colin Powell) รัฐมนตรีต่างประเทศตามลำดับ⁴ และในคืนวันที่ 12 กันยายน ค.ศ. 2001 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ส่งพระราชโทรสารแสดงความเสียพระราษทุกข์ถึงประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush) โดยมีนายเฮนรี เจมส์ (Henry James) ผู้ช่วยรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศและผู้ดูแลกิจการด้านแปซิฟิก เป็นผู้รับพระราชสาสน์จากนายเดช บุญนาค เอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงวอชิงตัน ไปส่งต่อยังทำเนียบขาว⁵

¹“โลกช็อก!”, สยามรัฐ (12 กันยายน 2544).

²เรื่องเดียวกัน.

³สัมภาษณ์ เดช บุญนาค, อดีตเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงวอชิงตัน สหรัฐอเมริกา, 14 กุมภาพันธ์ 2550.

⁴“นายกรัฐมนตรีแถลงภายหลังการประชุมนัดพิเศษ กรณีเหตุการณ์ก่อการร้ายในสหรัฐ”, สำนักโฆษก (12 กันยายน 2544); “พระราชโทรสารเสียใจคนอเมริกัน”, เดลินิวส์ (14 กันยายน 2544).

⁵กระทรวงการต่างประเทศ กองการสื่อมวลชน กรมสารนิเทศ “พระราชสาสน์แสดงความเศร้าสลดพระราชทุกข์” <<http://www.mfa.go.th/web/showNews.php?newsid=1072&Qsearch=united%20states>>, ข่าวสารนิเทศ ลงวันที่ 12 กันยายน 2544.

ด้านความสูญเสียของฝ่ายไทยนั้น สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงวอชิงตัน ได้ติดตามความคืบหน้าของสถานการณ์จากสถานทูตไทยแห่งอื่นในสหรัฐอเมริกาเพื่อตรวจสอบว่ามีคนไทยได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตจากเหตุการณ์ดังกล่าวหรือไม่ ซึ่งเมื่อเหตุการณ์กลับเข้าสู่สภาวะเกือบปกติ ก็ทราบว่า มีคนไทยเสียชีวิต 2 ราย และบาดเจ็บอีกจำนวนหนึ่ง⁶

สำหรับความเคลื่อนไหวของรัฐบาลไทยภายหลังการเกิดเหตุการณ์นั้น พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้เรียกประชุมคณะรัฐมนตรีด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงฉุกเฉินที่ทำเนียบรัฐบาล ในวันที่ 12 กันยายน ค.ศ. 2001 เวลา 07.30 น. เพื่อประชุมสรุปหาหรือสถานการณ์และผลกระทบด้านต่าง ๆ ที่จะมีต่อไทย โดยก่อนการประชุม พันตำรวจโท ทักษิณ ให้สัมภาษณ์ว่า รัฐบาลทราบความเคลื่อนไหวเรื่องการก่อการร้ายนี้มาก่อนแล้วประมาณ 2 เดือน โดยได้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับสถานทูตต่าง ๆ แต่ไม่คาดคิดว่าสถานการณ์จะรุนแรงเช่นนี้ เมื่อการประชุมคณะรัฐมนตรีนัดพิเศษเสร็จสิ้นลง นายกรัฐมนตรีได้แถลงผลการประชุมด้วยตัวเองว่า

...ในนามของประชาชนชาวไทยและรัฐบาล ผมขอแสดงความเสียใจอย่างสุดซึ้งต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับรัฐบาลและประชาชนชาวอเมริกัน ถือว่าเป็นการกระทำที่สมควรที่จะได้รับการประณามอย่างยิ่ง เป็นการกระทำที่ทำให้ผู้บริสุทธิ์ต้องเสียหาย ทำให้เกิดการชะงักงันในการพัฒนาของโลก ซึ่งผมในนามรัฐบาลไทยได้ส่งสาส์นแสดงความเสียใจไปยังท่านประธานาธิบดี George W. Bush ตั้งแต่มื้อคืนนี้แล้ว...⁷

...จากการประเมินสถานการณ์เชื่อว่าไม่มีความเชื่อมโยงกับประเทศไทยในเรื่องความมั่นคงและปลอดภัยอะไรมาก แต่เพื่อความไม่ประมาท อยากให้พี่น้องประชาชนเกิดความเข้าใจว่ารัฐบาลให้ความสนใจเป็นพิเศษ อย่างตักใจ ...⁸

⁶สัมภาษณ์ เตช บุนนาค, อดีตเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงวอชิงตัน สหรัฐอเมริกา, 14 กุมภาพันธ์ 2550.

⁷<<http://www.siamarchives.com/MNewsDetail.aspx?mid=54659>>; “ตำรวจไทยพลาถันค้มกัน เข้ม 24 ชม สถานทูตอเมริกา หวั่นวินาศกรรมซ้ำ”, แนวหน้า (13 กันยายน 2544).

⁸“ตำรวจไทยพลาถันค้มกัน เข้ม 24 ชม. สถานทูตอเมริกา หวั่นวินาศกรรมซ้ำ”, แนวหน้า (13 กันยายน 2544).

สำหรับทัศนคติของนายกรัฐมนตรีต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้น ได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจน ในระหว่างการประชุมคณะรัฐมนตรีด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงฉุกเฉินก่อนที่จะแถลงอย่างเป็นทางการว่า "เราจะไม่มีการเข้าข้างฝ่ายใด จะวางตัวเป็นกลาง เพราะเหตุการณ์ครั้งนี้ค่อนข้างใหม่"⁹ พร้อมทั้งกำชับเรื่องการแย่งกันพูดที่อาจทำให้ ประชาชนตื่นตระหนกได้ และมีคำสั่งให้สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติติดตามข่าวและจับตากลุ่มผู้ก่อการร้ายอย่างใกล้ชิด เพราะเกรงว่าจะเกิดพฤติกรรมเลียนแบบ พร้อมทั้งให้รายงานความคืบหน้าให้นายกรัฐมนตรีทราบโดยตรง และหากมีความจำเป็นก็พร้อมที่จะประชุมตลอด 24 ชั่วโมง¹⁰ รวมทั้งให้ดูแลรักษาความปลอดภัยภายในประเทศเป็นพิเศษโดยเฉพาะสถานทูตสหรัฐอเมริกา อังกฤษ อิสราเอล และอีกหลายประเทศ และแลกเปลี่ยนการข่าวเป็นการภายในกับสถานเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทย และมีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ด้านการข่าวคอยติดตามความเคลื่อนไหวอย่างใกล้ชิดด้วย¹¹

สำหรับตัวผู้ก่อการนั้น รัฐบาลสหรัฐพุ่งเป้าไปที่นายโอซามา บิน ลาเดน (Osama Bin Laden) มหาเศรษฐีสัญชาติซาอุดีอาระเบียที่อาศัยอยู่ในอัฟกานิสถานภายใต้การปกครองของรัฐบาลฏอลิบาน อย่างไรก็ดี นายโอซามา บิน ลาเดน (Osama Bin Laden) ออกมาปฏิเสธว่าไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ แต่กล่าวแสดงความยินดีต่อเหตุการณ์ก่อวินาศกรรมตึกเวิลด์เทรด ๗ และตึกอาคารกลาโหมของสหรัฐ และกล่าวสรรเสริญกลุ่มบุคคลซึ่งปฏิบัติการโจมตีดังกล่าว¹² เช่นเดียวกับประธานาธิบดี ซัดดัม ฮุสเซน (Saddam Hussein) ของอิรัก ที่มีท่าทีเหมือนรัฐบาลฏอลิบานปฏิบัติยานี้ยิ่งทำให้สหรัฐอเมริกาต้องการตัวนายโอซามา บิน ลาเดน (Osama Bin Laden) มาลงโทษ ให้ได้เพื่อเป็นการแก้แค้น¹³ ส่งผลให้สหประชาชาติต้องสั่งให้เจ้าหน้าที่หน่วยงานบรรเทาทุกข์ของหน่วยอพยพออกจากอัฟกานิสถานเพื่อป้องกันปฏิบัติการโจมตีรัฐบาลฏอลิบานที่อาจจะเกิดขึ้นโดยมีสมาชิกกลุ่มจำนวน 80 ราย ตัดสินใจเดินทางออกจากอัฟกานิสถานก่อน

⁹“ตายเป็นเบือสหรัฐฯ โศก บินลาเดนฝ่อ”, เดลินิวส์ (13 กันยายน 2544); Shawn W. Crispin, “In Denial”, Far Eastern Economic Review, p. 24 (November 12, 2002).

¹⁰<<http://www.siamarchives.com/MNewsDetail.aspx?mid=54659>>

¹¹“พระราชโอรสสารเสียใจคนอเมริกัน”, เดลินิวส์ (14 กันยายน 2544).

¹²“ประกาศสงคราม”, สยามรัฐ (13 กันยายน 2544).

¹³“ยูเอ็นผ่านหวั่นสหรัฐบี้อัฟกานิสถาน”, สยามรัฐ (13 กันยายน 2544).

วันพฤหัสบดีที่ 13 กันยายน ค.ศ. 2001 ภายหลังจากเจรจาฉุกเฉินระหว่างหน่วยงานบรรเทาทุกข์สากล ในขณะที่กองทัพสหรัฐนั้นได้รับคำสั่งให้พร้อมรบเต็มที่กับการปฏิบัติการโจมตีการก่อเหตุครั้งนี้ตลอด 24 ชั่วโมง หนุ่่นการโต้ตอบใจรก่อการร้าย

ในขณะที่เดียวกันเมื่อวันที่ 13 กันยายน ค.ศ. 2001 หน่วยข่าวกรอง ซี ไอ เอ (Central Intelligence Agency - CIA) และสำนักงานสอบสวนกลางแห่งสหรัฐอเมริกาหรือ เอฟ บี ไอ (Federal Bureau of Investigation - FBI) ของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้ประกาศเตือนว่า ประเทศไทยเป็น 1 ใน 10 พื้นที่อันตราย โดยเฉพาะในแถบภาคใต้ เพราะมีสมุนของนายโอสามา บิน ลาเดน (Osama Bin Laden) เข้ามาเคลื่อนไหว ทำให้นายกรัฐมนตรีของไทยออกมาปฏิเสธและให้ความเห็นว่าแค่ใช้ไทยเป็นทางผ่านมากกว่า¹⁴ การที่นายกรัฐมนตรีปฏิเสธนี้ก็เพราะว่าไม่อยากให้ประเทศไทยกลายเป็นเป้าหมายการเดินทางของกลุ่มก่อการร้ายที่ทำให้สหรัฐอเมริกาจับตามองและคอยจะเล่นงาน ในขณะที่เดียวกันนายกรัฐมนตรีเองก็คอยเตือนสติคณะรัฐมนตรีอยู่เสมอว่าไม่ให้ตื่นตระหนกและอย่าแย่งกันให้ข่าว ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้ประชาชนไทยเกิดการตื่นตระหนกมากเกินไป ในขณะที่เดียวกัน เพื่อความไม่ประมาทในสภาวะการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้นี้ ทำให้รัฐบาลไทยต้องระมัดระวัง ดังนั้น ในช่วงนี้ จึงเห็นได้ว่า รัฐบาลไทยได้ให้ความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างดี โดยเฉพาะในเรื่องการให้แลกเปลี่ยนการข่าวกับสถานทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทย และการให้การคุ้มครองสถานทูตสหรัฐอเมริกา สถานทูตอังกฤษ และสถานทูตอิสราเอลเป็นพิเศษด้วย¹⁵ และมีการจัดตั้งศูนย์ติดตามข่าวตลอด 24 ชั่วโมงด้วย

¹⁴"สหรัฐชี้ไทย 1 ใน 10 พื้นที่อันตราย", สยามรัฐ (14 กันยายน 2544); "นายกฯ ยันไม่มี 15 บินลาเดน ในไทย", กระแสนั้น (14 กันยายน 2544).

¹⁵"ตายเป็นเบือสหรัฐฯ โศก บินลาเดนฝ่อ", เดลินิวส์ (13 กันยายน 2544).

การร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาในการต่อต้านการก่อการร้าย

ต่อมา ในวันที่ 12 กันยายน ค.ศ. 2001 คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (United Nations Security Council - UNSC) ได้รับรองข้อมติที่ 1368(2001) ว่าด้วยเรื่อง เหตุการณ์ก่อการร้ายในสหรัฐอเมริกาโดยฉันทามติ โดยมีข้อมติดีเ็นยันที่จะต่อสู้ทุกวิถีทางกับภัยต่อสันติภาพและความมั่นคงของโลกที่เกิดจากการก่อการร้าย และเน้นย้ำว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกาเป็นภัยต่อสันติภาพและความมั่นคงของโลก และกล่าวถึงสิทธิป้องกันตนเองของรัฐและรัฐต่าง ๆ ร่วมกันตามกฎบัตรสหประชาชาติ ข้อมติดังกล่าวยังได้เรียกร้องให้ทุกประเทศร่วมมือกันเพื่อจับกุม บุคคลหรือองค์กรที่รับผิดชอบต่อเหตุการณ์ก่อการร้ายดังกล่าว และได้ย้าว่าผู้ที่ให้ความช่วยเหลือหรือที่พักพิงกับบุคคลหรือองค์กรที่อ้างถึงก็จะถือว่ามีส่วนรับผิดชอบร่วมกัน พร้อมทั้งเรียกร้องให้ทุกประเทศปฏิบัติตามอนุสัญญาว่าด้วยเรื่อง การต่อต้านการก่อการร้ายต่าง ๆ ของข้อมติของคณะมนตรีความมั่นคงที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ คณะมนตรีความมั่นคงพร้อมที่จะดำเนินการที่จำเป็นทุกประการ ที่จะตอบโต้เหตุการณ์ก่อการร้ายที่เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 และจัดการก่อการร้าย ในทุกรูปแบบ ภายในกรอบความรับผิดชอบของคณะมนตรีความมั่นคงตามกฎบัตรสหประชาชาติ¹⁶

หลังคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติออกมติประณามการก่อการร้ายที่สหรัฐอเมริกา เลขาธิการใหญ่ฯ ได้ นายลอร์ดจ โรเบิร์ตสัน (Secretary - General Lord Robertson of the North Atlantic Treaty Organization - NATO) ก็ได้ประกาศจุดยืนของนาโต้ในวันพุธที่ 13 กันยายน ค.ศ. 2001 ว่า "สหประชาชาติเห็นพ้องกันว่า หากมีการชี้ว่าการโจมตีสหรัฐอเมริกาเป็นการกระทำจากภายนอก ก็จะเข้าข่ายมาตรา 5 ของสนธิสัญญาอชิงตัน ซึ่งจะระบุว่า การโจมตีประเทศพันธมิตรหนึ่งใดถือว่าการโจมตีต่อนาโต้ทั้งหมด" ทั้งนี้ มาตราดังกล่าว ผูกมัดให้ 19 ชาติสมาชิก "ลงมือปฏิบัติการตามที่จำเป็น รวมทั้งใช้กองกำลัง เพื่อฟื้นฟูและรักษาความมั่นคงของพื้นที่แถบ

¹⁶ กระทรวงการต่างประเทศ ข่าวสารนิเทศ กองการสื่อมวลชน กรมสารนิเทศ

<<http://www.mfa.go.th/web/showNews.php?newsid=376&Qsearch=ข้อมติที่%201368>>, ลงวันที่ 4 กันยายน 2544.

แอตแลนติกเหนือ" ซึ่งนาโต้จะร่วมปฏิบัติการ หากประเทศที่ถูกโจมตีร้องขอความช่วยเหลือ¹⁷ มติดังกล่าวของนาโต้ถือว่าเป็นครั้งแรกนับตั้งแต่ก่อตั้งครบ 52 ปี¹⁸

ทางด้านการเมืองภายในสหรัฐอเมริกาเอง สภาคองเกรส (Congress) ก็ได้เรียกประชุมมาตลอดวันที่ 12 กันยายน ค.ศ. 2001 และในที่สุด สภาคก็มีมติเห็นชอบ ในเช้ามีดของวันที่ 13 กันยายน ค.ศ. 2001 ให้ตอบโต้การก่อการร้ายครั้งร้ายแรงที่สุดบนแผ่นดินสหรัฐอเมริกาโดยสภาผู้แทนราษฎรลงมติด้วยคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์ 408 - 0 เสียง เพียง 12 ชั่วโมง หลังจากวุฒิสมาชิกผ่านมติ 100 - 0 เสียง โดยมติดังกล่าวประกาศเมื่อวันที่ 12 กันยายน ค.ศ. 2001 เป็น "วันแห่งเอกภาพ และการไว้อาลัยของชาติ" และได้เพิ่มวงเงินเพื่อใช้สนับสนุน การทำสงคราม 20,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตลอดจนแสดงความขอบคุณผู้นำนานาชาติที่ให้การสนับสนุนสหรัฐอเมริกา โดยมีประเทศสมาชิกถาวรคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติได้รับความสนับสนุนทั้งหมด และอีกหลายประเทศยังได้ประกาศพร้อมที่จะให้การสนับสนุนสหรัฐอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ ผลการสำรวจความคิดเห็นประชาชนชาวอเมริกันโดยสถานีโทรทัศน์ เอบีซี (ABC) และหนังสือพิมพ์วอชิงตันโพสต์ (Washington Post) ระบุว่า ประชาชนสนับสนุนรัฐบาลตอบโต้ผู้ก่อการร้าย¹⁹

นอกจากนี้ ท่าทีของประเทศต่าง ๆ ก็ให้การสนับสนุนการต่อต้านการก่อการร้าย โดยในรัสเซีย ประธานาธิบดี วลาดิเมียร์ ปูติน แห่งรัสเซีย (Vladimir Putin) ก็ต้องการสนับสนุนสหรัฐอเมริกา อย่างเต็มที่เพราะอัฟกานิสถานและ Bin Laden คือศัตรูตัวร้ายของสหภาพโซเวียตเดิม เพราะเป็นพวกที่ถล่มสหภาพโซเวียตจนพ่ายแพ้สงคราม ดังนั้น จึงไม่ใช่เรื่องแปลกอะไรที่รัสเซียจะพร้อมร่วมรบกับสหรัฐอเมริกา อีกทั้ง อัฟกานิสถานก็อยู่ใกล้กับชายแดนของรัสเซียมีประเทศในเอเชียกลางขนานอยู่ คือ ทาจิกิสถาน อุซเบกิสถาน ซึ่งเคยเป็นรัฐในเครือสหภาพโซเวียตเก่าทั้งสิ้น การร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาจึงให้ผลทางการเมืองในการสร้างอาณาจักรของรัสเซียให้กว้างขวางต่อไปในอนาคต²⁰

¹⁷"พันธมิตร์ร่วมวง หนุน 'สงคราม' เผ่นพัน 'คาบูล' คาดถูกถล่มแน่", ไทยโพสต์ (14 กันยายน 2544).

¹⁸"คำแถลงนาโต้ หนุนอเมริกาขย้ำอัฟกานิสถาน", แนวหน้า (14 กันยายน 2544).

¹⁹"สหรัฐชี้ไทย 1 ใน 10 พันที่อันตราย", สยามรัฐ (14 กันยายน 2544).

²⁰ไทรวิรัตน์ สุนทรประภัสสร, "อาเซียนกับศึกก่อการร้าย", ใน "คอลัมน์หมุ่นตามโลก" เดลินิวส์ (18 ตุลาคม 2544), 3 น.

ทางด้านประเทศจีนนั้น วางตัวอย่างได้อย่างหนึ่งเงียบและเข้ากับทุกฝ่าย โดยประกาศพร้อมร่วมปราบผู้ก่อการร้ายสากลตามมติของสหประชาชาติ ในขณะที่ญี่ปุ่นนั้น มีท่าทีที่ก้าวร้าวพร้อมประกาศส่งทหารไปร่วมรบกับสหรัฐอเมริกาจนถูกประท้วงภายในประเทศญี่ปุ่น²¹ ซึ่งเหตุผลที่ญี่ปุ่นกล้าประกาศตัวดังกล่าวทั้ง ๆ ที่ก่อนหน้านี้สนใจแต่เรื่องการค้าเพียงอย่างเดียวก็น่าจะเป็นบ่งบอกถึงสิ่งที่ญี่ปุ่นต้องการในอนาคตจากสหรัฐอเมริกา สำหรับในภาคพื้นแปซิฟิกนั้น ประเทศออสเตรเลียก็ไม่สามารถตัดขาดความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาและอังกฤษได้ จึงพร้อมที่จะเข้าร่วมรบตามสถานะพันธมิตรที่แน่นอนของสองประเทศนี้²²

ด้านท่าทีของประเทศในกลุ่มอาเซียน (ASEAN) นั้น เห็นได้ชัดว่าอยู่ในสภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออก ทั้งอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และประเทศไทย เพราะสหรัฐอเมริกาพยายามดึงเป็นพันธมิตรให้หมด โดยแลกกับความช่วยเหลือหลายด้าน อย่างไรก็ตาม ประเทศในกลุ่มอาเซียน (ASEAN) เหล่านี้มีปัญหาการเมืองภายในทั้งสิ้น โดยอินโดนีเซียนั้น นางเมกาวาตีต้องการหนุนสหรัฐอเมริกาเพราะต้องการแก้ปัญหาเศรษฐกิจโดยด่วน ซึ่งหากมีสหรัฐอเมริกาเข้ามาช่วยก็จะทำให้เศรษฐกิจฟื้นโดยเร็ว อย่างไรก็ตาม พอประกาศว่าพร้อมช่วยปราบปรามการก่อการร้าย ประชาชนอินโดนีเซียซึ่งเป็นชาวมุสลิมร้อยละ 90 ก็ไม่พอใจ ทำให้ชาวอินโดนีเซียลุกขึ้นมาประท้วงรัฐบาลอย่างหนักและปะทะกับเจ้าหน้าที่จนเกิดเหตุจลาจล สำหรับฟิลิปปินส์นั้นมีความใกล้ชิดกับสหรัฐอเมริกามายาวนาน เมื่อเห็นสหรัฐอเมริกาและอังกฤษจะเปิดฉากถล่มอัฟกานิสถานทางอากาศ ประธานาธิบดี กลอเรีย (Gloria Macapagal Arroyo) ก็ประกาศอยากให้เข้ามาใช้ฐานทัพในฟิลิปปินส์เพราะจะได้เงินค่าตอบแทนก่อนโต แต่ก็ไม่ได้รับความสนใจจากสหรัฐอเมริกาเพราะฐานทัพนั้นอยู่ไกลเกินไป และในฟิลิปปินส์เองก็เป็นแหล่งซ่องสุมของกลุ่มก่อการร้ายโดยเฉพาะกลุ่มอาบูไซยาฟที่เชื่อมโยงกับกลุ่มอัลกออิดะห์ (Al Qaeda) และยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ อย่างไรก็ตาม ฟิลิปปินส์ก็ได้รับการตอบสนองจากสหรัฐอเมริกาเพราะสหรัฐอเมริกาได้ประกาศทุ่มความช่วยเหลือในการปราบปรามการก่อการร้ายดังกล่าว²³

²¹ “ญี่ปุ่นทุ่มสุดตัวหนุนสหรัฐ”, ใน “บุชต่อสายทักษิณแฉ ‘ลาเดน’”, สยามรัฐ (26 กันยายน 2001).

²² เรื่องเดียวกัน.

²³ ไตรรัตน์ สุทธพรประภัสสร, “อาเซียนกับศึกก่อการร้าย”, ใน “คอลัมน์หมุ่นตามโลก” เดลินิวส์ (18 ตุลาคม 2544).

ประเทศในกลุ่มอาเซียน (ASEAN) ที่ดูจะไม่เป็นปัญหากับภายในประเทศก็คือมาเลเซีย เพราะไม่ใส่ใจกับสหรัฐอเมริกาและประกาศไม่เห็นด้วยที่สหรัฐอเมริกาส่งบุกอัฟกานิสถาน ซึ่งเป็นท่าทีที่ตรงกับฝ่ายค้านของรัฐบาลและประชาชนชาวมาเลเซีย นอกจากนี้ นายโศษามา บิน ลาเดน (Osama Bin Laden) นั้น เป็นชาวซาอุดีอาระเบีย ไม่ใช่ชาวอัฟกานิสถาน สหรัฐอเมริกาจึงไม่ควร รั้งแก้อัฟกานิสถาน²⁴

ภายใต้สภาวะการณ์ระหว่างประเทศและในระดับภูมิภาคในช่วงเวลานี้ ประกอบกับมีข่าวว่าจะมีการก่อการร้ายอีกระลอกหนึ่งทำให้นายกรัฐมนตรีได้เรียกประชุมสภาความมั่นคงแห่งชาติ เป็นกรณีพิเศษในวันที่ 16 กันยายน ค.ศ. 2000 เวลา 16.00 น. เพื่อประเมินสถานการณ์ที่สหรัฐอเมริกา เตรียมทำสงครามกับกลุ่มผู้ก่อการร้ายสากลโดยเฉพาะรัฐบาลญอดีบัน และเพื่อสรุปหาจุดยืนว่า รัฐบาลไทยควรให้การสนับสนุนสหรัฐอเมริกาหรือไม่และด้วยวิธีใด เพื่อให้แนวทางดังกล่าวสอดคล้อง กับมติของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติด้วย²⁵ ซึ่งภายหลังจากการประชุม นายกรัฐมนตรี ได้มีบัญชาให้จัดตั้งศูนย์ติดตามเหตุการณ์อยู่ตลอดเวลา โดยแยกเป็นด้านต่าง ๆ คือ ด้านความ มั่นคง มีเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติเป็นผู้รับผิดชอบ ด้านตลาดเงินและตลาดทุนมี ผู้ว่าการ ธนาคารแห่งประเทศไทยและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังร่วมกันรับผิดชอบ ด้านน้ำมัน นาย จาตุรนต์ ฉายแสง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีและเลขาธิการสถาบันวิจัยและพัฒนา ระบบสุขภาพชุมชน (สพช.) รับผิดชอบ ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในได้มอบหมายให้ ร้อยตำรวจเอก ประชัช เปี่ยมสมบูรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็น ผู้รับผิดชอบ และด้าน ต่างประเทศ นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นผู้รับผิดชอบ ติดตาม และประเมินผลตลอดเวลา นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งปรับปรุงโครงสร้าง ศูนย์อำนวยการ ร่วม 106 ศูนย์อำนวยการร่วม กองบัญชาการทหารสูงสุด (ศอ.บก.ทหารสูงสุด) เป็นหน่วยปกติ โดยเปลี่ยนชื่อเป็น "ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการก่อการร้ายสากล" (ศตส.) โดยมี คณะกรรมการนโยบายอำนวยการและแก้ไขปัญหาก่อการร้ายสากล (นอ.) เป็นผู้บริหาร โดยมี พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นผู้อำนวยการ ด้วย²⁶

²⁴ เรื่องเดียวกัน.

²⁵ "สั่งอพยพคนไทยหวั่นภัยสงคราม", เดลินิวส์ (17 กันยายน 2544).

²⁶ <<http://www.siamarchives.com/MNewsDetail.aspx?mid=54659>>; "ไทยโจนสู่พันธะ!

ประกาศเป็นพันธมิตรหนุนสหรัฐสู้ก่อการร้าย", ไทยโพสต์ (17 กันยายน 2544).

ด้านการรักษาความมั่นคงภายในประเทศ พลเอก สำเภา ชูศรี ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ได้สั่งการให้ศูนย์รักษาความปลอดภัยติดตามความเคลื่อนไหวของกลุ่มบุคคลที่น่าสงสัยโดยประสานกับกระทรวงการต่างประเทศและประเทศเพื่อนบ้านรวมทั้งสหรัฐอเมริกาอยู่ตลอดเวลาแล้ว ส่วนความเคลื่อนไหวในภาคใต้นั้น พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ ผู้บัญชาการทหารบก ได้ชี้แจงว่าไม่น่าเป็นปัญหาเพราะทหารจะพยายามอธิบายให้ชาวบ้านและทหารมุสลิมเข้าใจเรื่องราวที่เกิดขึ้น²⁷

ส่วน นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้เดินทางไปลงนามแสดงความเสียใจที่สถานเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทยต่อเหตุการณ์การก่อการร้ายในสหรัฐอเมริกา ในวันที่ 16 กันยายน ค.ศ. 2001 และได้ตอบคำถามสื่อมวลชนเกี่ยวกับการที่สหรัฐอเมริกาขอใช้ฐานทัพเรือในประเทศไทย รัฐบาลไทยจะมีท่าทีอย่างไร ซึ่งนายสุรเกียรติ์กล่าวว่า ยังไม่มีการขอมา จึงยังไม่มีประเด็นที่จะต้องพิจารณา แต่ความร่วมมือต่าง ๆ ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกามีความต่อเนื่องมาโดยตลอดและจะมีต่อไป²⁸

วันรุ่งขึ้น กระทรวงการต่างประเทศไทยได้ออกมาชี้แจงท่าทีของไทยต่อเหตุการณ์การก่อการร้ายในสหรัฐอเมริกาอย่างเป็นทางการอีกครั้งในวันที่ 17 กันยายน ค.ศ. 2001 ว่าให้แยกการกำหนดท่าทีของไทยต่อเรื่องการก่อการร้ายออกจากเรื่องสงคราม เพราะในขณะนี้ยังไม่มีสงคราม จุดยืนของประเทศไทยระบุว่าไทยไม่ให้การสนับสนุนการก่อการร้าย ซึ่งได้กล่าวอย่างชัดเจนแล้วในสารที่นายกรัฐมนตรีมีไปถึงประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ สหประชาชาติ โดยคณะมนตรีความมั่นคง (Security Council) ก็ได้มีข้อมติประณามการก่อการร้ายสากล และเรียกร้องให้ทุกประเทศร่วมมือกับพันธมิตรนานาชาติในการป้องกันปราบปรามการก่อการร้ายสากล รวมทั้งผู้ที่ให้การพักพิงสนับสนุนจะต้องร่วมรับผิดชอบด้วย และสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ (UN General Assembly) ซึ่งเกือบทุกประเทศในโลกเป็นสมาชิกรวมทั้งประเทศไทยด้วย ก็ได้มีข้อมติ

²⁷ พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ ผู้บัญชาการทหารบก, ให้สัมภาษณ์นักข่าว, 8 ตุลาคม 2544, อ้างถึงใน "ไทยหนุนสหรัฐถล่มก่อการร้ายให้ใช้ 'อู่ตะเภา' ไทยโพสต์ (9 ตุลาคม 2544).

²⁸ กระทรวงการต่างประเทศ กองการสื่อมวลชน กรมสารนิเทศ "การให้สัมภาษณ์ของ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศภายหลังลงนามแสดงความเสียใจที่สถานเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกา, <<http://www.mfa.go.th/web/200.php?id=956>>, ข่าวสารนิเทศ ลงวันที่ 17 กันยายน 2544.

ประณามการก่อการร้ายสากลและเรียกร้องให้ทุกประเทศ²⁹ พันธมิตรนานาชาติร่วมมือกันในการปราบปรามการก่อการร้ายสากลเช่นกัน ส่วนอาเซียน (ASEAN) นั้น ประธานคณะกรรมการอาเซียน (ASEAN Standing Committee) ก็ได้มีหนังสือไปยังสหรัฐอเมริกาแสดงความเสียใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และขอประณามการก่อการร้าย และพร้อมให้ความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาและพันธมิตรนานาชาติในการป้องกันปราบปรามการก่อการร้ายสากล ดังนั้น ท่าทีของประชาคมโลกทั้งหมดนี้เป็นกรอบที่รัฐบาลไทยต้องปฏิบัติตามเนื่องจากผูกพันตามมติของคณะมนตรีความมั่นคงของสหประชาชาติ สมัชชาใหญ่สหประชาชาติและจุดยืนร่วมกันของอาเซียน (ASEAN) นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศย้ำว่าเรื่องการก่อการร้ายสากลไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องความเป็นกลาง จุดยืนประเทศไทยชัดเจนว่าประณามการก่อการร้ายสากล ประเทศไทยยืนอยู่บนหลักการความถูกต้อง กล่าวคือการก่อการร้ายสากลเป็นเรื่องที่ประเทศไทยไม่สนับสนุน ต้องถูกประณามและพร้อมจะร่วมมือกับนานาชาติในการป้องกันและปราบปราม³⁰

หลังจากนั้น นายริชาร์ด เฮคคิงเกอร์ (Richard E. Hecklinger) เอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทยได้หารือกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศไทย เรื่องการเตรียมการเยือนสหรัฐอเมริกาของนายกรัฐมนตรีนั่งซึ่งกำหนดไว้ก่อนจะเกิดเหตุการณ์วินาศกรรมแล้วว่าจะมีขึ้นประมาณปลายเดือนพฤศจิกายนถึงต้นเดือนธันวาคม แต่เมื่อมีเหตุการณ์ก่อการร้ายในสหรัฐอเมริกาเกิดขึ้น เอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาจึงได้ถือโอกาสนี้ ขอขอบคุณรัฐบาลไทยที่ให้ความเห็นใจและเสียใจกับประชาชนอเมริกัน และขอบคุณรัฐบาลไทยที่แสดงจุดยืนร่วมกับสหรัฐอเมริกาในเรื่องการประณามการก่อการร้ายสากล และแสดงความพร้อมที่จะร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาและพันธมิตรนานาชาติในการป้องกันและปราบปรามการก่อการร้ายสากล³¹ นอกจากนี้ พันตำรวจโท ทักษิณ ได้เปิดเผยว่า เอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทยได้นำหลักฐานการกล่าวหาการก่อการร้ายมา

---

²⁹ กระทรวงการต่างประเทศ กองการสื่อมวลชน กรมสารนิเทศ, “รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศชี้แจงท่าทีของไทยต่อเหตุการณ์ก่อการร้ายในสหรัฐอเมริกา”,

<<http://www.mfa.go.th/web/showNews.php?newsid=1034&Qsearch=united%20states>>, ข่าวสารนิเทศที่ 566/2544 ลงวันที่ 17 กันยายน 2544.

³⁰ เรื่องเดียวกัน.

³¹ เรื่องเดียวกัน.

อธิบายให้นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศฟังซึ่งนายกรัฐมนตรีพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นหลักฐานที่มีน้ำหนัก และประเทศที่เป็นสมาชิกสหประชาชาติก็เห็นด้วยกับแนวทางการจัดการกับผู้ก่อการร้าย ประเทศไทยในฐานะสมาชิกสหประชาชาติ ก็ได้ให้การสนับสนุน อย่างไรก็ตาม ในขณะนี้ ยังไม่จำเป็นจะต้องส่งทหารเข้าร่วม และฝ่ายสหรัฐอเมริกา ก็ไม่ได้ขอมาด้วย³²

ความกังวลของคนไทยในตอนนั้น คือ การเกิดสงครามและการเข้าไปเกี่ยวข้องกับสงครามดังกล่าว จึงมีคำถามถึงกรณีการขอใช้ได้สนามบินอู่ตะเภา ซึ่งผู้บัญชาการทหารสูงสุด ในขณะนั้น ได้ชี้แจงว่ามีหลายประเทศได้ขอใช้มาโดยตลอด เช่น สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ สหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาขอใช้วันละ 1 - 2 ลำ ส่วนใหญ่เป็นการขอลงเพื่อเติมน้ำมัน และการขอในกรณีดังกล่าวไม่จำเป็นต้องผ่านรัฐบาล ยกเว้นมีการขอใช้เป็นฐานทัพย่อย ต้องใช้อำนาจของรัฐบาลเป็นผู้พิจารณา ส่วนการฝึกซ้อมคอบบร้า โกลด์ (Cobra Gold) ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกาในช่วงเดือนเมษายน ปี ค.ศ. 2002 ก็ไม่มีการยกเลิกเพราะสหรัฐอเมริกาได้ส่งคนมาดูพื้นที่ฝึกและเตรียมแผนต่าง ๆ แล้ว³³

จากการประเมินการดำเนินนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลไทยในช่วงเวลานั้น ๆ คือ เฉพาะวันที่ 12 กันยายน ค.ศ. 2001 หลังเหตุการณ์วินาศกรรม พบว่า ผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดในการดำเนินนโยบายต่างประเทศกับสหรัฐอเมริกา คือ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งเป็นคนรวมศูนย์กลางแห่งอำนาจการตัดสินใจไว้ที่ตนเอง เป็นคนแสดงท่าทีในนามของรัฐบาลไทยโดยปราศจาก

³²“สั่งอพยพคนไทยหวั่นภัยสงคราม”, เดลินิวส์ (17 กันยายน 2544).

³³ พลเอก สำเภา ชูศรี ผู้บัญชาการทหารสูงสุด, ให้สัมภาษณ์นักข่าว, 17 กันยายน 2544 อ้างถึงใน “สั่งอพยพคนไทยหวั่นภัยสงคราม”, เดลินิวส์ (17 กันยายน 2544); พลเรือเอก ณรงค์ ยุทธวงศ์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด, ให้สัมภาษณ์นักข่าว, 8 ตุลาคม 2544, อ้างถึงใน “ไทยหนุนสหรัฐถล่มก่อการร้ายให้ใช้ ‘อู่ตะเภา’ ไทยโพสต์” (9 ตุลาคม 2544).

การไตร่ตรองก่อนว่า “ไทยจะเป็นกลาง” ทั้ง ๆ ที่ความเป็นจริงแล้ว การก่อการร้ายได้ฆ่าชีวิตผู้บริสุทธิ์ และเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายระหว่างประเทศและผิดจริยธรรม ประชาคมโลกก็ไม่ยอมรับกับการกระทำดังกล่าว³⁴ และแสดงบทบาทแทนกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าว ก่อให้เกิดผลเสีย คือ เป็นการสร้างงานให้กระทรวงต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น เพราะกระทรวงการต่างประเทศจะต้องแก้ไขในสิ่งที่นายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นผู้นำประเทศกล่าวในสิ่งที่ไม่ควรกล่าวในภายหลัง ซึ่งข้ออ้างในการแก้ตัวแทนให้ก็จะดูไม่หนักแน่น เพราะทำที่ที่แท้จริงของผู้นำประเทศได้ ถูกเปิดเผยออกมาแล้วว่าไม่มีความตั้งใจจริงที่จะให้ความช่วยเหลือสหรัฐอเมริกาในการต่อต้านการก่อการร้ายมาตั้งแต่แรกที่ยืนยันว่าสหรัฐอเมริกาประสบกับเหตุการณ์วินาศกรรมที่คนคิดดังกล่าวของนายกรัฐมนตรีจึงไม่เหมาะสมกับการเป็นพันธมิตรที่มี “...หน้าบ่นที่ความสัมพันธ์ของเรากับประเทศไทยยาวเหยียด”³⁵ ดังที่ นายเจมส์ เคลลี (James A. Kelly) ได้กล่าวชื่นชมความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลไทยและสหรัฐอเมริกาที่มีมาตั้งแต่อดีต นอกจากนี้ รัฐบาลสหรัฐอเมริกา ได้อธิบายเหตุผลที่ประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush) กล่าวว่า “คุณจะอยู่ข้างเราหรือข้างผู้ก่อการร้าย” เพราะรัฐบาลสหรัฐ “...ต้องการทราบว่าคุณนำ ของประเทศเหล่านั้นกล่าวอะไรบ้าง ทั้งต่อสาธารณชนและแบบส่วนตัว พวกเขาเสนอที่จะให้ความช่วยเหลือ อะไรบ้าง...”³⁶ ซึ่งรัฐบาลไทยได้ตอบตั้งแต่รัฐบาลสหรัฐอเมริกายังไม่ได้ถามแล้วว่า ไม่อยากยุ่งเกี่ยวกับ

---

³⁴ สัมภาษณ์ เตช บุนนาค, อดีตปลัดกระทรวงการต่างประเทศ, 14 กุมภาพันธ์ 2550; สัมภาษณ์ กษิต ภิรมย์, อดีตเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงวอชิงตัน สหรัฐอเมริกา, 31 มกราคม 2550; สัมภาษณ์ นายไพสิฐ บุญपालิต, เจ้าหน้าที่การทูต 7 ฝ่าย 1 (การเมือง/ความมั่นคง/สารนิเทศ/สหรัฐฯ กองอเมริกาเหนือ กรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้ กระทรวงการต่างประเทศ, 31 มกราคม 2550.

³⁵ Embassy of the United States of America, Press Releases, JAMES A. KELLY, "U.S. - THAI RELATIONS AFTER SEPTEMBER 11, 2001", SPEECH AT THE ASIA FOUNDATION LUNCHEON, WEDNESDAY, MARCH 13, 2002 <<http://bangkok.usembassy.gov/relation/rel031502-t.htm>>

³⁶ Ibid.,

อย่างไรก็ดี ภายหลังจากที่ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ถูกวิจารณ์เรื่องความ “ปากไว” อย่างหนัก ทั้งจากสื่อมวลชนฝ่ายการเมืองและนักวิชาการแล้ว³⁷ พันตำรวจโท ทักษิณ ก็ได้ปรับท่าทีของรัฐบาลไทยเสียใหม่ ตามที่กระทรวงการต่างประเทศได้เสนอว่า “ถ้าสิ่งที่สหรัฐหรือประเทศใดก็ตามขอให้เราร่วมมือ และความร่วมมือนั้นอยู่ในกรอบคณะมนตรีความมั่นคงและสมัชชาใหญ่ของสหประชาชาติ เราจะให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่”³⁸ รวมถึงการปฏิบัติตามข้อมติที่ 1373 (2001) เมื่อวันที่ 28 กันยายน ค.ศ. 2001 ที่คณะมนตรีความมั่นคง ฯ ได้รับรอง โดยกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อป้องกันและปราบปรามการก่อการร้าย ซึ่งประกอบด้วยมาตรการด้านการเงิน การเมือง การตรวจคนเข้าเมือง การแลกเปลี่ยนข่าวกรอง และการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาเกี่ยวกับการก่อการร้าย โดยให้ประเทศสมาชิกรายงานความคืบหน้าการดำเนินการตามข้อมติ ฯ ให้คณะมนตรีความมั่นคง ฯ ทราบภายใน 90 วัน ด้วย

แม้ว่าในท้ายที่สุด รัฐบาลไทยจะมีจุดยืนที่แน่วแน่ต่อรัฐบาลสหรัฐอเมริกา แต่จุดยืนดังกล่าวไม่ได้แสดงถึงความต้องการของคนไทยทั้งประเทศหรือแม้กระทั่งตัวแทนประชาชนไทยในรัฐสภา เพราะการตัดสินใจดังกล่าวของรัฐบาลไม่ได้นำเข้ารัฐสภา มีแต่การนำเข้าไปประชุมคณะรัฐมนตรีเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ ท่าทีของรัฐบาลไทยที่ไม่แน่นอนในตอนแรก และการกลับลำอย่างรวดเร็วเป็นการกระตุ้นให้เกิดความเคลื่อนไหวอย่างมากในประเทศไทย โดยเฉพาะกลุ่มคนที่ไม่เห็นด้วยซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้นำพรรคฝ่ายค้าน คือ พรรคประชาธิปัตย์ วุฒิสมาชิก คณะกรรมาธิการการต่างประเทศ และชาวมุสลิมใน 5 จังหวัดภาคใต้เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush) ได้ประกาศเมื่อวันที่ 12 กันยายน ค.ศ. 2001 ว่าจะตอบโต้ผู้ก่อการร้ายและได้กล่าวถึงรัฐบาลภอัสบันในอัฟกานิสถานที่รัฐบาลสหรัฐเชื่อว่าการสนับสนุนผู้ก่อการร้าย ส่งผลให้ชาวมุสลิมในภาคใต้จำนวนกว่า 60,000³⁹ ร่วมกันละหมาดเพื่อ

³⁷ม.ร.ว. สุขุมพันธุ์ บริพัตร, “สถานการณ์โลกปี 2545: ภาพรวม”, ประภัสสร เทพชาตรี, บรรณาธิการ, สถานการณ์โลกปี 2545: ผลกระทบต่อไทย (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), น. 3.

³⁸ สุรเกียรติ์ เสถียรไทย, รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ, ให้สัมภาษณ์ผู้สื่อข่าว อ้างถึงใน “ส่งอพยพคนไทยวันภัยสงคราม”, เดลินิวส์ (17 กันยายน 2544).

³⁹“ชาวมุสลิมประท้วง”, <<http://www.siamarchives.com/MNewsDetail.aspx?mid=54372>> 21 ตุลาคม 2544.

ขอพรให้แก่ชาวอัฟกัน โดยปรากฏการณ์นี้เริ่มมาจากชาวมุสลิมในประเทศอินโดนีเซียและได้รับการปฏิบัติต่อมายังมาเลเซีย และใน 5 จังหวัดภาคใต้ในที่สุด⁴⁰ โดยชาวมุสลิมมีความเห็นว่าการกระทำของสหรัฐเป็นการรุกรานประชาชนผู้บริสุทธิ์อย่างไร้มนุษยธรรม

ความสัมพันธ์ในช่วงปฏิบัติการยุติธรรมไร้ขีดจำกัด (Operation Infinite Justice)

สภามหาวิทยาลัยโลกเริ่มทวีความเข้มข้นมากยิ่งขึ้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน ค.ศ. 2001 ประธานาธิบดี George W. Bush ได้กล่าวแถลงการณ์ต่อรัฐสภาและประชาชนชาวอเมริกัน โดยเนื้อหาของถ้อยแถลงดังกล่าวได้ระบุถึงแนวทางที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกาจะดำเนินการเพื่อปราบปรามการก่อการร้ายสากล โดยสหรัฐได้ประกาศใช้แผนปฏิบัติการภายใต้รหัสชื่อปฏิบัติการยุติธรรมไร้ขีดจำกัด (Operation Infinite Justice) ซึ่งเป็นสงครามคำสัญญาเพื่อปราบปรามการก่อการร้าย รวมถึงประเทศที่ให้การสนับสนุนการก่อการร้ายสากล นอกจากนี้ สหรัฐอเมริกายังได้ขอให้มิตรประเทศเลือกที่จะอยู่ข้างสหรัฐอเมริกาซึ่งสหรัฐอเมริกาอ้างว่าเป็นฝ่ายถูกโจมตีหรือฝ่ายผู้ก่อการร้ายสากล พร้อมทั้งยื่นคำขาดทำสงครามโค่นล้มรัฐบาลฏอริบันด้วย โดยจะทำการปิดค่ายฝึกผู้ก่อการร้ายและป้องกันมิให้ผู้ก่อการร้ายและรัฐบาลที่แสวงหาอาวุธเคมีชีวภาพและปรมาณูมาคุกคามสหรัฐอเมริกาและประชาคมโลก⁴¹

ถ้อยแถลงดังกล่าว ส่งผลให้รัฐบาลไทยทราบเท่าที่ที่แน่นอนของสหรัฐอเมริกาว่าจะบุกโจมตีรัฐบาลฏอริบันที่อยู่ในอัฟกานิสถานและเพื่อจับตัวนายโอสามา บิน ลาเดน (Osama Bin Laden) หัวหน้ากลุ่มอัลกออิดะห์ (Al Qaeda) ให้ได้ ซึ่งรัฐบาลไทยก็ได้แสดงท่าทีสนับสนุนและปฏิเสธว่ารัฐบาลเลือกที่จะสนับสนุนสหรัฐอเมริกาเพราะถูกบีบเรื่องสิทธิพิเศษทางการค้าเหตุการณ์ดังกล่าว ส่งผลให้เกิดกระแสต่อต้านของคนไทยเป็นอย่างมาก ชาวไทยมุสลิมในภาคใต้เริ่มต่อต้านสินค้าที่มาจากสหรัฐอเมริกา สมาชิกรัฐสภาได้เรียกร้องให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศชี้แจงท่าทีไทยอย่างชัดเจนภายหลังถ้อยแถลงของประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush)⁴²

⁴⁰ เรื่องเดียวกัน.

⁴¹ ฉันทิมา อ่องสุรภัทร์, นโยบายต่างประเทศสหรัฐอเมริกา 2001 - 2004: หลักการบุช (Bush Doctrine) (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), น. 211 - 212.

⁴² “ตั้งอพยพคนไทยหวั่นภัยสงคราม”, เดลินิวส์ (17 กันยายน 2544).

โดย นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ พร้อมด้วยรองปลัดกระทรวง และอธิบดีที่เกี่ยวข้องได้เข้าชี้แจงต่อคณะกรรมการต่างประเทศวุฒิสภา รวมทั้งสมาชิกวุฒิสภา ผู้แทนราษฎร ถึงท่าทีของรัฐบาลไทยต่อเหตุวินาศกรรมในสหรัฐอเมริกา โดยย้ำจุดยืนของ รัฐบาลในการต่อต้านการก่อการร้าย และเรียกร้องทุกประเทศให้ร่วมมือปราบปรามการก่อการร้ายตาม มติของสหประชาชาติ เพราะ “ถ้าสิ่งที่สหรัฐอเมริกาหรือประเทศใดก็ตามขอให้เราร่วมมือและความร่วมมือ นั้นอยู่ในกรอบคณะมนตรีความมั่นคงและสมัชชาใหญ่ของสหประชาชาติ เราจะให้ความร่วมมือ อย่างเต็มที่”⁴³ นอกจากนี้ ในสัปดาห์ที่ผ่านมาอาเซียน (ASEAN) ได้มีมติที่จะร่วมมือกับสหรัฐอเมริกา เพื่อต่อสู้กับการก่อการร้ายครั้งนี้เช่นกัน

อย่างไรก็ดี ในที่สุดรัฐบาลไทยก็แถลงถึงท่าทีของรัฐบาลผ่านกระทรวงการต่างประเทศ ได้แถลงอย่างเป็นทางการในวันที่ 17 กันยายน ค.ศ. 2001 ดังนี้⁴⁴

1. จากเหตุการณ์การก่อการร้ายต่อสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นมิตรประเทศที่เก่าแก่และ พันธมิตรทางสนธิสัญญาของไทย รัฐบาลไทยได้แสดงท่าทีและจุดยืนที่ชัดเจนว่า ไทยประณาม อย่างรุนแรงต่อปฏิบัติการก่อการร้ายดังกล่าวและได้ร่วมในการลงมติของสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ ซึ่งได้ลงมติอย่างเป็นทางการเป็นเอกฉันท์ในข้อมติซึ่ง “ประณามการโจมตีดังกล่าวและเรียกร้องให้มีความ ร่วมมือระหว่างประเทศในการนำผู้กระทำผิด ผู้ก่อการ และผู้สนับสนุนการปฏิบัติการเมื่อวันที่ 11 กันยายน 2544 มารับผิด”

2. ประเทศไทยจะร่วมมือกับพันธมิตรระหว่างประเทศใด ๆ เพื่อต่อสู้กับการก่อการร้าย

3. ในฐานะมิตรประเทศที่เก่าแก่และพันธมิตรทางสนธิสัญญาไทยจะให้ความช่วยเหลือ แก่สหรัฐอเมริกาในทุก ๆ ทางที่จะกระทำได้ ดังเช่นที่ไทยเคยปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่องในอดีต

⁴³ สุรเกียรติ์ เสถียรไทย, รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ, ให้สัมภาษณ์ผู้สื่อข่าว อ้างถึงใน “สื่ออพยพคนไทยหวั่นภัยสงคราม”, เดลินิวส์ (17 กันยายน 2544).

⁴⁴ กระทรวงการต่างประเทศ กองการสื่อมวลชน กรมสารนิเทศ, “ท่าทีรัฐบาลไทยต่อเหตุการณ์ก่อ การร้ายในสหรัฐอเมริกา”, ข่าวสารนิเทศ ลงวันที่ 16 กันยายน 2544 และ “นเรชิต สิงหเสนี, โฆษกกระทรวงการ ต่างประเทศ, แถลงการณ์ท่าทีของไทยต่อเหตุการณ์การก่อการร้ายในสหรัฐ” ข่าวสารนิเทศ กองการสื่อมวลชน กรมสารนิเทศ ลงวันที่ 17 กันยายน 2544 <<http://www.mfa.go.th/web/200.php?id=986>>; “สื่ออพยพคนไทย หวั่นภัยสงคราม”, เดลินิวส์ (17 กันยายน 2544).

ส่วนเรื่องอัฟกานิสถานนั้น กระทรวงการต่างประเทศได้ประเมินสถานการณ์ภายหลัง ถ้อยแถลงของประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush) แล้วว่ายังไม่เข้าข่ายอยู่ในภาวะสงคราม ดังนั้น การที่ไทยประกาศสนับสนุนสหรัฐอเมริกาและสหประชาชาติจึงไม่จำเป็นต้องขอความเห็นชอบจากรัฐสภา เพราะประเทศไทยเองก็มีพันธะสัญญาทางกฎหมายที่รัฐบาลไทยทำไว้กับสหประชาชาติ และสหรัฐอเมริกาอยู่ด้วย นอกจากนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้ชี้แจงคำแถลงของประธานาธิบดีสหรัฐ ที่บอกว่าถ้าไม่อยู่ข้างสหรัฐก็ถือเป็นศัตรูว่า “วลีดังกล่าวอยู่ในย่อหน้าเดียวกับมติของสหประชาชาติ ดังนั้นจึงตีความว่า คำว่า พวกเรา หรือ us หมายถึงสหประชาชาติ โดยตราบไต่ที่เราอยู่ในกรอบของสหประชาชาติ เราก็จะอยู่ตามกรอบนี้”⁴⁵

นอกจากนี้ ในวันคำวันที่ 24 กันยายน ค.ศ. 2001 พันตำรวจโท ทักษิณ เปิดเผยว่า ประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush) ได้โทรศัพท์มายังบ้านพักของตนพูดคุยกันหลายเรื่อง ประมาณ 10 นาที โดยได้ขอบคุณรัฐบาลไทยที่ส่งสารแสดงความเสียใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ นายกรัฐมนตรีเปิดเผยว่า ฝ่ายสหรัฐอเมริกาไม่ได้เตือนหรือร้องขออะไรเป็นพิเศษ ด้านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศก็เปิดเผยว่า รัฐบาลไทยพร้อมให้ความร่วมมือด้านข้อมูลข่าวสาร และยืนยันว่าสหรัฐไม่เคยร้องขอไทยเป็นฐานทัพ⁴⁶

ในสถานการณ์โลกช่วงนี้ มีความวุ่นวายทั้งนอกประเทศและภายในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่รัฐบาลถูกโจมตีจากทุกฝ่ายอย่างหนักกรณีที่ไม่ยอมชี้แจงว่าได้ให้ความร่วมมือใดกับสหรัฐอเมริกาไปบ้างและผลกระทบจากการให้ความร่วมมือนั้นจะเป็นอย่างไร และสิ่งที่ภาคประชาสังคมกังวลกันมากที่สุด คือ ปัญหาในภาคใต้ที่อาจจะอาศัยกระแสวิกฤตการณ์นี้โจมตีความรุนแรงเข้าไปอีก

---

⁴⁵สุรเกียรติ์ เสถียรไทย, รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ, ให้สัมภาษณ์ผู้สื่อข่าว อ้างถึงใน “ส่งอพยพคนไทยหวนภัยสงคราม”, เดลินิวส์ (17 กันยายน 2544); “บุช”ฮัลโหลขอใจ“ทักษิณ”หนุนสหรัฐ”, กระแสหุ้น (26 กันยายน 2544).

⁴⁶“บุช” ฮัลโหลขอใจ “ทักษิณ” หนุนสหรัฐ”, กระแสหุ้น (26 กันยายน 2544).

ความสัมพันธ์ในช่วงปฏิบัติการเสรีภาพยั่งยืน (Operation Enduring Freedom)⁴⁷

ภายหลังจากที่องค์การระหว่างประเทศและประเทศสมาชิกถาวรคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติทั้ง 5 ประเทศ และประเทศต่าง ๆ เกือบทั่วโลก สนับสนุนการปฏิบัติการของสหรัฐอเมริกา ยิ่งทำให้สหรัฐอเมริกาพร้อมที่จะบุกอัฟกานิสถาน เพื่อจับตัวผู้ก่อการร้ายทุกเมื่อด้วยเหตุนี้ กระทรวงการต่างประเทศต้องประเมินสถานการณ์ทุก ๆ ครึ่งวัน⁴⁸ เพราะสหรัฐอเมริกา มีแนวโน้มจะเข้าปราบปรามกลุ่มก่อการร้ายสากลที่ประเทศอัฟกานิสถานสูงมากสถานเอกอัครราชทูตของไทยประจำประเทศต่าง ๆ จึงได้จัดเตรียมและรายงานแผน อพยพคนไทย ในกรณีจำเป็นฉุกเฉินให้กระทรวงการต่างประเทศทราบ โดยเฉพาะในประเทศที่มีความห่วงกังวลเป็นพิเศษ เช่น ประเทศในตะวันออกกลางและเอเชียใต้ ทั้งนี้ หน่วยราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องของกระทรวงการต่างประเทศได้ประชุมหารือเกี่ยวกับแผนอพยพดังกล่าวแล้วและได้หารือกับหน่วยราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงกลาโหม ด้วย

สำหรับจำนวนคนไทยในตะวันออกกลางได้รับรายงานเพิ่มเติมว่า คนไทยในคูเวต มีจำนวน 2,510 คน และที่บาห์เรน 2,210 คน ในขณะเดียวกัน กระทรวงแรงงาน ฯ แจ้งว่า แรงงานไทยในตะวันออกกลางทั้งหมดมีจำนวนประมาณ 77,000 คน ทั้งนี้ กระทรวงการต่างประเทศและกระทรวงแรงงาน ฯ จะประสานกันอย่างใกล้ชิดเพื่อร่วมกันดูแลแรงงานไทยดังกล่าว⁴⁹ ในเบื้องต้นความไม่สงบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอัฟกานิสถานนั้น จะส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของแรงงานไทยในตะวันออกกลางที่มีอยู่เป็นอย่างมาก และหากต้องอพยพคนไทยก็จะต้องใช้เงินประมาณ 1,074 ล้านบาท ซึ่งคำนวณโดยอาศัยข้อมูลที่ได้รับจากสถานเอกอัครราชทูตของไทยในประเทศต่าง ๆ

⁴⁷สถานเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทย ข่าวสำหรับสื่อมวลชน, “รูปแบบของการก่อการร้ายโลก พ.ศ. 2544”, <<http://www.usa.or.th/policy/terror/pattern/pgt4 - t.htm>>

⁴⁸กระทรวงการต่างประเทศ กองการสื่อมวลชน กรมสารนิเทศ, <<http://www.mfa.go.th/web/200.php?id=975>> ข่าวสารนิเทศ ลงวันที่ 12 กันยายน 2544.

⁴⁹กระทรวงการต่างประเทศ กองการสื่อมวลชน กรมสารนิเทศ “การเตรียมการเกี่ยวกับผลกระทบต่อคนไทยจากเหตุการณ์การก่อการร้ายและการตอบโต้ของสหรัฐฯ” ข่าวสารนิเทศ ลงวันที่ 19 กันยายน 2544 <<http://www.mfa.go.th/web/200.php?id=989>>

ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น นายเดช บุญ - หลง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมได้ชี้แจงแผนอพยพแรงงานไทยในตะวันออกกลางซึ่งได้ร่วมหารือกับกระทรวงการต่างประเทศแล้ว และได้ขอร้องว่า รัฐบาลจะอพยพแรงงานไปอยู่ในท้องถิ่นใกล้เคียง จากนั้นให้เคลื่อนย้ายแรงงานขึ้นเครื่องบิน กลับไทยทันที ส่วนอีกจุดหนึ่งที่ล่อแหลมต่อการถูกโจมตีก็คืออิสราเอล มีแรงงานไทยอยู่จำนวนกว่า 20,000 คน หากเกิดการสู้รบที่จุดใดในอัฟกานิสถาน⁵⁰

ในช่วงเวลาที่สภาวะการณ์ระหว่างประเทศมีความตึงเครียดประกอบกับมีแหล่งข่าวของตำรวจอังกฤษได้รายงานว่ากรุงลอนดอนอาจจะเป็นเป้าหมายต่อไปสำหรับการลอบวางระเบิดและการก่อความรุนแรงของชาวมุสลิม⁵¹ ในขณะที่รัสเซียก็ได้ส่งอาวุธให้ฝ่ายต่อต้านรัฐบาลกาลีบัลสำหรับใช้ปฏิบัติการทางทหารในอัฟกานิสถานแล้ว⁵² รัฐบาลได้พิจารณาแล้วเห็นว่าสมควรที่รัฐบาลได้สั่งการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเตรียมความพร้อมที่จะรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวข้องหรือกระทบกับคนไทยในตะวันออกกลาง เมื่อสภาวะการณ์การเมืองระหว่างประเทศนั้นมีที่ตึงเครียด โดยสหรัฐอเมริกาที่มีที่ท่าว่าจะบุกโจมตีอัฟกานิสถานอย่างแน่นอนแล้วนั้น รัฐบาลไทย โดยกระทรวงการต่างประเทศก็มีบทบาทอย่างมากในการประสานการดำเนินงานกับกระทรวงแรงงานให้นำคนไทยที่ต้องการกลับประเทศกลับมาได้อย่างปลอดภัย การดำเนินการดังกล่าวมีการวางแผนเป็นขั้นตอน ทั้งระยะสั้นและระยะยาว⁵³

⁵⁰“สั่งอพยพคนไทยหวั่นภัยสงคราม”, เดลินิวส์ (17 กันยายน 2544).

⁵¹“ตาลีบันรับตัวการถล่มสหรัฐ บินลาเดน”, เดลินิวส์ (21 กันยายน 2544).

⁵²“สหรัฐ - รัสเซีย ส่งอาวุธช่วยศัตรูตาลีบัน”, ใน “บุชฮัลโหลชอบใจทักษิณหนุนสหรัฐ”, กระแสหุ้น (26 กันยายน 2544).

⁵³กระทรวงการต่างประเทศ กองสื่อมวลชน กรมสารนิเทศ “การเตรียมการเกี่ยวกับผลกระทบต่อคนไทยจากเหตุการณ์การก่อการร้ายและการตอบโต้ของสหรัฐฯ” ข่าวสารนิเทศ ลงวันที่ 19 กันยายน 2544

<<http://www.mfa.go.th/web/200.php?id=989>>

การให้เครื่องบินของสหรัฐอเมริกาจอดเติมน้ำมันที่ฐานทัพอากาศอู่ตะเภา

ในที่สุด รัฐบาลสหรัฐอเมริกาและพันธมิตรนำโดยอังกฤษก็ได้ปฏิบัติการโจมตีอัฟกานิสถานในวันที่ 7 ตุลาคม ค.ศ. 2001 โดยได้รับอนุญาตจากสหประชาชาติ ในช่วงเวลานี้เองเครื่องบินของสหรัฐอเมริกาได้ลงจอดเพื่อเติมน้ำมันที่สนามบินอู่ตะเภาก่อนบินต่อไปยังฐานทัพอากาศที่อังกฤษเข้าไว้ เหตุการณ์ดังกล่าวถูกตีความจากหลายฝ่ายในสังคมไทยโดยเฉพาะวุฒิสมาชิก คณะกรรมาธิการต่างประเทศ⁵⁴ และชาวมุสลิมว่ารัฐบาลไทยให้การสนับสนุนการบุกโจมตีประเทศอื่น ๆ ทั้ง ๆ ที่ไม่สมควรเอาตัวเข้าไปเกี่ยวข้อง⁵⁵ และก่อนหน้านี้ รัฐบาลได้ส่ง นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศมาปรึกษากับจุฬาราชมนตรีและได้ให้คำมั่นกับจุฬาราชมนตรีไว้ว่าจะไม่ให้สหรัฐอเมริกาเข้ามาใช้ฐานทัพของประเทศไทยเพื่อปฏิบัติการโจมตีหรือรุกรานชาติอื่น⁵⁶

อย่างไรก็ดี ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการใช้ฐานทัพไทยของสหรัฐอเมริกานั้นเป็นไปตามข้อตกลงการขอใช้ฐานทัพในไทยด้วยวาระระหว่างรัฐบาลไทยและรัฐบาลสหรัฐอเมริกาตั้งแต่สมัยสงครามเวียดนามในสมัยรัฐบาลพลเอก ถนอม กิตติขจร (ยศในขณะนั้น) โดยเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกา นายเกรแฮม มาร์ติน (Graham A. Martin) เป็นผู้ทาบทามกับ พลเอก ถนอม เพื่อขอใช้สนามบินอู่ตะเภาสำหรับโจมตีเวียดนามเหนือทางอากาศหลังจากที่คอมมิวนิสต์โจมตีค่ายทหารอเมริกันในเมืองเปลกู (Pleiku) ในเวียดนามใต้เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1956 ภายหลังจากเจรจาเป็นเวลา 3 วัน รัฐบาลของพลเอก ถนอม และรัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้ออกแถลงการณ์ร่วมกันพร้อมกันเมื่อวันที่ 22 มีนาคม ค.ศ. 1967 โดยรัฐบาลไทย “อนุญาตให้ใช้โดยไม่ต้องเสียค่าเช่า” เพียงแต่ขอ

⁵⁴“นายกะปะทะ ‘ชวน’ คือน้ำลายอู่ตะเภา!” ไทยโพสต์ (14 ตุลาคม 2544).

⁵⁵“รัฐพลิกวิฤตปัญหา ‘อู่ตะเภา’ สั่ง ผบ. สส. รุกสร้างความปลอดภัย”, ใน “สรุปข่าวการเมือง”, ผู้จัดการรายวัน (13 ตุลาคม 2544)

⁵⁶กระทรวงการต่างประเทศ กองการสื่อมวลชน กรมสารนิเทศ, “รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเข้าเยี่ยมคารวะจุฬาราชมนตรีและหารือทำที่ไทยต่อเหตุการณ์ก่อการร้ายในสหรัฐฯ” ข่าวสารนิเทศ ลงวันที่ 20 กันยายน 2544 <<http://www.mfa.go.th/web/200.php?id=1003>>, 20 กันยายน 2544.

สงวนสิทธิ์ที่จะควบคุมฐานทัพและอุปกรณ์ทางทหารทั้งหมด⁵⁷ เครื่องบินที่ใช้ในสนามบินอู่ตะเภา ในขณะนั้น คือ เครื่องบินทิ้งระเบิดขนาดใหญ่ B - 52 เครื่องบินเติมน้ำมันทางอากาศ KC - 135 เครื่องบินลาดตระเวนทางทะเลระยะไกลของทหารเรือสหรัฐอเมริกา P - 3 และเครื่องบินสอดแนม U - 2⁵⁸ โดยสหรัฐอเมริกาสามารถใช้อุปกรณ์ของได้ตามสัญญาที่ทำกันไว้ทั้งในยามปกติและในกรณีฉุกเฉิน แต่ต้องแจ้งให้รัฐบาลของประเทศนั้น ๆ ทราบก่อน⁵⁹ นอกจากนี้ การใช้สนามบินอู่ตะเภายังเป็นไปตามสัญญาเช่าการใช้อู่ตะเภา 10 ปี ซึ่งทำขึ้นในสมัยที่นายชวณ หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรีและพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ทั้งนี้ ข้อตกลงดังกล่าวสามารถทำการเสนอขอยกเลิกได้ ทั้งนี้ เจ้ากรมกิจการพลเรือนเตรียมเข้าพบ จุฬาราชมนตรีเพื่อสร้างความเข้าใจ ขณะที่ชาวมุสลิมค้านไม่ให้รัฐบาลไทยร่วมกับสหรัฐอเมริกาโจมตีอัฟกานิสถาน⁶⁰ แต่ที่เห็นมีเครื่องบินและเจ้าหน้าที่ทหารของสหรัฐอเมริกาประจำอยู่ที่ฐานทัพเรือไทยก็เพราะว่าเป็นการเดินทาง มาวางแผนและตรวจสภาพพื้นที่ล่วงหน้าของเจ้าหน้าที่ เพราะในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2002 มีการฝึกซ้อม "พาส - เอ็กเซอร์ไซส์" และการฝึกซ้อมผสม คอบบร้าโกลด์ 02 ตามปกติ⁶¹

---

⁵⁷ สัมภาษณ์ เตช บุนนาค, อดีตปลัดกระทรวงการต่างประเทศ, 14 กุมภาพันธ์ 2550; สัมภาษณ์ กษิต ภิรมย์, อดีตเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงวอชิงตัน สหรัฐอเมริกา, 31 มกราคม 2550; สัมภาษณ์ พลโท ประภัสสร เสวตภาณุ, หัวหน้านายทหารประสานภารกิจกับกระทรวงการต่างประเทศ, 1 มกราคม 2550; สัมภาษณ์ พลตรี ธารไชยยันต์ ศรีสุวรรณ, ผู้อำนวยการสำนักวางแผนการฝึกซ้อมและผสม กรมยุทธการทหารกองบัญชาการทหารสูงสุด, 9 กุมภาพันธ์ 2550; เขียน ธีระวิทย์, "บทที่ 3: กระบวนการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทย", รวมงานเขียนและปาฐกถา เรื่อง การต่างประเทศของไทยจากอดีตถึงปัจจุบัน เล่มที่ 1: 2 เล่ม (เนื่องในโอกาสครบรอบ 50 ปี การสถาปนาคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อ 14 มิถุนายน 2542), 1, 31 - 33.

⁵⁸ กองการบินทหารเรือ, "สนามบินอู่ตะเภา"

<<http://www.navy.mi.th/flynavy/document/history/utapao.php>>

⁵⁹ Panitan Wattanayakorn, "The Thai Military in the New Era", Department of International Relations, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University (Mimeographed), pp. 9 - 10.

⁶⁰ รัฐพลิกวิกฤตปัญหา 'อู่ตะเภา' ตั้ง ผบ. สส. รุกสร้างความเข้าใจ สรูปข่าวการเมือง ผู้จัดการรายวัน (13 ตุลาคม 2544).

⁶¹ พลโท พิศณุ อุไรเลิศ เจ้ากรมกิจการพลเรือนทหารกล่าวในวันที่ 12 ตุลาคม ค.ศ. 2001 อ้างถึงใน "มาอู่ตะเภาเติมน้ำมัน", เดลินิวส์ (12 ตุลาคม 2544).

ด้วยเหตุนี้ การที่รัฐบาลไทยในฐานะเป็นพันธมิตรของสหรัฐอเมริกาอนุญาตให้สหรัฐบินเหนือน่านฟ้าของไทยได้โดยไม่มีเงื่อนไข เพื่อให้สหรัฐสามารถบรรลุเป้าหมายทางทหาร และรัฐบาลไทยยังอนุญาตให้สหรัฐอเมริกานำเครื่องบินเติมน้ำมัน และเครื่องบินสนับสนุนลงจอด ที่สนามบินของไทยและเชื้อเชิญเรือของสหรัฐซึ่งกำลังจะเข้าสู่ปฏิบัติการเสรีภาพยั่งยืนให้แวะเทียบท่าเรือของไทย อีกทั้งเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายของไทยสัญญาว่าจะให้ความร่วมมือทุกอย่างที่ทำได้ด้วย⁶² จึงถือเป็นเรื่องปกติและการอนุญาตให้เครื่องบินสหรัฐเข้ามาใช้ฐานทัพได้ก็ไม่ได้แสดงออกว่าประเทศไทยให้การสนับสนุนสหรัฐอเมริกาในการปฏิบัติการรุกรานประเทศอื่นแต่อย่างใด

แม้ว่าตามหลักการแล้ว การเข้ามาใช้สนามบินภายในประเทศไทยเป็นไปตามข้อตกลงที่ไทยทำกับสหรัฐอเมริกา แต่การเข้ามาใช้สนามบินของสหรัฐอเมริกาในเวลาที่ยกไทยกำลังกังวลอยู่นั้น รัฐบาลก็ควรจะอธิบายความเป็นมาให้คนในประเทศเข้าใจเรื่องสหรัฐอเมริกาเข้ามาใช้ฐานทัพในประเทศไทยเสียก่อนเพราะการเข้ามาใช้สนามบินในประเทศไทยนั้นไม่เพียงแต่สร้างความไม่สบายใจให้คนในประเทศเท่านั้นแต่อาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ประเทศเพื่อนบ้านไม่ไว้วางใจประเทศไทยด้วยก็ได้

การตัดสินใจช่วยฟื้นฟูอัฟกานิสถานภายหลังการโจมตีของสหรัฐอเมริกา

ภายหลังการเข้าโจมตีรัฐบาลตาลีบัน สหรัฐอเมริกาและพันธมิตรก็ยังหาตัวนายโศซามา บิน ลาเดน (Osama Bin Laden) ผู้ก่อการร้ายคนสำคัญที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกาอ้างว่าเป็นผู้ก่อเหตุการณ์ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 ไม่พบ นอกจากนี้ รัฐบาลอังกฤษได้เรียกร้องให้สหประชาชาติเข้ามารับผิดชอบเรื่องการฟื้นฟูอัฟกานิสถาน เพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงโดยเร็ว ซึ่งหลังจากนั้น คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติได้ลงมติเป็นเอกฉันท์เรียกร้องให้สมาชิกสหประชาชาติส่งกองกำลังเพื่อจัดตั้งกองกำลังนานาชาติในอัฟกานิสถานและรักษาความมั่นคงในพื้นที่ที่ถูกลีบันถอนกำลังออกไป นอกจากนี้ มติดังกล่าวยังเรียกร้องให้ทุกฝ่ายในอัฟกานิสถานระงับการแก้แค้น ยึดมั่นในข้อตกลงภายใต้กฎหมายสิทธิมนุษยชน และเปิดทางให้สหประชาชาติ

⁶² กระทรวงการต่างประเทศ กองการสื่อมวลชน กรมสารนิเทศ “รองผู้ช่วยรัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐอเมริกาฝ่ายกิจการเอเชียและแปซิฟิก เข้าเยี่ยมคารวะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ”, <<http://www.mfa.go.th/web/200.php?id=1132>>, ข่าวสารนิเทศลงวันที่ 14 พฤศจิกายน 2544.

เข้าไปฟื้นฟูสภาพนิเวศได้เต็มที่ โดยในขณะนั้น รัฐบาลอังกฤษ ฝรั่งเศส แคนาดา นิวซีแลนด์ และอินโดนีเซีย ได้ประกาศพร้อมที่จะส่งกองกำลังเข้าร่วมกับกองกำลังนานาชาติ⁶³ ในขณะที่ฝ่ายไทยนั้น ได้มีการประชุมคณะรัฐมนตรีและมีมติคณะรัฐมนตรีตัดสินใจส่งทหารไปให้ความช่วยเหลือในการฟื้นฟูสภาพนิเวศตามที่สหประชาชาติและสหรัฐอเมริการ้องขอ ซึ่งประเด็นการส่งทหารเข้าไปฟื้นฟูนั้น ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากต่อเนื่องจากการที่มีการเข้ามาใช้ฐานทัพไทยของสหรัฐอเมริกา เมื่อรัฐบาลประกาศไม่เห็นด้วยกับการปฏิบัติการโจมตีประเทศอื่น⁶⁴ รัฐบาลไทยก็ไม่สมควรที่จะสนับสนุนการกระทำใด ๆ ของสหรัฐอเมริกา และไม่มีเจตจำนงส่งทหารเข้าไปช่วยฟื้นฟูความเสียหายที่สหรัฐอเมริกาทำได้ การตัดสินใจดังกล่าว รัฐบาลก็ไม่ได้นำเรื่องนี้เข้าหารือกับสภาผู้แทนราษฎรและสภาผู้พิชิตมาก่อนด้วย โดยนายกรัฐมนตรีได้ชี้แจงเหตุผลที่ไม่ได้นำเรื่องนี้เข้าสู่สภาผู้แทนราษฎรว่า

ถ้าต้องขออนุญาตสภา นั่นคือประกาศสงคราม ที่หมายความว่าสงครามต่อชาติไหน แต่เวลานี้ไม่ใช่ เป็นความร่วมมือในการปราบปรามการก่อการร้ายของโลก ของประเทศภาคีสหประชาชาติ ขอให้เข้าใจว่า รัฐบาลจะพยายามทำหน้าที่ตรงนี้ให้ดีที่สุด ไม่ได้นำประเทศเข้าสู่สงคราม ขอให้เข้าใจและไว้วางใจรัฐบาล ซึ่งผมจะเป็นผู้รับผิดชอบให้ดีที่สุด เพื่อผลประโยชน์ของชาติและประชาชน...⁶⁵

จากคำกล่าวของ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ในหลาย ๆ โอกาสนั้นสามารถสรุปได้ว่าเหตุผลที่รัฐบาลไทยตัดสินใจส่งทหารไปฟื้นฟูสภาพนิเวศดังนี้

1. รัฐบาลพิจารณาแล้วเห็นว่าสิ่งที่เกิดขึ้นกับสหรัฐอเมริกาเป็นเรื่องน่าเห็นใจเพราะก่อให้เกิดการสูญเสียของชีวิตผู้บริสุทธิ์ รวมทั้งคนไทย และทรัพย์สินต่าง ๆ
2. รัฐบาลถือว่าการก่อการร้ายถือเป็นความชั่วร้ายอย่างยิ่งใหญ่ และไม่พึงปรารถนาของทุกคน

⁶³ <<http://www.siamarchives.com/MNewsDetail.aspx?mid=54523>>

⁶⁴ กระทรวงการต่างประเทศ กองการสื่อมวลชน กรมสารนิเทศ, “ผลการหารือระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ” ข่าวสารนิเทศ ลงวันที่ 10 มกราคม 2545 <<http://www.mfa.go.th/web/200.php?id=1205>>, 10 มกราคม 2545.

⁶⁵ เรื่องเดียวกัน.

3. รัฐบาลไทยจะให้ความร่วมมือในกรอบคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ที่มีมติขอความร่วมมือมายังประเทศสมาชิกซึ่งประเทศไทยก็เป็นภาคีด้วย

โดยจุดประสงค์ของการตัดสินใจดังกล่าว พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้ย้ำในหลาย ๆ โอกาสว่าการส่งทหารไปครั้งนี้ไม่ได้เป็นการร่วมมือในการทำสงครามแต่เป็นการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม⁶⁶

ภายหลังจากที่มีมติจากสหประชาชาติแล้ว ในวันที่ 2 ตุลาคม ค.ศ. 2001 คณะรัฐมนตรี ก็ได้มีมติอนุมัติให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามข้อมติคณะมนตรีความมั่นคง ฯ ที่ 1373 (2001) โดยเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม ค.ศ. 2001 สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติได้เชิญประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย ฯลฯ เพื่อหารือเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติของหน่วยงานไทยตามข้อมติคณะมนตรีความมั่นคง ฯ ที่ 1373 (2001) โดยที่ประชุมมีความเห็นวามมาตรการตามข้อมติ ฯ ส่วนใหญ่ อาทิ การควบคุมการตรวจคนเข้าเมือง การระงับการสนับสนุน การก่อการร้าย การแลกเปลี่ยนข่าวสาร และความร่วมมือด้านอาญา เป็นเรื่องที่ไทยปฏิบัติอยู่แล้ว แต่การปฏิบัติตามข้อมติ ฯ ด้านการเงิน อาทิ การอายัดทรัพย์สินและการห้ามการรวบรวมเงินทุน (รวมถึงการเรียไโรบริจาค) เพื่อสนับสนุนกลุ่มก่อการร้าย อาจจะมีอุปสรรคในทางปฏิบัติอยู่บ้าง เนื่องจากขาดกฎหมายภายในรองรับโดยตรง ที่ผ่านมาในทางปฏิบัติเมื่อคณะมนตรีความมั่นคง ฯ มีข้อมติเกี่ยวกับการคว่ำบาตรทางการเงินในลักษณะดังกล่าว ธนาคารแห่งประเทศไทยจะมีหนังสือขอความร่วมมือไปยังธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน และบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ เพื่อให้ปฏิบัติตามข้อมติ ภายหลังจากตัดสินใจดังกล่าว รัฐบาลไทยได้ดำเนินการต่าง ๆ ที่เพื่อต่อต้านการก่อการร้าย โดยให้ความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาและตามมติขององค์การสหประชาชาติ โดยแสดงจุดยืนด้วยการประณามการกระทำของผู้ก่อการร้ายสากล และประกาศร่วมมือในการต่อต้านการก่อการร้าย

หลังจากนั้น นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทยก็ได้พบกับ พลเอก คอลิน เพาเวลล์ (Colin L. Powell) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา ในวันที่ 18 ตุลาคม ค.ศ. 2001 ที่นครเชียงใหม่ ระหว่างการประชุมระดับรัฐมนตรีเอเปคครั้งที่ 13 การพบกันในครั้งนี้ พลเอก เพาเวลล์

⁶⁶ สัมภาษณ์ เตช บุณนาค, อดีตปลัดกระทรวงการต่างประเทศ, 14 กุมภาพันธ์ 2550.

(Colin L. Powell) ได้กล่าวขอบคุณรัฐบาลไทยที่ให้ความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามการก่อการร้ายสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการร่วมมือกับสหประชาชาติภายใต้กรอบข้อมติคณะมนตรีความมั่นคงสหประชาชาติ ความร่วมมือเรื่องข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะในเรื่องข่าวกรอง นอกจากนี้ พลเอก เปาเวลล์ (Colin L. Powell) ได้กล่าวขอบคุณในพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้ทรงมีพระราชโอรสแสดงความเสียพระทัยต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกา เมื่อต้นเดือนกันยายน ค.ศ. 2001 ซึ่งเป็นกำลังใจให้กับรัฐบาลและชาวอเมริกันเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ นายสุรเกียรติ์ ได้เสนอกับฝ่ายสหรัฐอเมริกาว่าการป้องกันการก่อการร้ายในระยะยาวอาจพิจารณาให้นักกฎหมายระหว่างประเทศ ศึกษาถึงทางเลือกต่าง ๆ ในการดำเนินการตามกฎหมาย กับผู้ก่อการร้ายโดยอาจอยู่ภายใต้กรอบสหประชาชาติ⁶⁷ และได้มีการหารือถึงการเยือนสหรัฐอเมริกา อย่างเป็นทางการของ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ที่มีกำหนดจะเยือนสหรัฐอเมริกา เพื่อพบกับประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush) ต่อมาในวันที่ 13 พฤศจิกายน ค.ศ. 2001 นายแมทธิว ดาเลย์ (Matthew Daley) รองผู้ช่วยรัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐอเมริกา ฝ่ายกิจการเอเชียและแปซิฟิก ได้เข้าเยี่ยมคารวะ นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในโอกาสเข้ารับตำแหน่งใหม่ โดยได้หารือกันในเรื่องการแลกเปลี่ยนข่าวกรอง การปราบปรามยาเสพติด และการเพิ่มความเข้มงวดในการตรวจลงตราคนที่เข้าประเทศด้วย⁶⁸ ในช่วงนี้ตำรวจไทยได้รับรางวัลจากสำนักงานสืบสวนกลางของสหรัฐอเมริกา หรือ เอฟ บี ไอ (Director of the US Federal Bureau of Investigation - FBI) ในการให้ความร่วมมือปราบปรามการก่อการร้ายในช่วงที่ พลเอก เปาเวลล์ (Colin L. Powell) เยือนไทยอีกครั้งในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2002⁶⁹

⁶⁷ กระทรวงการต่างประเทศ กองการสื่อมวลชน กรมสารนิเทศ, “ผลการหารือทวิภาคีไทย - สหรัฐอเมริกา ระหว่างการประชุมระดับรัฐมนตรีเอเปค ครั้งที่ 13”

<<http://www.mfa.go.th/web/200.php?id=1082>>, ข่าวสารนิเทศ ลงวันที่ 18 ตุลาคม 2544.

⁶⁸ กระทรวงการต่างประเทศ กองการสื่อมวลชน กรมสารนิเทศ, “รองผู้ช่วยรัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐอเมริกา ฝ่ายกิจการเอเชียและแปซิฟิก เข้าเยี่ยมคารวะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ”

<<http://www.mfa.go.th/web/200.php?id=1132>>, ข่าวสารนิเทศ ลงวันที่ 14 พฤศจิกายน 2544

⁶⁹ Shawn W. Crispin, “Thai Clash with the FBI”, *Far Eastern Economic Review*, January - March, 2003, February 13, 2003, p. 10.

การตัดสินใจของรัฐบาลไทยในการช่วยฟื้นฟูฟูกานิสถานภายหลังการโจมตีของสหรัฐอเมริกาดูเหมือนจะพิจารณาแต่ปัจจัยภายนอกเป็นสำคัญ และขาดความเห็นชอบจากความคิดเห็นที่แตกต่างของคนไทยหลายฝ่าย ซึ่งส่วนน้อยในส่วนใหญ่ นั่นคือ คนมุสลิม ที่ออกมาแสดงจุดยืนอย่างชัดเจนว่าจะประท้วงท่าทีของสหรัฐอเมริกาและรัฐบาลไทยที่ประกาศจะให้การสนับสนุนรัฐบาลสหรัฐอเมริกาทุกอย่างที่รัฐบาลไทยจะทำได้ในฐานะพันธมิตรและในฐานะสมาชิกของสหประชาชาติ เพื่อรักษาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสองรัฐบาลไว้ ดังนั้น การเลือกรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับสหรัฐอเมริกาได้ก่อให้เกิดการแตกแยกในสังคมไทยอย่างมาก โดยเฉพาะการที่ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีได้ให้สัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวว่า รัฐบาลมีจุดยืนที่ชัดเจนในการให้ความร่วมมือกับสหรัฐ หมายความว่าถึงรัฐบาลเห็นชอบให้โจมตีฟูกานิสถาน เพราะการก่อการร้ายถือเป็นอาชญากรรมที่มีผลกระทบต่อโลก เพราะฉะนั้น ทุกประเทศทั่วโลกถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องร่วมกันจัดการก่อการร้าย⁷⁰ ความลำบากใจในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการตัดสินใจตอบสนองต่อการเรียกร้องต่าง ๆ ของสหรัฐอเมริกาที่ให้รัฐบาลไทยแสดงท่าทีสนับสนุนการกระทำของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาซึ่งรัฐบาลไทยต่างตระหนักดีว่า การโจมตีรัฐบาลพลเรือนของสหรัฐอเมริกาผิดกฎหมายระหว่างประเทศและข้อตกลงของสหประชาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือผิดหลักศีลธรรม⁷¹ โดยเฉพาะหน่วยงานด้านความมั่นคงซึ่งยืนยันทันทีถึงหน้าที่ของทหารที่ต้องทำตามคำสั่งของรัฐบาล⁷²

⁷⁰“ไทยโง่งมสู่พันธะ! ประกาศเป็นพันธมิตรหนุนสหรัฐสู้ก่อการร้าย”, ไทยโพสต์ (17 กันยายน 2544).

⁷¹สัมภาษณ์ เตช บุณนาค, อดีตเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงวอชิงตัน สหรัฐอเมริกา และอดีตปลัดกระทรวงการต่างประเทศ, 14 กุมภาพันธ์ 2550, สัมภาษณ์ กษิต ภิรมย์ อดีตเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงวอชิงตัน สหรัฐอเมริกา, 31 มกราคม 2550, สัมภาษณ์ พลตรี ธารไชยยันต์ ศรีสุวรรณ, ผู้อำนวยการสำนักวางแผนการฝึกพร้อมและผสม กรมยุทธการทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด, 9 กุมภาพันธ์ 2550.

⁷²สัมภาษณ์ พลตรี ธารไชยยันต์ ศรีสุวรรณ, ผู้อำนวยการสำนักวางแผนการฝึกพร้อมและผสม กรมยุทธการทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด, 9 กุมภาพันธ์ 2550.

การเยือนสหรัฐอเมริกาของนายกรัฐมนตรีในปี ค.ศ. 2001

ในวันที่ 13 ตุลาคม ค.ศ. 2001 นายรัฐกิจ มานะทัต อธิบดีกรมสารนิเทศและโฆษกกระทรวงการต่างประเทศได้แถลงแก่สื่อมวลชนว่า พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีมีความยินดีตอบรับคำเชิญของประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush) ในนามของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ให้เดินทางไปเยือนสหรัฐอเมริกา โดยฝ่ายสหรัฐอเมริกาได้จัดให้นายกรัฐมนตรีพบกับประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush) ที่ทำเนียบขาว กรุงวอชิงตัน ในวันที่ 14 ธันวาคม ค.ศ. 2001 โดยการเดินทางจะครอบคลุมระหว่างวันที่ 13 - 18 ธันวาคม ค.ศ. 2001 ก่อนเดินทางนั้น นายกรัฐมนตรีได้กล่าวในรายการ “นายกทักษิณ ฯ คุยกับประชาชน” ว่าได้มีการเตรียมการเยือน ก่อนหน้าที่จะเกิดเหตุการณ์ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 แล้ว แต่ช่วงเวลาว่างไม่ตรงกัน การเยือนครั้งนี้ เป็นการเชิญของนายเอร์เนสต์ เบอว์เออร์ (Ernest Z. Bower) ประธานสภาธุรกิจสหรัฐอเมริกา – อาเซียน (US - ASEAN Business Council) ได้เชิญไปเป็นผู้ปาฐกถาพิเศษให้กับนักธุรกิจชั้นนำของสหรัฐอเมริกาซึ่งมีรัฐมนตรีเศรษฐกิจและผู้นำวุฒิสภาเข้าร่วมด้วย การไปบรรยายครั้งนี้จึงเป็นโอกาสที่นายกรัฐมนตรีจะได้แสดงจุดยืนของไทยในการป้องกันและปราบปรามการก่อการร้ายต่อนักธุรกิจและนักการเมืองสหรัฐฯ และเป็นโอกาสให้นายกรัฐมนตรีชี้แจงนโยบายฟื้นฟูเศรษฐกิจ ของไทย และการเตรียมพร้อมของไทยในการรับสภาวะทางเศรษฐกิจที่อาจเกิดขึ้นอันเป็นผลสืบเนื่อง จากเหตุการณ์การก่อการร้ายในสหรัฐอเมริกาที่ผ่านมา เช่น นโยบายกระตุ้นการอุปโภคบริโภคภายใน ประเทศซึ่งจะลดการพึ่งพาการส่งออก และจุดยืนของไทยในการต้อนรับการลงทุนจากต่างประเทศ และการยึดมั่นต่อการเปิดการค้าเสรี⁷³

สำหรับการเยือนสหรัฐฯ ครั้งแรกนี้ ได้มีแถลงการณ์ร่วมว่า ประเทศไทยเป็นพันธมิตรร่วมกับสหรัฐอเมริกา โดยมีการซื้อมอบคอบบร้า โกลด์ (Cobra Gold) ร่วมกันเช่นเคยนายกรัฐมนตรีไทยได้ประกาศว่าประเทศไทยพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการต่อต้านการก่อการร้าย อาัยตทรัพย์สิน และลงนามในสนธิสัญญา 12 ฉบับ ซึ่งได้ลงนามไปแล้ว 4 ฉบับและได้ลงนามในการเยือนครั้งนี้

⁷³ กระทรวงการต่างประเทศ กองการสื่อมวลชน กรมสารนิเทศ, “ประธานสภาธุรกิจสหรัฐฯ – อาเซียนเข้าพบรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ”, <<http://www.mfa.go.th/web/200.php?id=1084>>, ข่าวสารนิเทศ ลงวันที่ 19 ตุลาคม 2544

อีก 1 ฉบับ โดยเป็นสนธิสัญญาที่เกี่ยวกับการต่อต้านการก่อการร้าย และรัฐบาลไทยพร้อมที่จะส่งทหารเข้าไปฟื้นฟูในอัฟกานิสถาน⁷⁴

นอกจากนี้ในวันที่ 18 ธันวาคม ค.ศ. 2001 นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีต่างประเทศ ยังได้ลงนาม 3 ฉบับ คือ อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการปราบปรามการสนับสนุนด้านการเงิน แก่ลัทธิการก่อการร้าย พิธีสารเพื่อป้องกันปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์ และพิธีสารว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบขนผู้ย้ายถิ่น โดยทางบก ทางทะเล และทางอากาศ⁷⁵ ตลอดจนจัดทำกรอบความร่วมมือด้วยเศรษฐกิจระหว่างสองประเทศ⁷⁶ (Framework for Economic Cooperation)⁷⁷ ในช่วงที่เดินทางเยือนสหรัฐอเมริกาพร้อมนายกรัฐมนตรีด้วย

การเดินทางไปครั้งนี้ ยังมีความร่วมมือที่เกิดขึ้นจากการเยือนครั้งนี้ คือ การลงนามในการจัดตั้งกองทุนอนุรักษ์ป่าและรักษาป่าไม้ให้กับประเทศไทย โดยสหรัฐอเมริกาได้นำดอกเบี้ยเงินกู้ที่รัฐบาลไทยจ่ายให้มาจัดตั้งเป็นกองทุน รวมถึงความร่วมมือในการพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการขนส่งทางอากาศ (Air Cargo Hub) ความร่วมมือทางด้านความปลอดภัยทางอากาศ และการสนับสนุนประเทศไทยในการผลิตชิ้นส่วนอากาศยานที่ได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานอากาศยาน (Federal Aviation Administration - FAA) ของสหรัฐฯ โดยเฉพาอย่างยิ่งในเรื่องยางอากาศยาน เป็นต้น นอกจากนี้ จะมีการหารือในเรื่องการขยายเวลาความตกลงการยกเว้นภาษีซ้อนซึ่งกำลังจะหมดอายุลง และนายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย เคยมีส่วนในการเจรจาที่ผ่านมาในฐานะอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง อย่างไรก็ตาม ภายหลังหารือระหว่างรัฐบาลไทย

---

⁷⁴“Joint Statement between the United States of America and the Kingdom of Thailand”, <<http://www.whitehouse.gov/news/release/2001/1214 - 7.html>>, December 14, 2001; US Department of State, US - Thai Statement Following Bush Shinawatra Talks at the White House, December 14, 2001 อ้างถึงใน ประภัสสร เทพชาตรี, “ความสัมพันธ์ไทย - สหรัฐฯ ในยุคสงครามต่อต้านการก่อการร้าย”, กระแสดำเนิน (3)36, ธันวาคม 2549, น. 48.

⁷⁵กระทรวงการต่างประเทศ กองการสื่อมวลชน กรมสารนิเทศ, <<http://www.mfa.go.th/web/200.php?id=1185>>, ข่าวสารนิเทศ ลงวันที่ 18 ธันวาคม 2544.

⁷⁶“Joint Statement between the United States of America and the Kingdom of Thailand”, <<http://www.whitehouse.gov/news/release/2001/1214 - 7.html>>, December 14, 2001.

⁷⁷“Framework for Economic Cooperation”, <<http://www.state.gov/p/eap/rls/ot/6911.htm>>, December 14, 2001.

และสหรัฐอเมริกาเรื่องการจัดตั้งกองทุนอนุรักษ์ป่าเขตร้อนแล้ว พบว่า ยังมีบางประเด็นที่ยังไม่สามารถตกลงกับฝ่ายสหรัฐอเมริกาได้ โดยเฉพาะประเด็นเรื่องคาร์บอนเครดิต และการเปิดป่าเป็นต้น ซึ่งฝ่ายสหรัฐฯ ยังต้องใช้เวลาในการหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอีกระยะหนึ่ง ดังนั้นผู้แทนจากกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและผู้แทนจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ของไทยจึงได้เสนอให้ฝ่ายไทยชะลอเรื่องการลงนามความตกลงฯ ไปก่อน เพื่อจะได้มีการพิจารณาถึงรายละเอียดและประเด็นที่เป็นประโยชน์กับฝ่ายไทยให้รอบคอบมากกว่านี้ ซึ่งที่ประชุมก็เห็นด้วยกับข้อเสนอดังกล่าว และหากประเด็นต่าง ๆ สามารถตกลงกันและครอบคลุมทุกประเด็นก็อาจจะมีการลงนามในอนาคตต่อไป ทั้งนี้ นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทยได้กล่าวเพิ่มเติมว่า เรื่องนี้ไม่กระทบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เนื่องจากไทยกับสหรัฐอเมริกายังมีความตกลงด้านเศรษฐกิจอื่น ๆ อีก การเจรจาเป็นไปด้วยความเข้าใจอันดีถึงข้อจำกัดของทั้งสองฝ่าย⁷⁸

แม้ว่าตัวนายกรัฐมนตรีจะประเมินว่าเป็นความสำเร็จในการไปเยือนสหรัฐอเมริกา⁷⁹ แต่สำหรับภายในประเทศไทยนั้น การเดินทางครั้งนี้ไม่ได้ประสบความสำเร็จอย่างที่คิด เพราะเป็นการเดินทางไปเยือนต่างประเทศที่ก่อให้เกิดการแบ่งแยกภายในของคณะผู้ทำงาน ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเดินทางไปเยือนโดยสรุป คือ ข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศไม่พอใจตัวนายกรัฐมนตรีและนายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศมาก เพราะถูกนายกรัฐมนตรีตำหนิว่าการเดินทางไปครั้งนี้ไม่ได้รับความสะดวกจากการประสานงานของกระทรวงการต่างประเทศหรือการประสานงานที่เต็มไปด้วยความติดขัด อีกทั้งยังถูกรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศแย่งแกล้งข่าวในเรื่องความร่วมมือทางเศรษฐกิจและความมั่นคง เพราะนายกรัฐมนตรีบัญชาให้นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย ในฐานะกระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้ประสานงานทั้งหมดและให้ขยายความในแต่ละเรื่อง ส่งผลให้รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการต่างประเทศมีบทบาทที่บดบังคนอื่น⁸⁰

⁷⁸ กระทรวงการต่างประเทศ กองการสื่อมวลชน กรมสารนิเทศ, “ผลการประชุมเรื่องความตกลงระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลสหรัฐอเมริกาว่าด้วยการจัดตั้งกองทุนอนุรักษ์ป่าเขตร้อน”, ข่าวสารนิเทศ ลงวันที่ 1 มีนาคม 2545.

⁷⁹ สถานเอกอัครราชทูตสหรัฐประจำประเทศไทย ข่าวสำหรับสื่อมวลชน “เอกอัครราชทูตอเมริกาคนใหม่ขึ้นนายกฯ ไทยเยือนสหรัฐฯ ประสบผลสำเร็จ วอชิงตันชื่นชมไทยสนับสนุนสงครามต่อต้านการก่อการร้าย”, <<http://bangkok.usembassy.gov/news/press/2002/press - th.htm>>, 21 ธันวาคม พ.ศ. 2544.

⁸⁰ กำแพง ภริตานนท์, “คอลัมน์ปลายน่านายกำแหง: ควันหลงไปอเมริกา”, เดลินิวส์ (24 ธันวาคม 2544), 2 น.

ในขณะที่ตัวนายกรัฐมนตรีเองก็แทรกแซงบทบาทและหน้าที่ของข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศที่มีหน้าที่รับผิดชอบเรื่องนี้โดยตรง คือ อธิบดีกรมอเมริกา โดยการขอเปลี่ยนตัวให้นายพานทองแท้ ชินวัตร บุตรชาย เข้าไปพบประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush) แทน โดยอ้างว่า ประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush) ต้องการพบเพราะเป็นคนรัฐเท็กซัส (Texas) เหมือนกัน⁸¹ นั้นยิ่งทำให้ตัวนายกรัฐมนตรีถูกวิจารณ์เรื่องการให้การทูตส่วนตัวมากเกินไป ซึ่งเป็นผลเสียต่อประเทศมากกว่าเป็นผลดี

ทั้งนี้ ข้อสังเกตประการหนึ่งกับการดำเนินของนายกรัฐมนตรีเรื่องที่ไม่เห็นผู้ที่ติดตามไปด้วยทำงานกันอาจเป็นเพราะในกระบวนการทำงานในรูปแบบของรัฐบาลนี้ คือ อำนาจทุกอย่างอยู่ที่การตัดสินใจของนายกรัฐมนตรี และสำหรับนายกรัฐมนตรีผู้รู้เรื่องการต่างประเทศและเป็นที่ไว้วางใจมากที่สุด คือ ตัวรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ดังนั้น จึงไม่น่าแปลกอะไรที่นาย สุรเกียรติ์ จะมียานให้อยู่คนเดียว และคนอื่น ๆ จะเอาเวลาว่างไปเที่ยวเสีย ประสพการณ์เดินทาง เยือนสหรัฐอเมริกาครั้งนี้ จึงนับได้ว่าเป็นการแสดงให้เห็นถึงระบบการทำงานแบบเน้นตัวบุคคลมากกว่าระบบการทำงานร่วมกันเป็นทีมอย่างเห็นได้ชัด และชี้ให้เห็นว่าผู้ที่มีบทบาทในการดำเนินนโยบายมีเพียงสองคนเป็นหลักเท่านั้น คือ ตัวนายกรัฐมนตรี และนายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

สำหรับท่าทีของรัฐบาลไทยที่เปลี่ยนแปลงไปจากก่อนเกิดเหตุการณ์ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 ที่มีแนวทางการดำเนินนโยบายที่ต่อต้านตะวันตกโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา และพยายาม ใช้นโยบายแบบวิถีเอเชีย (Asian Ways) มาเป็นนโยบายสนับสนุนสหรัฐอเมริกาอย่างเต็มที่เห็นได้จากการลงนามในสนธิสัญญาต่าง ๆ ถึง 3 ฉบับในช่วงที่เดินทางไปเยือนสหรัฐอเมริกา ท่าทีสนับสนุนสหรัฐอเมริกา จนขาดจุดยืนนี้ดูเหมือนจะขาดความเห็นชอบจากคนในประเทศ แต่สิ่งที่ทำให้รัฐบาลตัดสินใจหันมาสนับสนุนสหรัฐอเมริกาสวนหนึ่งก็เพื่อผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งรวมถึงการที่สหรัฐอเมริกายื่นข้อเสนอให้คนในรัฐบาลไทยร่วมลงทุนสร้างเครื่องบิน⁸² แลกกับการให้

⁸¹"พานทองแท้ เปล่าลัดคิว อ้างนำชู้ 'บุช' อียากพบ", ไทยโพสต์ (22 ธันวาคม 2544), 1 น.

⁸²"มุสลิมโวยลาเดน ม้วนมือเป็นผู้นำชาติ", สยามรัฐ (6 พฤศจิกายน 2544).

การสนับสนุนด้านการปราบปรามการก่อการร้ายซึ่งอาจรวมไปถึงการให้ทุนสนับสนุนฝ่ายไทยในเรื่องดังกล่าวในอนาคต⁸³ ประกอบกับเมื่อพิจารณาประวัติความสัมพันธ์ทางด้านความมั่นคงและการเมืองของไทยและสหรัฐอเมริกาแล้วนั้นก็พบว่าไทยไม่มีทางปฏิเสธสหรัฐอเมริกาได้เป็นแน่ รัฐบาลจึงตัดสินใจให้ความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกา

การให้ความช่วยเหลือเพื่อการฟื้นฟูบูรณะอัฟกานิสถาน

ภายหลังการเยือนสหรัฐอเมริกาอย่างเป็นทางการของนายกรัฐมนตรีพร้อมด้วย นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ระหว่างวันที่ 13 - 19 ธันวาคม ค.ศ. 2001 ผู้นำทั้งสองประเทศก็ได้ออกแถลงการณ์ร่วมกันที่ทำเนียบขาวในวันที่ 14 ธันวาคม ค.ศ. 2001 ว่ารัฐบาลไทยพร้อมจะมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูบูรณะอัฟกานิสถาน โดยการส่งหน่วยแพทย์และทหารช่างไปช่วยฟื้นฟูประเทศอัฟกานิสถานหากได้รับการร้องขอซึ่งได้ทำมาแล้วในติมอร์ตะวันออก⁸⁴

หลังจากการเดินทางไปเยือนสหรัฐอเมริกาของนายกรัฐมนตรีไม่นาน รัฐบาลไทยได้ตอบรับคำเชิญของรัฐบาลญี่ปุ่นที่จะเข้าร่วมการประชุมระดับรัฐมนตรีเกี่ยวกับความช่วยเหลือเพื่อการฟื้นฟูบูรณะอัฟกานิสถานซึ่งญี่ปุ่นในฐานะประธานร่วมเป็นเจ้าภาพจัดขึ้นที่กรุงโตเกียว ระหว่างวันที่ 21 - 22 มกราคม ค.ศ. 2002⁸⁵ โดยมีนางซาดาโกะ โอกาตะ (Sadako Ogata) ผู้แทนพิเศษของนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นด้านอัฟกานิสถานและอดีตข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติกล่าวขอขอบคุณรัฐบาลไทยที่ได้ส่ง พลเอก สัมพันธ์ บุญญานันต์ ปลัดกระทรวงกลาโหม เดินทางไปร่วมประชุมดังกล่าว ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ที่แน่วแน่ของรัฐบาลไทยในการปราบปรามผู้ก่อ

⁸³ "มุสลิมโวลลาเดน ม้วนี่เป็นผู้นำชาติ", สยามรัฐ (6 พฤศจิกายน 2544); สัมภาษณ์ กษิต ภิรมย์ อดีตเอกอัครราชทูต ณ กรุงวอชิงตัน, 31 มกราคม 2550.

⁸⁴ กระทรวงการต่างประเทศ กองการสื่อมวลชน กรมสารนิเทศ, "นายกรัฐมนตรี และคณะเยือนสหรัฐอเมริกา", <<http://www.mfa.go.th/web/showNews.php?newsid=81>>, ข่าวสารนิเทศ ลงวันที่ 5 เมษายน 2549.

⁸⁵ กระทรวงการต่างประเทศ กองการสื่อมวลชน กรมสารนิเทศ, "ผลการหารือระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศกับนางซาดาโกะ โอกาตะ ผู้แทนนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นด้านกิจการอัฟกานิสถาน" <<http://www.mfa.go.th/web/200.php?id=1227>>, ข่าวสารนิเทศ ลงวันที่ 20 มกราคม 2545.

การร้ายสากลและการให้ความช่วยเหลือในการฟื้นฟูบูรณะอัฟกานิสถานในการพบกับนางโองาตะ (Sadako Ogata) ก่อนมอบหมายให้ พลเอก สัมพันธ์ บุญญานันต์ เดินทางไปร่วมการประชุมครั้งนี้ นายสุรเกียรติ์ ได้กล่าวกับนางโองาตะโดยตรงไปตรงมาว่า รัฐบาลไทยไม่ได้ร่ำรวยและไม่ได้มาร่วมประชุมในครั้งนี้เพื่อบริจาคเงินทอง แต่มีความช่วยเหลือด้านอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการฟื้นฟูบูรณะอัฟกานิสถานและประเทศไทยมีความเชี่ยวชาญ เช่น การปราบปรามยาเสพติด ประชาคมโลกจะต้องร่วมมือกันในการป้องกันไม่ให้อัฟกานิสถานเป็นแหล่งผลิตยาเสพติดของโลกอีกต่อไป สำหรับประเทศไทยมีโครงการปลูกพืชทดแทนหรือโครงการหลวง ซึ่งเป็นที่ยอมรับของนานาประเทศทั่วโลกว่าเป็นโครงการที่ประสบความสำเร็จในด้านการปลูกพืชทดแทนยาเสพติดกองกำลังทหารช่างด้านวิศวกรรมก่อสร้าง (construction engineer) และวิศวกรรมภาคสนาม (field engineer) ซึ่งมีความสามารถในการก่อสร้างถนน ซลประทานขนาดเล็กและการพัฒนาแหล่งน้ำ รวมถึงทหารเสนารักษ์ซึ่งมีประสบการณ์ในการให้การดูแลด้านสาธารณสุข ขึ้นมูลฐานกับผู้พวยหรือผู้หนีภัยสงครามมากกว่า 20 ปี นับตั้งแต่การดูแลผู้พวยพลสมัยสงครามอินโดจีนและกัมพูชา สำหรับกรณีอัฟกานิสถานเน้นการดูแลด้านสาธารณสุข มูลฐานสำหรับผู้หญิงและเด็ก ปัญหาทุโภชนาการ (malnutrition) ปัญหาโรคเอดส์ (HIV/AIDS) และ โรคติดต่อต่าง ๆ ตลอดจนการกู้กับระเบิด (de-mining) ประเทศไทยมีประสบการณ์ในการกู้กับระเบิดโดยได้จัดตั้งศูนย์กู้กับระเบิดในปี ค.ศ. 1999 และประสบการณ์ในด้านการเสริมสร้างสมรรถนะของมนุษย์ (human capacity building) โดยประเทศไทยสามารถให้การฝึกอบรมด้านการปราบปรามยาเสพติด⁸⁶

ภายหลังการเดินทางไปร่วมประชุม พลเอก สัมพันธ์ บุญญานันต์ ปลัดกระทรวงกลาโหม รายงานว่า รัฐบาลไทยจะส่งทหารช่างฝ่ายก่อสร้าง 1 กองร้อย และทหารช่างฝ่ายสนาม 2 กองร้อย ประมาณ 885 นาย ไปช่วยเก็บกู้วัตถุระเบิดและสร้างที่พักพิง รวมทั้งจะสนับสนุนชุดแพทย์ด้วย ซึ่งหน่วยทหารดังกล่าวจะขึ้นกับกองกำลังสหประชาชาติเพื่อช่วยในการพัฒนาท้องถิ่น เช่นเดียวกับที่เคยส่งไปช่วยพัฒนาที่ติมอร์ตะวันออกและประสบความสำเร็จมาแล้ว การส่งทหารไปครั้งนี้ไทยตั้งเงื่อนไขไว้ว่าจะขอส่งหน่วยล่วงหน้าเข้าไปสำรวจพื้นที่ก่อนการตัดสินใจ และการให้ความช่วยเหลือจะเป็นการช่วยเหลือเฉพาะในส่วนของกองกำลังทหารเท่านั้น จะไม่ให้การช่วยเหลือด้านการเงิน เพราะไทยได้ให้การช่วยเหลือโดยการส่งข้าวสารไปแล้ว 3,000 ตัน ผ้าห่ม 10,000 ผืน เต็นท์ที่พักขนาด

⁸⁶ เรื่องเดียวกัน.

ครอบครัว 30 หลัง และเงินบริจาคอีก 75,000 เหรียญสหรัฐ⁸⁷ นอกจากนี้ รัฐบาลไทยยังให้ความช่วยเหลือเพื่อมนุษยธรรมแก่ปากีสถานต่อเนื่องมาจนถึงวันที่ 9 ตุลาคม ค.ศ. 2005 โดยรัฐบาลไทยได้เสนอให้เงินช่วยเหลือผู้ประสบภัยชาวอัฟกันอีก 100,000 เหรียญสหรัฐ⁸⁸

สำหรับแนวทางในการให้ความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาในการให้ความช่วยเหลืออัฟกานิสถานนั้น พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ได้ชี้แจงว่า

เราจะทุ่มเททรัพยากรและเวลาขจัดยาเสพติด คอร์รัปชัน และความยากจน ก็เหมือนกับสหรัฐบอกว่าจะขจัดกลุ่มก่อการร้าย ไม่ได้ทำสงครามชนชาติหรือศาสนาใดทั้งสิ้น เราจะต้องเข้าใจ เมื่อเราไม่เข้าใจ เราก็พยายามมองว่ารัฐบาลไทยไปสนับสนุนการทำสงคราม ซึ่งเป็นคนละเรื่องกัน ฉะนั้น ขอร้องว่าเรื่องของการต่างประเทศเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ขอให้มอบความไว้วางใจให้กับรัฐบาลที่มีกฎหมาย มีกติกาควบคุม มีหน้าที่ต้องทำ⁸⁹

อย่างไรก็ดี ความจริงที่รัฐบาลได้ให้ความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาก็ถูกเปิดเผย เมื่อ นายเจมส์ เคลลี (James A. Kelly) รองผู้ช่วยรัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐอเมริกาฝ่ายกิจการเอเชียและแปซิฟิก (Assistant Secretary of State for East Asian and Pacific Affairs) ได้กล่าวสุนทรพจน์ซึ่งกล่าวถึงรายละเอียดการให้ความร่วมมือของไทยแก่สหรัฐอเมริกาอย่างละเอียด ตั้งแต่ปฏิบัติการเสรีภาพยั่งยืนเริ่มขึ้นในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2001 ซึ่งเป็นช่วงที่ “สหรัฐต้องทำงานอย่างหนัก เพื่อสื่อสารให้ชาวโลกทราบว่า เรากำลังทำสงคราม กับการก่อการร้าย มิใช่ศาสนาอิสลาม” ว่า

---

⁸⁷“ไทยส่งทหารช่วยเหลืออัฟกานิสถาน”

<<http://www.siamarchives.com/MNewsDetail.aspx?mid=50220>>

⁸⁸สำนักข่าวกรองแห่งชาติ, “ไทยส่งความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมให้ปากีสถาน”, 13 ตุลาคม 2548.

⁸⁹“ไทยส่งทหารช่วยเหลืออัฟกานิสถาน”

<<http://www.siamarchives.com/MNewsDetail.aspx?mid=50220>>

...ในการนี้ นายกรัฐมนตรีทักษิณ แกลงทางโทรทัศน์ต่อประชาชนชาวไทยทั่วประเทศ ว่าหลักฐานที่ระบุว่ากลุ่ม อัลไคดาอยู่เบื้องหลัง การก่อการร้ายนั้น น่าเชื่อถือ และการให้ความช่วยเหลือทางมนุษยธรรมของสหรัฐ ต่ออัฟกานิสถาน ก็แสดงให้เห็นว่า สหรัฐกำลังต่อสู้กับผู้ก่อการร้าย มิใช่พลเรือน⁹⁰ ผู้แทนไทยประจำสหประชาชาติได้กล่าวสุนทรพจน์แสดงความสนับสนุนที่มีต่อสหรัฐ และเมื่อ นายกรัฐมนตรีทักษิณ พบปะกับประธานาธิบดีบุชเมื่อเดือนธันวาคม ท่านก็เสนอ ที่จะส่ง กองพันทหารช่างหนึ่งกอง และหน่วยแพทย์ 5 หน่วยไปช่วยฟื้นฟูอัฟกานิสถาน แน่นนอน ที่ความช่วยเหลือ และการสนับสนุน ที่ไทยมอบให้แก่สหรัฐในบางเรื่องไม่สมควรที่จะถูกกล่าวถึง แต่มีอย่างหนึ่ง ที่ข้าพเจ้า สามารถบอกท่านทั้งหลายได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ข้าพเจ้า ได้กล่าวกับ รัฐมนตรีพาวเวลล์ และประธานาธิบดีบุชมาแล้ว นั่นก็คือ ประเทศไทยเป็นหนึ่งในผู้นำในการทำสงคราม กับการก่อการร้ายทั่วโลก⁹¹

แม้ว่าจุดยืนของรัฐบาลไทยจะชัดเจนมากขึ้นต่อการร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาในการต่อต้านการก่อการร้ายในทุกวิถีทางที่ประเทศไทยจะทำได้ภายใต้กรอบของสหประชาชาติก็ตาม แต่จุดยืนดังกล่าวของรัฐบาลไม่สอดคล้องกับความคิดเห็นของคนไทยหลายฝ่ายเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะคนมุสลิมในภาคใต้ที่ออกมาประท้วงท่าทีของรัฐบาลไทยที่สนับสนุนการโจมตีอัฟกานิสถาน⁹² ซึ่งเหตุผลที่ทำให้รัฐบาลไทยมีท่าทีลังเลและสับสนก็เพราะว่า การให้สัมภาษณ์ของตัวนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศที่มีแนวโน้มสนับสนุนสหรัฐอเมริกา ประกอบกับการเกิดแรงต้านสหรัฐอเมริกาภายในประเทศไทยก่อตัวมากยิ่งขึ้น อีกทั้งทั้งฝ่ายค้าน

⁹⁰ กระทรวงการต่างประเทศ กองการสื่อสารมวลชน กรมสารนิเทศ, “ประกาศเชิญชวนให้ไว้อาลัยครบรอบ 3 เดือน เหตุการณ์ 11 กันยายน 2544”, ข่าวสารนิเทศ ลงวันที่ 11 ธันวาคม 2544.

⁹¹ กระทรวงการต่างประเทศ กองการสื่อสารมวลชน กรมสารนิเทศ, “รองผู้ช่วยรัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐอเมริกาฝ่ายกิจการเอเชียและแปซิฟิก เข้าเยี่ยมคารวะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ” <<http://www.mfa.go.th/web/200.php?id=1132>>, ข่าวสารนิเทศ ลงวันที่ 14 พฤศจิกายน 2544.

⁹² เรื่องเดียวกัน.

คณะกรรมการการต่างประเทศของวุฒิสภาที่ต่อต้านการดำเนินการของรัฐบาล⁹³ ในขณะที่สหรัฐอเมริกาเองก็เร่งเร้าให้รัฐบาลไทยต้องตัดสินใจ ซึ่งในที่สุด เมื่อรัฐบาลพิจารณาผลประโยชน์ด้านต่าง ๆ ที่ได้จากสหรัฐอเมริกาแล้ว รัฐบาลไทยก็ทานแรงของสหรัฐอเมริกาไม่ไหว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาถึงผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจที่ได้จากสหรัฐอเมริกาที่รัฐบาลไทยวางแผนจะจัดให้มีการเจรจาการค้าเสรีระหว่างกัน จึงตัดสินใจให้ความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาในการต่อต้านการก่อการร้าย ซึ่งก็ส่งผลให้รัฐบาลไทยได้รับการตอบแทนจากสหรัฐอเมริกาเป็นเครื่องรับประกันความเป็นพันธมิตรที่แนบแน่นกับสหรัฐอเมริกาเช่นเดียวกับอีก 4 ประเทศที่เป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคเอเชีย คือ การมอบสถานะชาติพันธมิตรหลักนอกกลุ่มนาโต้ (Major Non - NATO Ally - MNNA) ให้แก่ไทย

ความสัมพันธ์ในช่วงสหรัฐอเมริกาบุกโจมตีอิรัก

เมื่อค่ำของวันที่ 12 กันยายน ค.ศ. 2002 ตามเวลาในประเทศไทย ประธานาธิบดีจอร์จ บุช (George W. Bush) จึงได้กล่าวสุนทรพจน์ต่อที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ โดยประกาศจุดยืนที่จะโจมตีประเทศอิรัก โดยอ้างข้อกล่าวหาสองข้อแก่อิรัก คือ อิรักสะสมอาวุธเคมีร้ายแรงไว้ในครอบครอง และสนับสนุนกลุ่มผู้ก่อการร้ายสากล⁹⁴ พร้อมกับระบุว่า สหรัฐอเมริกาไม่อาจหลีกเลี่ยงที่จะจัดการกับอิรักได้ ทั้งนี้ สหรัฐอเมริกาได้พยายามให้สหประชาชาติเข้าไปตรวจค้นอาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูงในอิรักด้วย ซึ่งหลังจากการเจรจาต่อรองกันในสหประชาชาตินานเกือบ 2 เดือน สหรัฐอเมริกาก็ได้รับฉันทานุมัติจากคณะมนตรีความมั่นคง 15 ชาติ ในวันที่ 8 พฤศจิกายน ค.ศ. 2002 ด้วยคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์ 15 - 0 คะแนนเสียง ในการลงมติในร่างมติให้คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติแต่งตั้ง

⁹³ “มุสลิมไทยฮือด้านสงคราม - นัดละหมาดวันนี้ ‘แม่่ว’ หนุนใช้กรอบ UN - พร้อมช่วยบูรณะอิรัก”, กระแสนั้น (21 มีนาคม 2546).

⁹⁴ สัมภาษณ์ เตช บุนนาค, อดีตปลัดกระทรวงการต่างประเทศ, 14 กุมภาพันธ์ 2550; สัมภาษณ์ กษิต ภิรมย์, อดีตเอกอัครราชทูต ณ กรุงวอชิงตัน สหรัฐอเมริกา, 31 มกราคม 2550.

คณะกรรมการชุดหนึ่งมีอำนาจเต็มในการตรวจสอบอาวุธที่มีอำนาจทำลายร้ายแรงในความครอบครองของอิรัก โดยไม่มีเงื่อนไขใด ๆ และไม่มีพื้นที่จำกัดสำหรับการตรวจสอบดังกล่าว⁹⁵ ทั้งนี้ อิรักจะต้องยินยอมให้ทีมตรวจสอบล่วงหน้าที่จะเป็นชุดแรกซึ่งกำหนดจะเดินทางเข้าไปในกรุงแบกแดดภายใน 10 วันนับตั้งแต่วันที่ 8 พฤศจิกายน ค.ศ. 2002 เป็นต้นไป เพื่อให้คณะตรวจสอบชุดใหญ่สามารถทำงานได้ภายในระยะเวลา 45 วัน นับจากวันที่ 8 พฤศจิกายน ค.ศ. 2002 ที่เป็นเส้นตายของสหประชาชาติให้อิรักต้องยอมรับมติ ซึ่งตรงกับช่วงเทศกาลคริสต์มาสพอดี คณะตรวจสอบอาวุธมีกำหนดเวลาทำงานรวมทั้งสิ้น 60 วัน หลังจากนั้นไม่ว่าอิรักจะปฏิบัติตามหรือไม่ จะต้องรายงานสถานการณ์ทั้งหมดกลับไปยังคณะมนตรีความมั่นคงเพื่อพิจารณาให้แน่ชัดว่าอิรักล่วงละเมิดมติหรือไม่ หากพิจารณาแล้วเห็นว่า อิรักไม่ได้ปฏิบัติตามมติของสหประชาชาติว่าด้วยการทำลายและไม่มีริเริ่มโครงการอาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูง อิรักก็ต้องเผชิญกับมาตรการทางทหารเพื่อบังคับให้เป็นไปตามมติ⁹⁶

มติของสหประชาชาติได้ก่อให้เกิดปฏิกิริยาเชิงลบและมีความไม่เห็นด้วยอย่างกว้างขวางตามมา เพราะมติของสหประชาชาติเหมือนเป็นการใช้เจตจำนงของสหรัฐอเมริกาไปบีบบังคับชุมชนโลกทั้งโลก และเป็นมติที่เรียกร้องในสิ่งที่อิรักยากจะปฏิบัติตามได้ และเป็นมติที่มีขึ้นในลักษณะที่ต้องการป้องกันไม่ให้ทีมตรวจสอบกลับเข้าไปในอิรักมากกว่า⁹⁷ สำหรับท่าทีของรัฐบาลไทยนั้น มีความสับสนมากจากผู้นำระดับสูงในรัฐบาลหลายคนพูดไม่ตรงกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีปัจจัยหลายประการที่ต้องคำนึงถึงก่อนตัดสินใจแสดงท่าทีอย่างไรก็ดี นายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่าพูดไวกว่าคิด ก็ได้แสดงจุดยืนของไทยออกมาทันทีที่เริ่มรู้ว่าสหรัฐอเมริกากำลัง

⁹⁵ “ยูเอ็นลงมติตามข้อเสนอสหรัฐ”, มติชน <<http://www.matichon.co.th/matichon>>, 9 พฤศจิกายน 2002.

⁹⁶ “Prelude to the Invasion”, in “2003 invasion of Iraq”, Wikipedia <http://en.wikipedia.org/wiki/2003_invasion_of_Iraq>

⁹⁷ “อุปทูตอิรัก ข้อนชาวไทยมุสลิม ฝ่าหาสันติภาพ”, คม ชัด ลึก (15 กันยายน 2545).

จะทำการโจมตีอิรักว่า “ไทยจะวางตัวเป็นกลาง”⁹⁸ อีกครั้งและถูกวิพากษ์วิจารณ์เป็นอย่างมากจนในที่สุด นายกรัฐมนตรีได้แก้ตัวใหม่⁹⁹ โดยกล่าวในรายการนายก ฯ พบประชาชน ว่าเรื่องดังกล่าว “...เป็นเรื่องที่ค่อนข้างอยู่ในความสนใจของชาวโลก แต่ผมไม่ต้องการให้เรื่องนี้สร้างความขัดแย้งในสังคมไทย เพราะการก่อการร้ายเป็นที่ไม่พึงปรารถนาของทุกคน...” โดย พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ได้ชี้แจงประชาชนชาวไทยผ่านทางรายการวิทยุดังกล่าวว่า "ขอให้เข้าใจว่า สหรัฐเป็นประเทศที่ให้โอกาสคนทั่วโลกไปอยู่ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่อาคาร World Trade Centre เมื่อวันที่ 11 กันยายนที่ผ่านมา ก็มีคนไทยเสียชีวิต 2 คน และมีเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลไทยบาดเจ็บอีก 2 คน ซึ่งถ้ารวมทั้งหมดจะมีคนตาย 5,000 กว่าคนจากหลายชาติ"¹⁰⁰

ส่วนพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ รองนายกรัฐมนตรีที่ดูแลด้านความมั่นคง กลับแสดงจุดยืนว่า

เราไม่อยากจะเห็นสงคราม เพราะทุกประเทศในโลกเป็นเพื่อนเราทั้งนั้น สหรัฐและอิรักก็เป็นเพื่อนเราทั้งสองฝ่าย เราก็อยากให้เขาดีกัน ถ้าดีไม่ได้ จะดีกัน ก็ขอให้จบเร็วที่สุด และไม่อยากจะพูดว่า เรื่องนี้ใครผิดใครถูก แต่คิดว่าสงครามไม่น่าจะยืดเยื้อ...

ท่าทีของไทยชัดเจนอยู่แล้วว่า เราอยู่ตรงกลาง ไม่มีนโยบายยืนอยู่ข้างใดข้างหนึ่ง ถ้าเป็นไปได้ก็อยากให้อยู่ในแนวทางสันติ แต่ถ้าจำเป็นจริง ๆ ก็ขอให้อยู่ในขอบเขตอย่าไปทำอะไรที่รุนแรงต่อประชาชน ไทยไม่เห็นด้วยกับการทำสงคราม แต่อยากให้ใช้ความอดทนในการแก้ไขปัญหาให้ถึงที่สุด ซึ่งสหรัฐก็ทำอยู่ ไม่เช่นนั้นคงไม่รอจนถึงทุกวันนี้ ... ไม่มีความจำเป็นต้องแสดงท่าทีที่ชัดเจนในการสนับสนุนฝ่ายใด และสหรัฐก็ไม่ได้เรียกร้องให้ไทยสนับสนุน และเชื่อว่าอาจจะมีชาวอิรักขอลี้ภัยมายังประเทศไทย ซึ่งเป็นเรื่องปกติที่ไทยพร้อมให้การช่วยเหลือ ตามหลักมนุษยธรรม"¹⁰¹

⁹⁸ Emma Chanlett - Avery, “Thailand: Background and U.S. Relations”, January 13, 2005, p. 3 - 4. (CRS Report for Congress); Kavi Chongkittavorn, “Thailand: International Terrorism and Muslim South”, *Southeast Asian Affairs* 2004, p. 267.

⁹⁹ Kavi Chongkittavorn, “Thailand: International Terrorism and Muslim South”, p. 267.

¹⁰⁰ “ไทยจุดยืน 'แก้ว' 'บ๊อง' เป็นกลาง บัวแก้วหนุนสหรัฐ”, *คม ชัด ลึก* (22 พฤษภาคม 2546).

¹⁰¹ เรื่องเดียวกัน.

ในขณะที่ตัวรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศนั้น ได้ออกมาแสดงจุดยืนจุดยืนของรัฐบาลไทยว่า "ไม่เป็นกลาง" เพราะ

เรายึดถือแนวทางของสหประชาชาติ เราไม่ยืนอยู่ข้างคนที่ผลิตหรือสะสมอาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างอย่างร้ายแรง เราไม่ยืนอยู่ข้างการก่อการร้าย อันนั้นชัดเจน และเราก็มีจุดยืนของเรา เราจะร่วมมือกับสหรัฐและกับประเทศต่าง ๆ เรื่องความมั่นคง เรื่องการข่าวการต่อต้านการก่อการร้ายต่าง ๆ คือจุดยืนเราชัดเจน และยังมีจุดยืนต่อไปว่า พร้อมจะร่วมมือกับนานาประเทศ รวมถึงสหรัฐอเมริกา รวมทั้งสหประชาชาติด้วย ในการช่วยฟื้นฟูอิรักและการเข้าไปช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรมต่ออิรัก ทั้งในกรอบและนอกกรอบสหประชาชาติ¹⁰²

นอกจากนี้ นับตั้งแต่มีวิกฤตการณ์ในอิรัก ท่าทีของรัฐบาลไทยคือ สนับสนุนมติของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติเกี่ยวกับการปลดอาวุธที่มีอำนาจร้ายแรงของอิรัก แต่บัดนี้ สถานการณ์เปลี่ยนไป มีปฏิบัติการทางทหารเพื่อปลดอาวุธที่มีอำนาจร้ายแรงของอิรักแล้ว ซึ่งไทยหวังว่า การปฏิบัติการทางทหารและความรุนแรงที่เกิดขึ้นนี้ จะจำกัดขอบเขตมากที่สุด เพื่อหลีกเลี่ยงความสูญเสียที่จะเกิดขึ้นกับพลเรือนและประชาชนชาวอิรักโดยทั่วไป¹⁰³

จากคำให้สัมภาษณ์ของนายสุรเกียรติ์ สามารถสรุปความร่วมมือระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกาในตอนนี้ได้คร่าว ๆ ว่ามีความร่วมมือด้านความมั่นคง การต่อต้านการก่อการร้ายอย่างดีมาตลอด รวมทั้งการให้ความร่วมมือภายใต้สนธิสัญญาที่มีอยู่ตามปกติ รวมถึงการแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ การให้ความร่วมมือดังกล่าวไม่ได้หมายถึงการเข้าร่วมปฏิบัติการทางทหาร และรัฐบาลไทยจะยังให้ความร่วมมือกับกองทัพสหรัฐอเมริกากลางเต็มน้ำمانที่สนามบินอู่ตะเภาเช่นที่เคยปฏิบัติมา 6 - 7 ปีแล้ว และปฏิเสธการรายงานข่าวของสถานีโทรทัศน์ซีเอ็นเอ็น (CNN) ที่ระบุว่าไทยเป็นพันธมิตรลับ 1 ใน 15 ประเทศ ที่ไม่ประสงค์ออกนาม เพราะเป็นสิ่งที่ไม่เปิดเผย รัฐบาลไทยก็เลยไม่ทราบว่า อยู่ในรายชื่อนั้นหรือไม่ นอกจากนี้ นายสุรเกียรติ์ยังไม่ยอมรับกระแสข่าวว่ารัฐบาลไทยจับกุมและนักท่องเที่ยวนิวกินี 11 คน ออกนอกประเทศด้วย¹⁰⁴

¹⁰² "ไทยจุดยืน 'แก้ว' 'บึกจิว' เป็นกลาง บัวแก้วหนุนสหรัฐ"" , คม ชัด ลึก (22 พฤษภาคม 2546).

¹⁰³ เรื่องเดียวกัน.

¹⁰⁴ เรื่องเดียวกัน.

อย่างไรก็ดี สถานการณ์ภายในประเทศไทยนั้นไม่เห็นด้วยกับรัฐบาลอย่างมาก จากหลายฝ่ายด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะกรรมการอาหารและวุฒิสภา ได้พิจารณาถึง สถานการณ์สงครามอิรัก โดยมี พลเอก อาทิตย์ กำลังเอก เป็นประธานในที่ประชุม ได้กล่าวว่า ฝ่ายบริหารประเทศไม่มีสิทธิประกาศนำประเทศเข้าสู่สงคราม เพราะตามรัฐธรรมนูญ 2540 มาตรา 223 ระบุไว้ว่า การจะประกาศเข้าสู่สงครามหรือไม่ ขึ้นอยู่ที่พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจผ่านทาง รัฐสภา ดังนั้น การมีข่าวในช่วงนี้จึงไม่เป็นการสมควร และสภาความมั่นคงแห่งชาติพึงระมัดระวัง การเสนอข่าวที่จะกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้วย รวมทั้งการส่งทหารไปยังต่างประเทศ ทั้งในติมอร์ ออสเตรเลีย เป็นอำนาจหน้าที่ของใคร ขณะนี้ยังค้างคาอยู่ นอกจากนี้ พลเอก อาทิตย์ ยังได้กล่าวเตือนถึงการให้ข่าวของกระทรวงการต่างประเทศและกระทรวงกลาโหม ควรเป็นไปด้วยความถูกต้อง ไม่ควรเป็นไปคนละทิศคนละทางเช่นในขณะนี้ ผู้ที่ไม่มีหน้าที่ในการ ให้ข่าวไม่ควรออกมาให้ข่าว เพราะจะทำให้เกิดผลเสียต่อความมั่นคงของประเทศ และยังทำให้เกิด ความสับสน เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับจุดยืนของไทยในขณะนี้¹⁰⁵

นอกจากนี้ ในช่วงก่อนการเข้าโจมตีอิรัก นายโรเบิร์ต มุลเลอร์ (Robert S. Mueller) ผู้อำนวยการสำนักงานสืบสวนกลางของสหรัฐ (Director of the US Federal Bureau of Investigation - FBI) ได้เดินทางเยือนไทยระหว่างวันที่ 16 - 17 มีนาคม ค.ศ. 2002 ในช่วงของการเดินทางเยือน 6 ประเทศในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก ได้แก่ นิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย มาเลเซีย อินโดนีเซีย ไทยและ ฟิลิปปินส์ และได้เข้าพบ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และ พลตำรวจเอก สันต์ ศรุตานนท์ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เพื่อหารือกับฝ่ายนั้นในเรื่องความร่วมมือระหว่างสหรัฐ และประเทศในภูมิภาคนี้ในการต่อต้านการก่อการร้ายและปราบปราม อาชญากรรมข้ามชาติ

แต่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้ออกมาชี้แจงว่า กระทรวงการ ต่างประเทศยังไม่ได้รับการร้องขอดังกล่าวจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกา¹⁰⁶ อย่างไรก็ดี ในช่วงนี้

¹⁰⁵ เรื่องเดียวกัน.

¹⁰⁶ ข่าวสำหรับสื่อมวลชน เลขที่ 031/02 ลงวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2545 "US FBI Director Robert S. Mueller To Visit Thailand, March 16 - 17, 2002"

<<http://bangkok.usembassy.gov/news/press/2002/hrot031.htm>>, 14 เมษายน 2545.

มีสำนักงานสืบสวนของสหรัฐหรือเอฟบีไอ ได้แจ้งให้ฝ่ายตำรวจไทยทราบว่า มีกลุ่มก่อการร้ายที่เชื่อมโยงกับกลุ่มอัลกออิดะห์ (Al Qaeda) เดินทางเข้ามาทางใต้ของไทย และขอให้ดำเนินการจับกุม แต่ฝ่ายไทยไม่สามารถปฏิบัติตามได้ เพราะกฎหมายไทยไม่ยินยอมให้จับกุมผู้ต้องสงสัยโดยไม่มีหลักฐาน ด้วยเหตุนี้ จึงเกิดความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่ฝ่ายสำนักงานสืบสวนของสหรัฐและเจ้าหน้าที่ตำรวจไทย เพราะรายงานข่าวแจ้งมาว่ามีกลุ่มผู้ก่อการร้ายหลบหนีเข้ามาอยู่ในประเทศไทย แต่ตำรวจไทยไม่มีหลักฐานจึงไม่สามารถจับกุมตามที่เจ้าหน้าที่เอฟบีไอสงสัยได้ แม้ว่ารัฐบาลไทยจะได้รับข่าวกรองที่ตรงกับข้อมูลที่สหรัฐอเมริกาให้จากประเทศมาเลเซียก็ตาม ส่งผลให้รัฐบาลไทยยอมเร่งออกกฎหมายสองฉบับเพื่อให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการจับกุมตัวผู้ต้องสงสัย ซึ่งในที่สุดก็สามารถจับกุมตัวนายฮัมบาลี (Hambali) ซึ่งมีเครือข่ายเชื่อมโยงกับกลุ่มก่อการร้ายที่ก่อเหตุวินาศกรรมที่อินโดนีเซียในเดือน ตุลาคม ค.ศ. 2002 ได้¹⁰⁷

สำหรับความร่วมมือไทยและสหรัฐอเมริกาด้านการเมืองในช่วงเกิดเหตุการณ์ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 จนถึงช่วงที่สหรัฐอเมริกาจะบุกอิรักนั้น นายเตช บุนนาค ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ในขณะนั้น ได้เปิดเผยว่า รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้เรียกร้องให้รัฐบาลไทยดำเนินการหลายอย่างเพื่อสนับสนุนการดำเนินการต่อต้านการก่อการร้ายของสหรัฐอเมริกา¹⁰⁸ ซึ่งที่สร้างความลำบากใจให้กับกระทรวงการต่างประเทศมาก คือ การที่ให้ออกแถลงการณ์สนับสนุนสหรัฐอเมริกาในฐานะพันธมิตรทางทหารของสหรัฐอเมริกา ซึ่งกระทรวงการต่างประเทศเองไม่เห็นด้วยกับวิธีการของสหรัฐอเมริกา ดังนั้น กระทรวงการต่างประเทศจึงจำเป็นต้องระมัดระวังในการร่างแถลงการณ์แสดงจุดยืนของรัฐบาลไทยเป็นอย่างมาก มีการร่างแถลงการณ์หลายครั้งเพื่อให้แสดงท่าทีของไทยให้อยู่ในระดับกลาง ๆ แต่ไม่ใช่เป็นกลางซึ่งเป็นคนละครึ่งกัน และให้สหรัฐอเมริการู้สึกพอใจกับท่าทีของไทยที่แสดงออก และไม่ให้ประเทศอื่น ๆ ที่ไม่เห็นด้วยมองว่าไทยเห็นดีเห็นงามกับการกระทำที่ละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในกรณีอิรักที่ไม่ได้รับอาณัติจากประชาคมโลกในสหประชาชาติ¹⁰⁹ ซึ่งภายหลังมีหลายประเทศที่มีท่าทีเช่นเดียวกับไทย และรู้สึกลำบากใจในการจะแถลงว่าสนับสนุนสหรัฐอเมริกาอย่างเต็มที่ ทำให้สหรัฐอเมริกาเปลี่ยนคำว่า “Ally” เป็น

¹⁰⁷ สัมภาษณ์ กษิต ภิรมย์, อดีตเอกอัครราชทูต ณ กรุงวอชิงตัน สหรัฐอเมริกา, 31 มกราคม 2550.

¹⁰⁸ สัมภาษณ์ เตช บุนนาค, อดีตปลัดกระทรวงการต่างประเทศ, 14 กุมภาพันธ์ 2550.

¹⁰⁹ เรื่องเดียวกัน.

“Coalition of the Willing” โดยรัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้อธิบายความหมายคำนี้ว่าหมายถึง “Multinational Forces in Iraq” คือ รัฐที่ให้การสนับสนุนแก่สหรัฐอเมริกาในหลาย ๆ รูปแบบ สำหรับการปฏิบัติการในอิรักของสหรัฐอเมริกา¹¹⁰ ซึ่งส่วนใหญ่มักไม่ใช่ให้การสนับสนุนทางด้านการทหาร การเปลี่ยนคำที่ใช้ในการแถลงท่าทีจากคำว่า Ally มาเป็น Coalition of the Willing ได้ช่วยให้หลายประเทศรวมทั้งประเทศไทยมีความสบายใจมากขึ้นในการแสดงจุดยืน เพราะอย่างน้อยก็ตอบสนองความต้องการในการที่จะไม่เข้าไปผูกมัดประเทศไว้กับการกระทำหรือร่วมกระทำตามที่สหรัฐอเมริการ้องขอทุกประการมากจนเกินไป¹¹¹ ซึ่งจะกลายเป็นประเด็นความขัดแย้งทั้งระหว่างประเทศและภายในประเทศของตนเองด้วย ซึ่งในท้ายที่สุด แถลงการณ์ท่าทีของรัฐบาลไทยต่อสหรัฐอเมริกา คือ

ประเทศไทยคัดค้านความขัดแย้งแต่จะยึดสัตย์ต่อพันธสัญญาต่าง ๆ ความช่วยเหลือใด ๆ ของไทยที่ได้ให้กับสหรัฐอเมริกาคงอยู่ในขอบเขตของสนธิสัญญาด้านความมั่นคงที่ทั้งสองประเทศได้ลงนามกันไว้เมื่อสามทศวรรษที่แล้ว¹¹²

อนึ่ง คำว่า “Coalition” นั้น เกิดขึ้นจากการเยือนยุโรปของประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush) เพื่อร่วมการประชุมสุดยอดนาโต้ (NATO) ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2002 ในโอกาสนั้น ประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush) ได้ประกาศว่า หากประธานาธิบดีซัดดัม ฮุสเซน (Saddam Hussein) แห่งอิรักไม่ยอมถอดอาวุธร้ายแรง สหรัฐอเมริกาจะนำ “Coalition of Willing” เข้าไปปลดอาวุธในอิรักเอง¹¹³

รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้ใช้คำว่า “Coalition of the Willing” ในการเรียกประเทศที่ให้การสนับสนุนสหรัฐอเมริกา (ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ได้ให้การสนับสนุนทางด้านการทหาร) ในการบุกโจมตีประเทศอิรักในปี ค.ศ. 2003 และเข้ายึดครองอิรักนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา เดิมทีเดียวรายชื่อ

¹¹⁰“Multinational Force in Iraq”, [Wikipedia](http://en.wikipedia.org/wiki/Multinational_force_in_iraq),

<http://en.wikipedia.org/wiki/Multinational_force_in_iraq>, February 14, 2007.

¹¹¹ สัมภาษณ์ เตช บุนนาค, อดีตเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงวอชิงตัน, 14 กุมภาพันธ์ 2550.

¹¹²“ยูเอ็นลงมติตามข้อเสนอสหรัฐ”, [มติชน](http://www.matichon.co.th/matichon) <<http://www.matichon.co.th/matichon>>, 9 พฤศจิกายน 2002; Kavi Chongkittavorn, “Thailand: International Terrorism and Muslim South”, p. 267.

¹¹³“Multinational Force in Iraq”, [Wikipedia](http://en.wikipedia.org/wiki/Multinational_force_in_iraq),

<http://en.wikipedia.org/wiki/Multinational_force_in_iraq>, February 14, 2007.

ประเทศที่อยู่ในกลุ่มที่สหรัฐอเมริกาเรียกว่า “Coalition of the Willing” นั้น มีทั้งหมด 49 ประเทศ (ณ เดือนมีนาคม ค.ศ. 2003) อย่างไรก็ตาม ปฏิบัติการดังกล่าวของสหรัฐอเมริกาไม่เป็นที่ยอมรับในหลายประเทศที่อยู่ในกลุ่มนี้ และในที่สุด ประเทศคอสตาริกา (Costa Rica) ก็ขอถอนตัวออกจากรายชื่อกลุ่มดังกล่าวในเดือนกันยายน ค.ศ. 2004 ดังนั้น จวบจนปัจจุบัน จึงมีประเทศที่อยู่ในกลุ่ม “Coalition of the Willing” รวม 48 ประเทศ¹¹⁴ ซึ่งประเทศไทยเป็นประเทศที่ไม่ได้มีรายชื่ออยู่ในกลุ่มดังกล่าวที่ให้การสนับสนุนสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างดี เห็นได้จากการส่งทหารและทีมงานด้านอื่น ๆ ไปช่วยฟื้นฟูอิรักภายหลังการเข้าโจมตีของสหรัฐอเมริกาโดยให้เหตุผลด้านมนุษยธรรม¹¹⁵

สำหรับการตัดสินใจที่จะต้องให้ความช่วยเหลือสหรัฐอเมริกาตามที่ได้รับคำร้องขอ นั้น ทำให้รัฐบาลไทยตกอยู่ในสภาวะหนีเสือปะจระเข้¹¹⁶ หรือเรียกว่า Dilemma¹¹⁷ ในการเลือกที่จะให้ความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาเพราะตระหนักดีว่าการเข้าโจมตีอิรักนั้นเป็นเรื่องผิดกฎหมายและจริยธรรมระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตาม รัฐบาลไทยถูกบีบคั้นทั้งจากปัจจัยภายนอกและภายในประเทศ เริ่มตั้งแต่การที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกาให้รัฐมนตรีกระทรวงกลาโหมของสหรัฐอเมริกาออกเดินสายไปยังประเทศพันธมิตรต่าง ๆ ทั่วโลกเพื่อสำรวจถึงความร่วมมือที่มีให้สหรัฐอเมริกานั้น นอกจากนี้ ในช่วงเดือนตุลาคม ค.ศ. 2002 ยังเกิดเหตุวินาศกรรมที่บาทลี อินโดนีเซีย ซึ่งถือว่าใกล้ตัวประเทศไทยมากประกอบกับสำนักงานสืบสวนกลางของสหรัฐอเมริกา (Director of the US Federal Bureau of Investigation - FBI) ของสหรัฐอเมริกาได้รายงานว่ามีกลุ่มที่เชื่อมโยงกับกลุ่มก่อการร้ายอัลกออิดะห์ (Al Qaeda) เคลื่อนไหวอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยแม่ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร จะปฏิเสธและมีปฏิกิริยาเกรี้ยวกราดกับหน่วยข่าวของสหรัฐอเมริกาว่ารายงานข่าวที่เชื่อถือไม่ได้ และมุ่งประสงค์ทำลายการเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยก็ตาม¹¹⁸ แต่ในที่สุด พันตำรวจโท ทักษิณ ก็ต้องยอมรับความเป็นจริง

¹¹⁴“Multinational Force in Iraq”, [Wikipedia](http://en.wikipedia.org/wiki/Multinational_force_in_iraq),

<http://en.wikipedia.org/wiki/Multinational_force_in_iraq>, February 14, 2007.

¹¹⁵Emma Chanlett - Avery, “Thailand: Background and U.S. Relations”, January 13, 2005, p. 3. (CRS Report for Congress).

¹¹⁶ผู้เขียนขอแทนคำว่า “Dilemma” ด้วยสำนวนไทยว่า “หนีเสือปะจระเข้”

¹¹⁷สัมภาษณ์ เดช บุญนาค, อดีตปลัดกระทรวงการต่างประเทศ, 14 กุมภาพันธ์ 2550.

¹¹⁸Kavi Chongkittavorn, “Thailand: International Terrorism and Muslim South”, p. 267 - 8.

ในขณะเดียวกัน รัฐบาลไทยก็ถูกบีบคั้นจากภายในประเทศหากรัฐบาลให้การสนับสนุน สหรัฐอเมริกาโดยเฉพาะอย่างยิ่งการต่อต้านจากพรรคฝ่ายค้าน การต่อต้านจากภาคประชาสังคม โดยเฉพาะชาวมุสลิมในภาคใต้¹¹⁹ ซึ่งความวุ่นวายนี้จะส่งผลกระทบต่อสถานะความมั่นคงของ พรรคไทยรักไทยที่ได้เป็นรัฐบาลอยู่ในปัจจุบัน¹²⁰ นอกจากนี้ รัฐบาลก็ตระหนักดีว่า การจะไม่ให้ความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกานั้น เป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ เพราะประเทศไทยมีฐานะเป็นพันธมิตร ทางทหารกับสหรัฐอเมริกามาช้านาน อีกทั้งเป็น 1 ใน 2 ประเทศที่เป็นพันธมิตรที่แน่นแฟ้นกับ สหรัฐอเมริกา¹²¹ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งอีกประเทศหนึ่งคือฟิลิปปินส์ ประกอบกับ ในช่วงปี ค.ศ. 2002 - 2003 นั้น รัฐบาลกำลังส่งเสริมการดำเนินการเจรจาการค้าเสรีกับประเทศ ยักษ์ใหญ่ทั้งหลายรวมถึงสหรัฐอเมริกาด้วย รัฐบาลจึงต้องให้ความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาเพื่อให้ ได้ประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจตามมาด้วย เพราะในช่วงนี้สหรัฐอเมริกาจะสนใจประเทศที่เป็น พันมิตรและให้ความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาในการต่อต้านการก่อการร้ายเท่านั้น ดังนั้น ผลที่ ออกมา คือ รัฐบาลไทยทนแรงกดดันจากสหรัฐอเมริกาไม่ไหว ต้องให้ความร่วมมือในที่สุด โดย เสนอให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมหากสหรัฐอเมริกาจะเข้าโจมตีอิรัก¹²²

¹¹⁹“มุสลิมไทยฮือต้านสงคราม - นัดละหมาดวันนี้ ‘แม่่ว’ หนุนใช้กรอบ UN - พร้อมช่วยบูรณะอิรัก”, กระแสนั้น (21 มีนาคม 2546).

¹²⁰สัมภาษณ์ กษิต ภิรมย์, อดีตเอกอัครราชทูต ณ กรุงวอชิงตัน สหรัฐอเมริกา, 31 มกราคม 2550.

¹²¹สัมภาษณ์ เตช บุญนาค, อดีตปลัดกระทรวงการต่างประเทศ, 14 กุมภาพันธ์ 2550; สัมภาษณ์ กษิต ภิรมย์, อดีตเอกอัครราชทูต ณ กรุงวอชิงตัน, 31 มกราคม 2550; สัมภาษณ์ พลโท ประภัสสร เสวตภาณู, หัวหน้านายทหารประสานภารกิจกระทรวงการต่างประเทศ, 1 มกราคม 2550; สัมภาษณ์ พลตรี ธารไชยยันต์ ศรี สุวรรณ, ผู้อำนวยการสำนักวางแผนการฝึกร่วมและผสม กรมยุทธการทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด, 9 กุมภาพันธ์ 2550.

¹²²Kavi Chongkittavorn, “Thailand: International Terrorism and Muslim South”, p. 267.

การขับเจ้าหน้าที่ทูตอิรักและนักธุรกิจอิรักออกนอกประเทศ

ชื่อเรียกร่องอีกประการหนึ่งของสหรัฐอเมริกา คือ รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้เรียกร่องให้มิตรประเทศช่วยขับนักการทูตอิรักที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมโดยขึ้นบัญชีดำไว้ จำนวน 300 คน รวมทั้งยึดทรัพย์สินสถานทูตอิรักประจำประเทศรวม 60 ประเทศ ในระหว่างที่กำหนดเส้นตายให้เวลาประธานาธิบดีซัดดัม ฮุสเซน (Saddam Hussein) ของอิรัก ออกนอกประเทศภายใน 48 ชั่วโมง¹²³

สำหรับเรื่องการขับนักการทูตอิรักนั้น ในวันที่ 19 มีนาคม ค.ศ. 2003 นายสีหศักดิ์ พวงเกตุแก้ว อธิบดีกรมสารนิเทศ โฆษกกระทรวงการต่างประเทศ ให้สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์จากประเทศมาเลเซีย ซึ่งอยู่ระหว่างการประชุม รัฐมนตรีอาเซียน อย่างไม่เป็นทางการ ถึงกรณี ที่ทางการไทย มีคำสั่งขับเจ้าหน้าที่ สถานเอกอัครราชทูตอิรัก ประจำประเทศไทยจำนวน 3 คน ให้เดินทางกลับอิรักว่า วันที่ 19 มีนาคม ค.ศ. 2003 กระทรวงการต่างประเทศ ประสานไปยังรัฐบาลอิรัก ให้เชิญเจ้าหน้าที่การทูต ระดับซี 3 จำนวน 3 คน เดินทางกลับประเทศแล้ว โดยขอให้เดินทางออกจากประเทศไทยทันที ที่มีโอกาส หลังได้รับรายงาน จากหน่วยข่าวกรองถึงการปฏิบัติหน้าที่ที่ไม่เหมาะสมกับสถานะทางการทูต ทั้งนี้ ยังไม่ได้มีการเปิดเผยว่า ไม่เหมาะสมอย่างไร พร้อมยืนยันว่า การตัดสินใจครั้งนี้ เป็นเรื่องภายในของรัฐบาลไทย ไม่เกี่ยวข้องกับสหรัฐอเมริกาแม้ว่าจะได้รับการติดต่อจากสหรัฐอเมริกาจริง แต่ไม่ใช่เรื่องการขอกำลังสนับสนุน แต่เป็นการขอให้ประเทศไทย แสดงจุดยืนต่อสงครามที่กำลังจะเกิดขึ้น ในอีกไม่กี่ชั่วโมงข้างหน้า ส่วนเรื่องขอกำลังสนับสนุนที่สหรัฐอเมริกาจะปฏิบัติการในอิรักนั้น กระทรวงการต่างประเทศได้ชี้แจงกลับไปว่ายังไม่ได้ตัดสินใจ เนื่องจากเรื่องนี้เป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน และไทยยังคงยืนยัน ที่จะให้ใช้ช่องทางทางการทูต เพื่อแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี¹²⁴

อย่างไรก็ดี ผู้เชี่ยวชาญด้านกิจการต่างประเทศ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) ให้ความเห็นว่า สหรัฐอเมริกาได้ให้ข้อมูลผ่านสถานทูตสหรัฐประจำประเทศไทยผ่านไปยังกระทรวงการต่างประเทศ โดยระบุว่า มีเจ้าหน้าที่ 3 รายและชาวอิรักอีกจำนวนหนึ่งมีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มก่อการร้าย เพราะตรวจพบว่ามี การติดต่อระหว่างเจ้าหน้าที่และกลุ่มบุคคล

¹²³“บัวแก้ว ให้นจท.ทูตอิรัก กลับประเทศ หลังพบปฏิบัติหน้าที่ ‘ไม่เหมาะสม’”, กรุงเทพธุรกิจ <<http://www.bangkokbiznews.com>>, 19 มีนาคม 2546.

¹²⁴ เรื่องเดียวกัน.

ดังกล่าวกับกลุ่มก่อการร้าย จึงขอความร่วมมือให้ทางการไทยส่งคนเหล่านี้กลับประเทศอิรัก
 อย่างไรก็ดี ผู้เชี่ยวชาญด้านกิจการต่างประเทศท่านนี้ได้ให้ความเห็นว่า ไม่ควรเชิญเจ้าหน้าที่
 ประจำสถานทูตทั้ง 3 คนกลับไป เพราะไทยกับอิรักถือได้ว่ามีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันแม้ว่าจะมี
 ความสัมพันธ์เพียงระดับอุปทูตก็ตาม แม้ไทยจะคว่ำบาตรตามมติของสหประชาชาติแต่ก็ไม่ได้มี
 ความขัดแย้งกันโดยตรง การเชิญเจ้าหน้าที่กลับประเทศนี้มีผลตามสนธิสัญญาระหว่างประเทศ
 และเป็นอำนาจของรัฐบาลไทยที่จะส่งกลับหรือไม่ก็ได้ จากข้อมูลส่วนนี้ สามารถสรุปได้ว่า รัฐบาล
 ค่อนข้างตัดสินใจเพื่อ “เอาใจ” ฝ่ายรัฐบาลสหรัฐอเมริกามากเกินไปจนขาดจุดยืนของประเทศตนเอง
 เกินไป¹²⁵

นอกจากนี้ ยังเป็นเรื่องประหลาดเป็นอย่างยิ่งสำหรับรัฐบาลไทยไม่ว่าจะเป็นตัว
 นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศที่ให้การปฏิเสธกับคนในประเทศมา
 โดยตลอดว่าสหรัฐอเมริกาไม่เคยขอให้ประเทศไทยดำเนินการใด ๆ กับนักการทูตอิรัก¹²⁶ แต่เป็น
 เรื่องบังเอิญมากที่อยู่ดี ๆ กระทรวงการต่างประเทศก็แถลงว่าต้องขับนักการทูตอิรักออกจาก
 ประเทศไทยเพราะมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมซึ่งเป็นช่วงเดียวกันกับที่สหรัฐอเมริกาเรียกร้องให้ทุก
 ประเทศช่วยตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับอิรัก ดังนั้น กรณีการที่รัฐบาลไทยขับนักการทูตและ
 ชาวอิรัก รวมทั้งสิ้น 11 คนนี้ออกจากประเทศไทยตามคำร้องขอของสหรัฐอเมริกานั้น จึงทำให้สรุป
 ได้อย่างชัดเจนว่า รัฐบาลไทยนั้นให้การสนับสนุนสหรัฐอเมริกาอย่างมาก และละเลยเสียงทัดทาน
 จากภายในประเทศแม้ว่าผู้นำระดับสูงของประเทศหลายต่อหลายคนจะบอกว่าไม่ได้สนับสนุน
 สหรัฐอเมริกาก็ตาม¹²⁷ ส่งผลให้เกิดความไม่พอใจในหลายส่วนและส่งผลให้เสถียรภาพและความ
 น่าเชื่อถือของรัฐบาลลดลงไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสายตาของคนมุสลิมในภาคใต้¹²⁸

¹²⁵ “เผยใบสั่งอเมริกา ‘ขับทูต จนท. อิรัก’ พ้นประเทศไทย”, คม ชัด ลึก (21 มีนาคม 2546).

¹²⁶ “ไทยจุดยืน ‘แกว่ง’ ‘บิกจิว’ เป็นกลาง บัวแก้วหนุนสหรัฐ”, คม ชัด ลึก (22 พฤษภาคม 2546), 7 น.

¹²⁷ เรื่องเดียวกัน.

¹²⁸ เรื่องเดียวกัน.

การส่งคณะทหารไปช่วยฟื้นฟูประเทศอิรักภายหลังการโจมตีของสหรัฐอเมริกา

นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้ให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนเกี่ยวกับผลการหารือกับนายจอห์น โบลตัน (John R. Bolton) ปลัดกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ ๙ ด้านการควบคุมอาวุธและความมั่นคงระหว่างประเทศ ที่กระทรวงการต่างประเทศเกี่ยวกับปัญหาอิรัก¹²⁹ ฝ่ายสหรัฐฯ ๙ ได้แจ้งให้ทราบถึงพัฒนาการของสถานการณ์อิรัก ซึ่งสหรัฐอเมริกาได้พยายามที่จะให้การดำเนินการต่าง ๆ อยู่ภายในกรอบของสหประชาชาติให้มากที่สุด ฝ่ายไทยได้แสดงความยินดีต่อท่าทีดังกล่าวของสหรัฐอเมริกา เพราะสอดคล้องกับนโยบายของไทยที่เห็นว่าไม่ควรที่ประเทศใดประเทศหนึ่งจะดำเนินการทางทหารฝ่ายเดียวต่ออิรัก ไทยยินดีที่คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติได้มีข้อมติที่ 1441 ยืนยันท่าทีและแนวทางปฏิบัติดังกล่าว และเห็นว่าหากทั้งประเทศสมาชิกถาวรและไม่ถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงสามารถร่วมกันหาหรือเพื่อหาแนวทางดำเนินการในเรื่องนี้ได้ ก็จะเป็นสิ่งที่ดี สหรัฐอเมริกาเองก็หวังว่าการแก้ไขปัญหาคอิรักด้วยวิธีทางการทูตจะประสบความสำเร็จ อย่างไรก็ตาม จะต้องรอผลการตรวจสอบของผู้ตรวจสอบอาวุธของสหประชาชาติที่จะรายงานให้ทราบในวันที่ 27 มกราคม ค.ศ. 2003 ก่อน ทั้งสองฝ่ายเห็นพ้องกันว่ามาตรการและแนวทางการดำเนินการใด ๆ ต่ออิรัก นอกเหนือจากการดำเนินการทางการทูต ควรจะเป็นผลมาจากการหารือและการตัดสินใจของสหประชาชาติ¹³⁰

อย่างไรก็ดี ในที่สุด เมื่อสหประชาชาติเข้าไปตรวจสอบอาวุธร้ายแรงในอิรักและไม่พบนั้น ทำให้สหรัฐอเมริกาใช้มาตรการฝ่ายเดียวในการโจมตีอิรัก โดยอ้างว่า จะไม่รอให้ประเทศของตนถูกโจมตีอีกครั้งหนึ่งแน่นอนและได้เรียกร้องให้ประธานาธิบดีซัดดัม ฮุสเซน (Saddam Hussein) ออกนอกประเทศภายใน 48 ชั่วโมง และเมื่อสหรัฐอเมริกาเข้าไปปฏิบัติการโจมตีในอิรักในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2003 แล้ว ปรากฏว่า สถานการณ์ไม่สามารถคลี่คลายได้อย่างง่าย ๆ และ

¹²⁹ กระทรวงการต่างประเทศ กองการสื่อมวลชน กรมสารนิเทศ, “ผลการหารือระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศกับปลัดกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ”, ข่าวสารนิเทศ ลงวันที่ 10 มกราคม 2546.

¹³⁰ เรื่องเดียวกัน.

รวดเร็วตามที่ประเมินไว้ และสหรัฐอเมริกาที่หาอาวุธร้ายแรงที่สหรัฐอเมริกากว่าหาอิรักไม่พบ เช่นเดียวกับที่ไม่พบตัวผู้ก่อการร้าย¹³¹

สำหรับท่าทีของไทยต่อการบุกโจมตีของสหรัฐอเมริกานั้น รัฐบาลไทยได้ยืนยันว่าจะดำเนินนโยบายตามมติของอาเซียน แต่ผลปรากฏว่า ที่ประชุมอาเซียนมีมติไม่สอดคล้องกัน¹³² เนื่องจากสมาชิกส่วนหนึ่งเป็นมุสลิม โดยเฉพาะอินโดนีเซียที่มีประชาชนกว่า 90% เป็นชาวมุสลิม ดังนั้น รัฐบาลไทยจึงตัดสินใจเลือกที่จะดำเนินนโยบายตามแนวทางของมติสหประชาชาติเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม ในฐานะพันธมิตรทางทหารของสหรัฐอเมริกา รัฐบาลไทยถูกรบเร้าจากสหรัฐอเมริกาให้ ออกแถลงการณ์สนับสนุนการกระทำของสหรัฐอเมริกาหรือแสดงท่าทีอื่น ๆ ที่สนับสนุน สหรัฐอเมริกา ซึ่ง พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ผู้นำรัฐบาลไทยได้โยนไปว่าสิทธิในการตัดสินใจ ขึ้นอยู่กับ พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดในขณะนั้น ในขณะที่ฝ่ายทหาร ได้ออกมายืนยันถึงหน้าที่ของฝ่ายทหารที่ดำเนินการมาอย่างสม่ำเสมอว่า การที่ทหารในประเทศไทย จะเดินทางออกนอกประเทศไปให้ความสนับสนุนชาติใดนั้น ต้องมีคำสั่งจากรัฐบาลหรือผู้นำประเทศก่อน ไม่ใช่เป็นสิทธิในการตัดสินใจของผู้บังคับบัญชาฝ่ายทหารเพียงคนเดียวเท่านั้น นอกจากนี้ กรณีดังกล่าวไม่ได้นำเข้าหารือในสภา ดังนั้น การตัดสินใจดังกล่าวก็สามารถสรุปได้ว่าเป็นการตัดสินใจในระดับการเมือง¹³³ คือ เป็นการตัดสินใจระหว่างตัวนายกรัฐมนตรี และฝ่ายความมั่นคง คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมในขณะนั้น คือ พลเอก ธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา และที่ปรึกษาฝ่ายความมั่นคง คือ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ รองนายกรัฐมนตรีและที่ปรึกษาฝ่ายความมั่นคงในขณะนั้น ได้ตัดสินใจที่จะส่งทหารไปปฏิบัติการฟื้นฟูอิรัก ประกอบกับ มีการขาดเสถียรภาพทางการเมืองภายในประเทศเพราะชาวมุสลิมที่ประท้วงอย่างหนัก พรรคฝ่ายค้านรวมถึงวุฒิสมาชิก และคณะกรรมาธิการต่างประเทศก็เรียกร้องให้รัฐบาลชี้แจงเหตุผลที่จะส่งทหารเข้าไปในอิรักทั้ง ๆ ที่สถานการณ์ยังไม่สงบ ประกอบกับในขณะนั้น เป็นช่วงเตรียมการสำหรับการเลือกตั้งสมัยที่สองของรัฐบาล จึงยังไม่มีทหารส่งเข้าไป

¹³¹“ASEAN agrees on easing impact of war in Iraq”, *Asian Political News* (March 25, 2003).

¹³²Ibid.

¹³³สัมภาษณ์ เตช บุนนาค, อดีตปลัดกระทรวงการต่างประเทศ, 14 กุมภาพันธ์ 2550.

ภายหลังจากที่รัฐบาลได้เลื่อนกำหนดการส่งทหารไทยไปปฏิบัติการเพื่อมนุษยธรรม และฟื้นฟูในสาธารณรัฐอิรัก หลังจากการเข้าโจมตีของสหรัฐอเมริกามาถึง 2 ครั้ง ในที่สุดเมื่อวันที่ 4 กันยายน ค.ศ. 2003 กองกำลังหน่วยเฉพาะกิจช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมของไทยก็ได้เดินทางไปอิรัก โดยมีชุดที่เดินทางไปชุดแรกซึ่งเป็นชุดล่วงหน้า นำโดย พันเอก นภดล มังคละพล เสนาธิการ กองกำลัง ๙ เป็นหัวหน้าคณะรวมทหารในชุดล่วงหน้า จำนวน 21 นาย ของกองกำลังเฉพาะกิจ 976 รถถังฮัมวี 10 คัน ออกเดินทางโดยเครื่องบินลำเลียงกาเล็กซี ซี ไฟว์ (Galaxy C - 5) ของสหรัฐอเมริกา ไปยังที่ตั้งกองกำลังนานาชาติเมืองคาบารา โดยมีระยะเวลาในการเดินทางไปปฏิบัติภารกิจฟื้นฟูประเทศอิรักภายหลังภาวะสงครามเป็นระยะเวลา 1 ปี ภายใต้ออกตกลงเรื่องการปฏิบัติงานของกองกำลังผสมนานาชาติ โดยกองกำลังไทยรับผิดชอบดูแลเรื่องความปลอดภัยในพื้นที่ซึ่งถือเป็นขั้นที่ 2 ไม่ใช่พื้นที่เสี่ยง และการดำเนินงานจะเป็นลักษณะโครงการ ๆ ไป¹³⁴ ทั้งนี้ทหารแต่ละนายจะมีอาวุธประจำกายเป็นปืนเอ็ม 16 และเสื้อเกราะสำหรับผู้ที่ต้องออกไปปฏิบัติภารกิจในพื้นที่เสี่ยง¹³⁵

อย่างไรก็ดี สิ่งที่เป็นข้อกังวลทั้งฝ่ายทหาร โดยเฉพาะ พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด¹³⁶ และประชาชนไทย คือ ความเป็นห่วงใยในสวัสดิภาพความปลอดภัยที่อาจเกิดขึ้น เพราะมีคนอิรักบางกลุ่มได้ประกาศไม่สนใจความเชื่อเหลือจากนานาชาติที่จะเข้ามาฟื้นฟูอิรัก และจะทำร้ายฝ่ายที่เข้ามาในนามของสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ สถานการณ์การถูกลอบโจมตีของกองทหารอิรักที่ยังคงจงรักภักดีต่ออดีตประธานาธิบดีซัดดัม ฮุสเซน (Saddam Hussein) ยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง จนทำให้นายทหารสหรัฐและพันธมิตร¹³⁷ ที่ประจำการอยู่ในอิรักต้องเสียชีวิตไปแล้วหลายนาย ดังนั้น ฝ่ายทหารจึงเลือกทหารรบพิเศษเป็นหัวหน้าชุด เพราะสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นในอิรักเป็นลักษณะพิเศษ ยังไม่มีทหารไทยเคยมีประสบการณ์มาก่อน ถือเป็นสภาพแวดล้อมที่ไม่มั่นคง มีความแตกต่างในเรื่องภาษา วัฒนธรรม และภูมิประเทศ¹³⁸

¹³⁴“ทหารไทยชุดแรกบุกอิรัก ลูกเมียร่ำไห้ส่งไปเสี่ยง”, แนวหน้า (5 กันยายน 2546).

¹³⁵“ทหารไทยชุดแรกไปอิรัก ผบ. สั่งเสีย ลูกเมียทำใจ”, ไทยโพสต์ (4 กันยายน 2546).

¹³⁶“ทหารไทยชุดแรกบุกอิรัก ลูกเมียร่ำไห้ส่งไปเสี่ยง”

¹³⁷ ประเทศที่เข้าร่วมโจมตีกับสหรัฐอเมริกาตั้งแต่ต้น มี 4 ประเทศ คือ สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย โปแลนด์ และเดนมาร์ก

¹³⁸“ทหารไทยชุดแรกไปอิรัก ผบ. สั่งเสีย ลูกเมียทำใจ”

หลังจากส่งคณะล่วงหน้าไปแล้ว กองทัพไทยได้จัดส่งกองกำลังเฉพาะกิจที่ 976 จำนวน 443 นาย ไปปฏิบัติการด้านมนุษยธรรมในเมืองคาบลาของอิรักสำหรับปฏิบัติการกิจระหว่างเดือนกันยายน ค.ศ. 2003 – เดือนกันยายน ค.ศ. 2004 เป็นจำนวน 2 ผลัด¹³⁹

สำหรับกรณี การส่งทหารไทยไปอิรักนั้นเป็นกรณีที่มีการวิจารณ์อย่างกว้างขวางว่า รัฐบาลไทยไม่สมควรส่งทหารไปเพราะว่าเท่ากับเป็นการยอมรับการกระทำที่ผิดต่อหลักการระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา และเป็นการประกาศตัวว่าสนับสนุนสหรัฐอเมริกาอย่างเห็นได้ชัด เป็นการสร้างศัตรูให้กับประเทศไทย และทำให้ชาวมุสลิมในไทยไม่สบายใจก่อการประท้วง ซึ่งเป็นสาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้การเมืองไทยขาดเสถียรภาพ¹⁴⁰ อย่างไรก็ตาม รัฐบาลก็ยังไม่ยอมรับว่าให้ประเทศไทยให้ความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาในการทำสงครามโจมตีอิรักในขณะที่สื่อต่างชาติได้ระบุว่าออกมาว่าประเทศไทยเป็นหนึ่งใน 15 ประเทศที่เป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกาแต่ไม่ขอเปิดเผย¹⁴¹ ทั้ง ๆ ที่ความจริงแล้ว การให้การสนับสนุนไม่ใช่เรื่องผิดร้ายแรงอะไร แต่สิ่งที่รัฐบาลทำผิดคือไม่ยอมเปิดเผยสิ่งที่รัฐบาลร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาให้คนในประเทศทราบแม้ว่าฝ่ายนิติบัญญัติ และคณะกรรมการต่างประเทศจะเรียกร้องให้อธิบายและชี้แจงแล้วก็ตาม¹⁴²

นอกจากนี้ รัฐบาลก็ทำเรื่องน่าแปลกอีกครั้ง เมื่อนายกรัฐมนตรีกล่าวว่าการตัดสินใจในการส่งทหารไทยไปอิรักนั้นเป็นหน้าที่ของผู้บัญชาการทหารสูงสุดเพราะนายกรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอส่งทหารเข้าไปให้ความช่วยเหลือเองกับฝ่ายรัฐบาลสหรัฐอเมริกา แต่พอจะต้องมีผู้รับไปดำเนินการกลับโยนให้ผู้บัญชาการทหารสูงสุดเป็นผู้รับผิดชอบกับการตัดสินใจส่งทหารไปอิรักแทน การตัดสินใจดังกล่าวอาจมีเหตุผลมาจากการที่ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร มีความสัมพันธ์ที่ไม่อยู่ในระดับ

¹³⁹ สัมภาษณ์ พลตรี ธารไชยยันต์ ศรีสุวรรณ, ผู้อำนวยการสำนักวางแผนการฝึกพร้อมและผสม กรมยุทธการทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด, 9 กุมภาพันธ์ 2550.

¹⁴⁰ “บนความเคลื่อนไหว: ทักษิณ เลือกลงใหม่”, *กรุงเทพธุรกิจ* (21 มีนาคม 2546).

¹⁴¹ เรื่องเดียวกัน.

¹⁴² “สุรินทร์ พิศสุวรรณ”, ให้สัมภาษณ์ผู้สื่อข่าว, อ้างถึงใน “บนความเคลื่อนไหว: ทักษิณ เลือกลงใหม่”, *กรุงเทพธุรกิจ* (21 มีนาคม 2546); ม.ร.ว. สุขุมพันธุ์ บริพัตร, ให้สัมภาษณ์ผู้สื่อข่าว, อ้างถึงใน “ปชป. ใจรัฐบาลประกาศจุดยืนให้ชัดอย่าแอบ”, และ “สุรเกียรติ์ แจงสภาแทนนายกฯ”, ใน “จุดยืนไทยกำกวม”, *กรุงเทพธุรกิจ* (21 มีนาคม 2546).

ปกติกับ พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดในขณะนั้น¹⁴³ เนื่องจากก่อนหน้านี้มีการปรับตำแหน่งข้าราชการทหาร ซึ่งผลปรากฏว่าลูกพี่ลูกน้องของพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งคาดการณ์ไว้ก่อนหน้านี้ว่า จะได้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุดนั้น พลาดตำแหน่งนี้ไป ทั้ง ๆ ที่ พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ์ รองนายกรัฐมนตรีและที่ปรึกษาฝ่ายความมั่นคงได้นำเรื่องเฝ้าการปรับตำแหน่งไปหารือกับพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ และนายทหารที่ได้รับความเคารพนับถือโดยทั่วไปก่อนหน้านี้แล้ว อย่างไรก็ตาม พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ ก็ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุด หลังจากที่ถูกละทิ้งการเติบโตทางทหารด้วยการย้ายให้ไปดำรงตำแหน่งอื่นที่ไม่สำคัญเป็นเวลานาน ก่อนที่จะได้มาดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหาร และผู้บัญชาการทหารสูงสุด นอกจากนี้ เป็นที่ทราบกันดีในสังคมทหารว่า พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ นั้นเป็นนายทหารคนสนิทของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ด้วย

การเยือนสหรัฐอเมริกาของนายกรัฐมนตรีในปี ค.ศ. 2003

นายกรัฐมนตรีได้มีโอกาสไปเยือนสหรัฐอเมริกาในลักษณะการเยี่ยมคารวะ (Courtesy Call) ซึ่งถือเป็นครั้งที่สองของการเยือนสหรัฐอเมริกา โดยได้เดินทางไปในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2003 ตามคำเชิญจากสภาธุรกิจอาเซียน - สหรัฐฯ (US - ASEAN Business Council)¹⁴⁴ ซึ่งเป็นองค์การภาคเอกชนที่เป็นสภาธุรกิจอาเซียน - สหรัฐฯ (US - ASEAN Business Council) ตั้งแต่การประชุมเอเปค (APEC) ที่เม็กซิโก (Mexico) ในเดือนตุลาคม ปี ค.ศ. 2002 ให้ไปบรรยายเรื่องของประเทศไทย เรื่องของอาเซียน (ASEAN) และเรื่องประเทศไทยจะเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมเอเปค (APEC) ในปี ค.ศ. 2003¹⁴⁵ โดยระหว่างการเดินทางไปเยือนนี้ พันตำรวจโท ทักษิณ ได้ขอเข้าพบ

¹⁴³ "Military in Flux", *Far Eastern Economic Review*, p. 11 (August 22, 2003)

¹⁴⁴ กระทรวงการต่างประเทศ กองการสื่อมวลชน กรมสารนิเทศ "รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศให้สัมภาษณ์ภายหลังจากพบกับ ผู้แทนการค้า สมาชิกผู้แทนราษฎรและวุฒิสมาชิกของสหรัฐฯ", <<http://www.mfa.go.th/web/showNews.php?newsid=14099&Qsearch=สภาธุรกิจอาเซียน%20สหรัฐฯ>>, ลงวันที่ 21 กันยายน 2548.

¹⁴⁵ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร, นายกรัฐมนตรี, อ้างถึงใน สุภวรรณ วจนาปกรณ์, รวบรวม, คมความคิด ทักษิณ ชินวัตร เล่ม 3 (กรุงเทพฯ: วรรณสาส์น, 2546), น. 124.

ประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush) เพื่อเยี่ยมคารวะ (Courtesy Call) ซึ่งประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush) ตอบตกลงและให้เข้าพบในวันที่ 10 มิถุนายน ค.ศ. 2003 ในการไปเยือนครั้งนี้ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร กล่าวอย่างภาคภูมิใจว่า “เขาจัดเวลาให้พูดคุยมากกว่าตอนที่ ผมไปเป็นทางการด้วยซ้ำ..เดิมกำหนดเวลาไว้แค่ 30 นาที แต่คราวนี้ท่านกำหนดเวลาให้ 45 นาที แต่ไปถึงแล้ว คุณกันจริง ๆ 55 นาที พูดกันยาวเพราะมีหัวข้อที่จะหารือกันค่อนข้างมากซึ่งเป็นประโยชน์มากกว่าตอนที่ผมไปเยือนเป็นทางการด้วยซ้ำ”¹⁴⁶ อย่างไรก็ดี ช่วงที่เปิดโอกาสให้ผู้สื่อข่าวซักถามนั้น กลับไม่มีใครสนใจจะถามถึงประเทศไทยกับนายกรัฐมนตรีเลย จนกระทั่งประธานาธิบดี บุช (George W. Bush) ต้องกล่าวเชิงเสนอให้นักข่าวสัมภาษณ์นายกรัฐมนตรีไทยบ้าง¹⁴⁷

สำหรับประเด็นความร่วมมือที่ได้จากการเยือนสหรัฐอเมริกาครั้งนี้ คือ ความร่วมมือด้านต่าง ๆ ในการต่อต้านการก่อการร้าย ซึ่งรัฐบาลให้ความร่วมมือตามสถานะพันธมิตรทางการทหารกับสหรัฐอเมริกา การเจรจาจัดทำเขตการค้าเสรีระหว่างกัน เรื่องการปราบปรามยาเสพติด และมีการลงนามในหลักปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมือและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ศุลกากรสหรัฐอเมริกา ณ ท่าเรือแหลมฉบัง ระหว่างนายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และนายทอม ริดจ์ (Tom Ridge) รัฐมนตรีกระทรวงความมั่นคงภายใน (Homeland Security) ประโยชน์ที่ประเทศไทยจะได้รับจากการร่วมมือกันนี้ คือ ประโยชน์ความมั่นคงทางด้านการค้า สินค้าไทยที่ส่งไปขายยังสหรัฐอเมริกาจะไม่ต้องถูกตรวจซ้ำซาก และส่งถึงมือผู้รับเร็วขึ้น ทำให้สินค้าที่เป็นของสดไม่เน่าเสีย¹⁴⁸ สำหรับเรื่องนี้ พันตำรวจโท ทักษิณ กล่าวว่า รัฐบาลสหรัฐอเมริกาอยากจะลงนามกับประเทศไทยเป็นประเทศแรก เพราะรัฐบาลไทยเป็นคน

¹⁴⁶ เรื่องเดียวกัน., น. 117.

¹⁴⁷ “President Welcomes Prime Ministers of Thailand to the White House”, President Bush, Prime Minister Thaksin, Oval Office, Washington D.C., September 19, 2005.

<<http://www.state.gov/p/eap/rls/rm/2005/53749.htm>>; ประภัสสร เทพชาตรี, “ความสัมพันธ์ไทย - สหรัฐฯ ในยุคสงครามต่อต้านการก่อการร้าย”, *กระแสดอกเนย์* (3)36, ธันวาคม 2549, น. 46.

¹⁴⁸ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร, นายกรัฐมนตรี, อ้างถึงใน สุภวรรณ รจนapakorn, *รวบรวม, คมความคิด* ทักษิณ ชินวัตร เล่ม 3, น. 128 - 129.

เสนอเรื่องนี้ให้รัฐบาลสหรัฐอเมริกาเองแต่เสนอไปในชื่อ Secure Ware House เมื่อเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2001 แต่การดำเนินการในประเทศไทยช้าเกินไป จึงได้ลงนามความร่วมมือนี้กับสหรัฐอเมริกา เป็นประเทศที่ 18¹⁴⁹

ความร่วมมือโครงการระบบขนส่งสินค้าด้วยตู้คอนเทนเนอร์ (Container Security Initiative - CSI)¹⁵⁰

ความร่วมมือเรื่องใช้ระบบการขนส่งด้วยตู้คอนเทนเนอร์ (Container Security Initiative - CSI) นี้เกิดขึ้นในระหว่างที่สหรัฐอเมริกากำลังปฏิบัติการปราบปรามการก่อการร้ายสากลนั้น ได้มีมาตรการทางสร้าง ความมั่นคงทางการค้าเพราะการเกิดเหตุการณ์เมื่อ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 ทำให้สหรัฐอเมริกาจำเป็นต้องมีมาตรการเข้มงวด โดยเฉพาะการตรวจสอบสินค้านำเข้าเพื่อป้องกันไม่ให้มีการลักลอบนำเข้าอาวุธ วัตถุระเบิดหรือสิ่งของอื่นที่อาจถูกนำไปใช้ในการก่อการร้ายใน สหรัฐอเมริกา ซึ่งจะก่อให้เกิดความล่าช้าในการนำสินค้าออกจากท่าเรือไปสู่ตลาด

ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลสหรัฐอเมริกาจึงได้นำแนวคิดเรื่องความร่วมมือเรื่องใช้ระบบการขนส่งด้วยตู้คอนเทนเนอร์ (Container Security Initiative - CSI)¹⁵¹ นี้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดตั้งคลังเก็บสินค้า (Agreed Secure Warehouse) ซึ่ง พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ได้เคยเสนอไว้ในระหว่างการเดินทางไปเยือนสหรัฐอเมริกาอย่างเป็นทางการเมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 2001 เพราะเป็นนโยบายของรัฐบาลที่จะต้องการพัฒนาประเทศไทยไปสู่การเป็นศูนย์ (Hub) การขนส่งในภูมิภาค เพราะความสะดวกที่จะได้รับจากการส่งสินค้าออกจากท่าเรือแหลมฉบัง จะดึงดูดให้

¹⁴⁹ เรื่องเดียวกัน, น.131.

¹⁵⁰ กระทรวงการต่างประเทศ กองการสื่อมวลชน กรมสารนิเทศ “ทิศทางการดำเนินนโยบาย Container Security Initiative (CSI) ในเอเชีย”, <<http://www.uswatch.in.th/newsus.php?PID=7&fktype=18&ID=276>>, 1 มิถุนายน 2549.

¹⁵¹ Container Security Initiative (CSI) เป็นกฎหมายของกระทรวง Homeland Security ที่ตราขึ้นในปี 2545 มีจุดประสงค์เพื่อเพิ่มความปลอดภัยสำหรับตู้บรรทุกสินค้าที่ถูกส่งเข้าสหรัฐฯ โดยมีมาตรการใช้ข่าวกรอง ข้อมูลสารสนเทศ และเทคโนโลยีตรวจตราในการระบุเจาะจงตู้สินค้าเป้าหมายที่อาจถูกใช้เป็นเครื่องมือในการก่อการร้ายก่อนที่จะถูกส่งเข้ามาที่ท่าเรือของสหรัฐฯ อนึ่ง ท่าเรือแหลมฉบัง จ.ระยอง ได้เข้าร่วมโครงการนี้ เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม ค.ศ. 2004

ประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาค โดยเฉพาะเวียดนาม ลาวและกัมพูชา ส่งสินค้าออกไปยังสหรัฐอเมริกา ผ่านท่าเรือนี้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งรัฐบาลไทยก็มีโครงการเชื่อมโยงเครือข่ายด้านการคมนาคมขนส่งใน ภูมิภาคช่วยรองรับความต้องการที่เพิ่มขึ้นนี้ได้เป็นอย่างดี

ความร่วมมือระหว่างไทยและสหรัฐอเมริกาเรื่องตู้คอนเทนเนอร์นี้เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม ค.ศ. 2002 โดยนายกรัฐมนตรีไทยได้หารือขอราชากับ พลเอก คอลิน เพาเวลล์ (Colin L. Powell) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา โดยฝ่ายสหรัฐอเมริกาได้ พิจารณาคัดเลือกท่าเรือสำคัญ ๆ ทั่วโลก 20 แห่ง ซึ่งมีการขนส่งสินค้าด้วยตู้ขนส่งสินค้า (container) ในปริมาณสูงไปยังสหรัฐอเมริกาให้เป็นท่าเรือขนาดใหญ่ (mega - ports)¹⁵² ที่เข้าร่วม ในระบบความร่วมมือเรื่องใช้ระบบการขนส่งด้วยตู้คอนเทนเนอร์ ซึ่งจะมีระบบการตรวจสอบ สินค้าโดยใช้เทคโนโลยีระดับสูง เพื่อป้องกันการลักลอบการขนส่งอาวุธ ระเบิดหรือสิ่งที่เป็นอันตราย ต่อความมั่นคง โดยระบบนี้จะช่วยให้ประหยัดเวลาในการตรวจสอบ ที่ท่าเรือปลายทางที่นำสินค้า เข้าสหรัฐอเมริกาตู้สินค้าที่ผ่านการตรวจสอบแล้วในประเทศไทย จะมีมาตรการปิดผนึกป้องกัน ไม่ให้มีการเปิดออกในระหว่างการขนส่งไปยังสหรัฐอเมริกาและไม่ต้องนำไปผ่านกระบวนการ ตรวจสอบซ้ำอีกครั้งหนึ่งเมื่อขนส่งถึงท่าเรือปลายทางในสหรัฐอเมริกาซึ่งจะช่วยอำนวยความสะดวก และประหยัด ทั้งเวลาและค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ได้ อีกทั้งเป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถ ในการแข่งขันให้สินค้าไทยด้วย แม้ว่าในขั้นต้นอาจจะมีการจำกัดเฉพาะสินค้าบางประเภทที่จะมี การตรวจสอบภายใต้ระบบ การขนส่งด้วยตู้คอนเทนเนอร์ แต่ก็อาจจะสามารถพัฒนาให้ ครอบคลุมสินค้าประเภทต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นได้ในอนาคต ซึ่งรัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้คัดเลือกให้ ท่าเรือแหลมฉบังเข้าร่วมโครงการนี้ด้วย ซึ่งเจ้าหน้าที่ศุลกากรของสหรัฐ ฯ และไทยได้หารือ รายละเอียดต่าง ๆ แล้ว และท่าเรือแหลมฉบัง ได้เข้าร่วมโครงการนี้เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม ค.ศ. 2004

---

¹⁵² Megaports Initiative เป็นโครงการภายใต้กระทรวงพลังงานของสหรัฐ ฯ เพื่อร่วมมือกับ นานาชาติในการติดตั้งเครื่องตรวจจับรังสี (Radiation Detector) ที่ท่าเรือของประเทศต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้าง ความสามารถในการป้องกัน ตรวจจับและสั่งระงับการลักลอบค่านิวเคลียร์และวัตถุกัมมันตรังสีต่าง ๆ ผ่านทาง เครือข่ายการเดินเรือทั่วโลก

สำหรับท่าเรือสำคัญ ๆ ที่สหรัฐอเมริกากำหนดให้เข้าร่วมระบบการขนส่งด้วยตู้คอนเทนเนอร์ ได้แก่ ฮ่องกง เซี่ยงไฮ้ สิงคโปร์ เมืองเกาสง (Kaohsiung) ในไต้หวัน¹⁵³ เมืองปูซาน โตเกียว เมืองแอนต์เวิร์ป (Antwerp) ประเทศเบลเยียม เมืองนาโงยา ประเทศญี่ปุ่น เมืองฮัมบูร์ก¹⁵⁴ (Hamburg) ประเทศเยอรมนี และแหลมฉบัง โดยสหรัฐอเมริกาจะร่วมมือกับรัฐบาลแต่ละแห่ง ดำเนินมาตรการในการเสริมสร้างระบบการตรวจสอบสินค้าโดยใช้เทคโนโลยีระดับสูง อาทิ เครื่องมือตรวจเอกซเรย์และอุปกรณ์ตรวจสอบกัมมันตภาพรังสี เพื่อเสริมสร้างความปลอดภัยด้านศุลกากร และป้องกันภัยคุกคามจากการก่อวินาศกรรม¹⁵⁵

จากการศึกษาข้อมูล พบว่า การพิจารณาให้ความร่วมมือด้านนี้ ถือเป็นผลพลอยได้ ที่ต่างฝ่ายต่างได้รับประโยชน์ทั้งคู่ โดยที่ฝ่ายสหรัฐอเมริกาเป็นผู้อนุมัติโครงการแต่ต้องออกค่าใช้จ่ายทั้งคู่ ดังนั้น จึงถือได้ว่าสหรัฐอเมริกาประสบผลสำเร็จมากกว่าที่สามารถป้องกันภัยก่อการร้ายไม่ให้เข้าไปสู่ประเทศได้ทางหนึ่ง ในขณะที่ประเทศไทยทำได้เพียงแค่งยังสามารถนำสินค้าเข้าไปขายในสหรัฐอเมริกาได้โดยที่ได้รับความไว้วางใจมากขึ้นเพราะไทยได้ให้บริการที่สหรัฐอเมริกาไว้วางใจแล้ว

นอกจากนี้ ยังมีประเด็นอื่น ๆ ที่ได้มีการพูดคุยกัน เรื่องที่สำคัญ คือ การที่ประเทศไทยสามารถจับตัวผู้ก่อการร้ายที่ฝังตัวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ คือ นายฮัมบาลี (Humbali) ได้ในเดือนกันยายน ค.ศ. 2003 ซึ่งวางแผนจะก่อเหตุในช่วงที่มีรัฐบาลไทยจะเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมเอเปค (APEC) ซึ่งประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush) ก็เข้าร่วมเดินทางด้วย¹⁵⁶ นอกจากนี้ ได้มีการหารือเรื่องเกี่ยวกับภูมิภาคเอเชีย คือ เกาหลีเหนือ พม่า การเจริญเติบโตทาง

¹⁵³ กระทรวงการต่างประเทศ, “ข้อมูลทั่วไป: ไต้หวัน”,

<<http://www.mfa.go.th/web/2386.php?id=64>>, 14 พฤษภาคม 2550.

¹⁵⁴ กระทรวงการต่างประเทศ, “ข้อมูลทั่วไป: เยอรมนี”,

<<http://www.mfa.go.th/web/479.php?id=105>>, 14 พฤษภาคม 2550.

¹⁵⁵ กระทรวงการต่างประเทศ กองการสื่อมวลชน กรมสารนิเทศ, “สหรัฐฯ เลือกไทยเป็น 1 ใน 20 ท่าเรือชั้นนำของโลก ในโครงการความร่วมมือขนส่งสินค้ากับสหรัฐฯ ภายใต้ระบบ Container Security Initiative (CSI)”, <<http://www.mfa.go.th/web/200.php?id=1588>>, ข่าวสารนิเทศ ลงวันที่ 1 สิงหาคม 2545

¹⁵⁶ กระทรวงการต่างประเทศ กองการสื่อมวลชน กรมสารนิเทศ, “การหารือทวิภาคีระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศไทยและสหรัฐฯ”, ข่าวสารนิเทศลงวันที่ 19 พฤศจิกายน 2547.

เศรษฐกิจของจีนและอินเดีย และพัฒนาการในภูมิภาคเอเชีย โดยเฉพาะเรื่องพม่า นั้น พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ในช่วงที่เดินทางเยือนสหรัฐอเมริกาอย่างไม่เป็นทางการในปี ค.ศ. 2003 ได้พยายามให้รัฐบาลพม่าอนุญาตให้นายราชาลี อิสมาอิล (Razali Ismail) ผู้แทนพิเศษของเลขาธิการองค์การสหประชาชาติเข้าพบนางออง ซาน ซู จี (Aung San Suu Kyi) ด้วย เพื่อให้ผู้แทนพิเศษได้ทราบสถานะความเป็นอยู่ของนางซึ่งจะเป็นประโยชน์กับรัฐบาลพม่าเอง โดยพันตำรวจโท ทักษิณ ได้สั่งการให้นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ โทรไปหารัฐมนตรีต่างประเทศพม่าและแจ้งในเรื่องดังกล่าว ซึ่งเมื่อนายสุรเกียรติ์ติดต่อไป ฝ่ายพม่าก็ติดต่อกลับมาในวันที่คณะรัฐบาลไทยเดินทางไปถึงสหรัฐอเมริกาโดยส่งจดหมายผ่านสถานทูตพม่าที่สหรัฐอเมริกามาถึงฝ่ายไทยประมาณ 03.00 น. เพื่อให้รัฐบาลไทยช่วยอธิบายให้ประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush) ทราบถึงสถานะความจำเป็นที่เกิดขึ้น ซึ่ง พันตำรวจโท ทักษิณ มีกำหนดพบประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush) ประมาณ 10.00 น. ก็ได้มีจดหมายแจ้งมาว่า นายราชาลีได้เข้าพบนางออง ซาน ซู จี (Aung San Suu Kyi) แล้ว ซึ่ง พันตำรวจโท ทักษิณ กล่าวว่า “เป็นสิ่งที่ยืนยันว่า เขาไว้ใจเรามาก และเขาต้องการให้ไทยอธิบายให้แก่สังคมโลกได้เข้าใจว่าเขามีข้อจำกัดของเขา และเขาจะพยายามทำให้ดีที่สุด”¹⁵⁷ นอกจากนี้ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ยังได้พบกับนายมิทช์ แม็คคอบแนลล์ (Mitch McConnell) วุฒิสมาชิกอาวุโสของสหรัฐอเมริกา เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสิทธิมนุษยชน กรรมวิธีการต่างประเทศ และสนใจเรื่องพม่า ซึ่งพันตำรวจโท ทักษิณ ได้อธิบายเรื่องแนวนโยบายของไทยต่อพม่าให้นายแม็คคอบแนลล์ (Mitch McConnell) เข้าใจ หลังจากนั้นก็ได้พบกับประธานสภาผู้แทนราษฎร นายแดนนิซ ฮาสเทอร์ต (Dannis Hastert)¹⁵⁸ และไปบรรยายให้สภาธุรกิจอาเซียน - สหรัฐอเมริกา (US - ASEAN Business Council) ในหัวข้อของการประชุมเอเปค (APEC) ความก้าวหน้าของประเทศไทยในการพัฒนาเศรษฐกิจ โอกาสการลงทุนในประเทศไทย และการสนทนาระหว่างนักธุรกิจชั้นนำของสหรัฐอเมริกาเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ร่วมกัน

¹⁵⁷ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร, นายกรัฐมนตรี, “แผนการสร้างความปลอดภัยแห่งชาติในพม่า”, ใน “รายการนายกทักษิณคุยกับประชาชน”, อ้างถึงใน สุภวรรณ วจนาปกรณ, ผู้รวบรวม, คมความคิด ทักษิณ ชินวัตร เล่ม 3, น. 138 - 139.

¹⁵⁸ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร, นายกรัฐมนตรี, อ้างถึงใน สุภวรรณ วจนาปกรณ, ผู้รวบรวม, คมความคิด ทักษิณ ชินวัตร เล่ม 3, น. 132.

จะเห็นได้ว่า นายกรัฐมนตรีมีท่าทีให้การสนับสนุนสหรัฐอเมริกามากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความพยายามที่เรื่องที่สามารถจับกุมผู้ก่อการร้ายที่มีสายสัมพันธ์เชื่อมโยงกับเครือข่ายอัลกออิดะห์ (Al Qaeda) ได้¹⁵⁹ ทั้ง ๆ ที่ก่อนหน้านี้ก็ปฏิเสธมาโดยตลอด¹⁶⁰ ซึ่งก็พอจะสรุปได้ว่ารัฐบาลต้องการได้บางสิ่งจากการสร้างผลงานนี้ ซึ่งหากพิจารณาแล้วในช่วงนั้น ก็มีข่าวสำคัญอย่างหนึ่งที่สร้างความกังวลให้กับรัฐบาลไทยเป็นอย่างมาก คือ ข่าวที่ว่าประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush) จะไม่เข้าร่วมการประชุมสุดยอดผู้นำเอเปค (APEC) ที่ประเทศไทยจะเป็นเจ้าภาพจัดในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2003 ซึ่งในช่วงดังกล่าวคาดกันไว้ว่าจะในช่วงริเริ่มการเจรจาจัดทำการค้าเสรีไทย - สหรัฐอเมริกาภายหลังการลงนามในกรอบความร่วมมือด้านค้าและการลงทุน (Trade and Investment Framework Agreement: TIFA) เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม ค.ศ. 2002 มาแล้ว¹⁶¹ นี้ก็อาจเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้รัฐบาลไทยพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อที่จะให้มีผลงานเข้าตาสหรัฐอเมริกา¹⁶²

การโยกย้ายข้าราชการระดับสูงในกระทรวงการต่างประเทศ

การเดินทางไปเยือนสหรัฐอเมริกาในครั้งนี้ยิ่งชี้ให้เห็นว่าผู้ที่มีบทบาทในการกำหนดและดำเนินนโยบายต่อสหรัฐอเมริกามากที่สุด คือ ตัวนายกรัฐมนตรีและนายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ สิ่งที่ยืนยันได้เป็นอย่างดีก็คือ คำสั่งสายฟ้าแลบว่าด้วยการโยกย้ายข้าราชการประจำระดับสูงของกรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้ ซึ่งกล่าวกันว่าเป็นคนที่ไม่

¹⁵⁹Richard S. Ehrlich. "Bush Recalls The Capture Of Hambali In Thailand", <<http://www.scoop.co.nz/stories/HL0602/S00121.htm>>, Monday, 13 February 2006.

¹⁶⁰"ไทย - สหรัฐ รวบแก๊งวายร้ายเชื่อมโยงก่อการร้าย", บ้านเมือง (31 กันยายน 2546); Kavi Chongkittavorn, "Thailand: International Terrorism and Muslim South", p. 268.

¹⁶¹เขตการค้าเสรีไทย - สหรัฐอเมริกา (Thailand - US Free Trade Agreement) <<http://www.thaifta.com/ThaiFTA/Home/FTAbByCountry/tabid/53/ctl/detail/id/24/mid/480/usemastercontainer/true/Default.aspx>>

¹⁶²สัมภาษณ์ กษิต ภิรมย์, อดีตเอกอัครราชทูต ณ กรุงวอชิงตัน, 31 มกราคม 2550; ประภัสสร เทพชาตรี, "ความสัมพันธ์ไทย - สหรัฐฯ ในยุคสงครามต่อต้านการก่อการร้าย", กระแสดอกเนย์ (3)36, ธันวาคม 2549, น. 46.

อยู่ในความควบคุมของนายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และการสั่งโยกย้ายครั้งนี้ถือเป็นการลงโทษที่ไม่สามารถทำให้ “นายกรัฐมนตรีได้รับการอำนวยความสะดวกมากเท่าที่ควร” กล่าวคือ “ไม่สามารถทำให้ประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush) ยอมให้เข้าพบได้ในตอนแรก”¹⁶³

สำหรับเหตุผลของการสั่งย้ายข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศ โดยเฉพาะข้าราชการระดับสูงในกรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้นั้น สามารถวิเคราะห์ได้ว่ามาจากสาเหตุต่อไปนี้

การที่ข้าราชการระดับสูงดังกล่าวไม่สามารถทำให้นายกรัฐมนตรีเข้าพบประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush) ในช่วงเยือนสหรัฐอเมริกาในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2003 ได้ และยังไม่รู้ว่าทำไมเนียบขาวจะต้อนรับรัฐบาลไทยอย่างเอิกเกริกเหมือนกับหลายประเทศพันธมิตรที่สหรัฐอเมริกาปฏิบัติ ซึ่งท่าทีเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าสหรัฐอเมริกาไม่ให้ความสำคัญกับรัฐบาลไทย นั่นก็หมายความว่า รัฐบาลไทยจะไม่มีโอกาสได้เห็นผลประโยชน์ในอิรักภายหลังสงครามเช่นกันอันที่จริงแล้วท่าทีของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาที่เย็นชากับไทยนั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากเมื่อตอนเกิดสงครามอิรักที่ผ่านมา ที่ประเทศไทยดำเนินนโยบายแบบ “แทงกั๊ก” กล่าวคือ ไม่ขัดแย้งแต่ก็ไม่เข้าข้างสหรัฐอเมริกา ในขณะที่สำหรับสหรัฐอเมริกานั้น ไม่มีคำว่าตรงกลาง มีแต่มิตรกับศัตรู ดังนั้น ท่าทีของประเทศไทยจึงทำให้รัฐบาลสหรัฐอเมริกาไม่พอใจเท่าใดนัก ส่งผลกระทบต่อมายังการเยือนและการขอเข้าพบประธานาธิบดีจอร์จ บุช (George W. Bush) ในครั้งนี้¹⁶⁴

กรณีการขับทูตอิรักออกนอกประเทศไทยล่วงรู้ถึงหูสื่อมวลชน ในช่วงที่สหรัฐอเมริกาได้ร้องขอความร่วมมือจากทั่วโลกเรื่องขับทูตอิรักที่สหรัฐอเมริกาให้รายชื่อว่ามีพฤติกรรมไม่เหมาะสมเพราะให้การสนับสนุนการก่อการร้ายสากลนั้น เป็นช่วงที่รัฐบาลไทยและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศปฏิเสธมาโดยตลอดว่าไม่มีการร้องขอเรื่องดังกล่าวจากสหรัฐอเมริกาถึงประเทศไทย อย่างไรก็ตามหลังจากนั้นเพียง 3 วัน ก็มีข่าวว่า เจ้าหน้าที่การทูตอิรัก 3 คน

¹⁶³“เสียบริ้วบัวแก้ว: คำสั่งสายฟ้าแลบ”, คม ชัด ลึก (20 พฤษภาคม 2546).

¹⁶⁴สัมภาษณ์ กษิต ภิรมย์, อดีตเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงวอชิงตัน, 31 มกราคม 2550; Kasit Piromya, Lecture, 5 February 2007.

และนักธุรกิจชาวอิรัก 8 คน รวมทั้งหมดจำนวน 11 คน¹⁶⁵ ถูกขับออกนอกประเทศไปแล้ว การที่ข่าวดังกล่าวล่วงรู้ถึงสื่อมวลชน จึงทำให้นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย ไม่พอใจและเห็นเป็นความผิดพลาดของข้าราชการระดับสูงในกรมกรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้ ทั้งที่ความจริงสื่อไม่จำเป็นต้องรู้ข่าวจากกรมอเมริกาเท่านั้น และสื่อเองก็ได้พยายามสอบถามจากกรมนี้นานานแต่ก็ไม่เคยสำเร็จ¹⁶⁶

คำสั่งสายฟ้าแลบนั้นส่งผลให้ นายอภิพงษ์ ชัยนาม อธิบดีกรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้ ถูกโยกไปช่วยงานสำนักงานปลัดกระทรวงการต่างประเทศ และนายอดิศร ปกมนตรี รองอธิบดีกรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้ ถูกย้ายให้ไปช่วยราชการที่สถาบันนโยบายการต่างประเทศ โดยผู้ที่รักษาการแทนอธิบดีกรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้ คือ นายวีรศักดิ์ พุทธระกูล¹⁶⁷ ซึ่งการที่แต่งตั้งข้าราชการคนนี้มาแทนก็อดที่จะสรุปไม่ได้ว่าต้องเป็นผู้ที่ทำงาน “เข้าตา” หรือ “อยู่ภายใต้การควบคุม” ของนายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย พอสมควร

ความวุ่นวายที่เกิดขึ้นภายหลังการเยือนสหรัฐอเมริกาของนายกรัฐมนตรีนี้แม้ว่าจะไม่มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศโดยตรงและอย่างเห็นได้ชัด แต่ก็มีผลกระทบอย่างมากต่อปัจจัยภายในประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อเสถียรภาพของรัฐบาลไทยที่เริ่มจะสั่นคลอนในเวลาต่อมา รวมถึงปัญหาเกี่ยวกับชาวมุสลิมในภาคใต้ เช่น การตีความของ ดร.พีระยศ ราชิมมูรานักวิชาการชาวมุสลิมภาคใต้ต่อท่าทีของรัฐบาลไทยว่าสนับสนุนสหรัฐอเมริกามากเกินไป และกำลังนำไปสู่การสนับสนุนสหรัฐในการทำสงคราม ตลอดจนการเตือนรัฐบาลว่าอย่าหนุนสหรัฐอเมริกามากเกินไปเพราะ “สิ่งที่เกิดขึ้นกับมุสลิมถือว่าการเจ็บร่วมกัน” ทุกคนมีความรู้สึกร่วมกับมุสลิมทั่วโลก และยังมีประกาศของชาวมุสลิมจะรวมตัวประท้วงท่าทีการสนับสนุนของรัฐบาลด้วย ซึ่งแม้ว่าในตอนนี้อย่างไรก็ตามยังไม่มีวี่แววของมุสลิมชายแดนใต้ที่รัฐหรือหน่วยข่าวกำลังคิด แต่สัญญาณต่อไปอะไรจะเกิดขึ้นรุนแรงแค่ไหนก็ขึ้นอยู่กับท่าทีของรัฐบาลไทย¹⁶⁸

¹⁶⁵“ไทยจุดยืน ‘แกว่ง’ ‘บิกจิว’ เป็นกลาง บัวแก้วหนุนสหรัฐ”, คม ชัด ลึก (22 พฤษภาคม 2546), 7 น.

¹⁶⁶“เลียบริ้วบัวแก้ว: คำสั่งสายฟ้าแลบ”, คม ชัด ลึก (20 พฤษภาคม 2546), 1 น.

¹⁶⁷เรื่องเดียวกัน.

¹⁶⁸“บนความเคลื่อนไหว: ‘ทักษิณ’ เลือกทางใหม่”, กรุงเทพธุรกิจ (21 มีนาคม 2546).

ประธานาธิบดีจอร์จ บุช (George W. Bush) เยือนไทยเพื่อร่วมการประชุมสุดยอดผู้นำเอเปค (APEC) ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2003

เมื่อประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush) เดินทางมาเยือนประเทศไทยเพื่อเข้าร่วมการประชุมสุดยอดผู้นำเอเปค (APEC) ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2003 นั้น รัฐบาลไทยค่อนข้างรู้สึกเป็นเกียรติมาก เพราะเชื่อว่าประธานาธิบดีให้ความมั่นใจในการป้องกันการค้าการร้ายที่อาจจะเกิดขึ้นในประเทศไทย¹⁶⁹ ซึ่งก่อนหน้านี้ รัฐบาลไทยสามารถจับกุม นาย ฮัมบาลี (Humbali) ผู้ก่อการร้ายที่มีความเชื่อมโยงกับกลุ่มนายโศฆามา บิน ลาเดน (Osama Bin Laden) ได้ด้วย¹⁷⁰ ในทางกลับกัน ฝ่ายรัฐบาลสหรัฐอเมริกาเน้น มุ่งความสำคัญไปที่การแสดงจุดยืนถึงนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาอย่างชัดเจน คือ ให้ความสำคัญกับการต่อต้านการก่อการร้าย ซึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้ระบุว่า มีการฝังตัวของผู้ก่อการร้ายอยู่ด้วย¹⁷¹

นอกจากนี้ ประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush) ยังได้เลือกกล่าวสุนทรพจน์ที่กองบัญชาการทหารบก ซึ่งถือว่าเป็นประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาคนแรกที่มากล่าวสุนทรพจน์ที่กองทัพบก การเลือกสถานที่ดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าสหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญกับความร่วมมือด้านการทหารอย่างสูงสุด¹⁷² นอกจากนี้ เนื้อหาในสุนทรพจน์ก็ได้กล่าวสรรเสริญทหารไทยที่

¹⁶⁹ คำแถลงของนายแคร์ริล เอ็น. จอห์นสัน เอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทยเกี่ยวกับการจับกุมนายฮัมบาลี#034/03 วันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2546

<bangkok.usembassy.gov/news/press/2003/nrot034.htm>

¹⁷⁰ เรื่องเดียวกัน.

¹⁷¹ ประภัสสร เทพชาตรี, “ความสัมพันธ์ไทย - สหรัฐฯ ในยุคสงครามต่อต้านการก่อการร้าย”, *กระแสด้านนโยบาย* (3)36, ธันวาคม 2549, น. 47; Shawn W. Crispin, “Thailand Now Says Terrorists Have Cells in Muslim Provinces”, *Wall Street Journal*, June 10, 2003; Dana Dillon and Balbina Hwang, “Agenda Items for President Bush's Asia Trip”, *The Heritage Foundation WebMemo #350* <<http://www.heritage.org/Research/AsiaandthePacific/wm350.cfm>>, October 16, 2003.

¹⁷² “เบื้องหน้า - เบื้องหลัง บุช ยามหอมผูกใจทหารไทย”, และ ประภัสสร เทพชาตรี, ธนาสุภะสิทธิ์ สตะเวทิน, บรรณาธิการ, “ความสัมพันธ์ไทย - สหรัฐฯ ในยุคสงครามต่อต้านการก่อการร้าย”, *กระแสด้านนโยบาย* (3)36, ธันวาคม 2549, น. 47.

ได้ร่วมรบเคียงบ่าเคียงไหล่กับทหารอเมริกันมาตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบันที่ได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติภารกิจฟื้นฟูสถานใน ค.ศ. 2001 และอิรักด้วย ก่อนจะกล่าวมอบสถานะชาติพันธมิตรหลักนอกกลุ่มนาโต้ (Major Non - NATO Ally - MNNA) ให้แก่รัฐบาลไทย¹⁷³ นอกจากนี้ ยังมี การกล่าวถึงนายทหารเชื้อชาติไทยที่เสียชีวิตในสงครามอิรัก ซึ่งหนึ่งในนั้น คือ นาวิกโยธิน เขมภูมิ ชนะวงค์ ทหารสหรัฐเชื้อสายไทยที่เสียชีวิตในสงครามอิรักเมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 2003¹⁷⁴ ซึ่ง ประธานาธิบดีกล่าวว่ารู้ซึ่งในน้ำใจของทหารไทยเป็นอย่างมาก¹⁷⁵

การเยือนไทยครั้งนี้ของประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush) รัฐบาลไทยได้ทั้ง ประโยชน์และเสียประโยชน์ กล่าวคือ รัฐบาลไทยได้สถานะพันธมิตรนอกกลุ่มนาโต้อันยิ่งใหญ่กับ สหรัฐอเมริกาซึ่งได้มอบให้กับประเทศพันธมิตรที่แน่นแฟ้นในภูมิภาคนี้ 4 ประเทศไปแล้ว โดยไทย ซึ่งเป็นพันธมิตรเก่าแก่เพียงจะได้สถานะนี้เป็นลำดับสุดท้าย และได้รับการพิจารณาเรื่องการซื้อ อาวุธ ยุทโธปกรณ์และความร่วมมือทางด้านการทหารอื่น ๆ ด้วย ในขณะเดียวกัน การที่รัฐบาล ไทยได้รับสถานะดังกล่าวจากสหรัฐอเมริกา ก็เท่ากับเป็นการสร้างศัตรูให้กับประเทศไทยเองด้วย รวมทั้งสร้างความไม่พอใจจากชาวมุสลิมที่ไม่เห็นด้วยกับท่าทีของรัฐบาลไทยที่ไปให้ความสำคัญ กับสหรัฐอเมริกาทุก ๆ ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาเข้าโจมตีประเทศอื่นอย่างไม่ชอบด้วยกฎหมาย¹⁷⁶ ส่งผลให้เสถียรภาพของรัฐบาลยิ่งสั่นคลอนต่อเนื่องมากยิ่งขึ้น¹⁷⁷

¹⁷³ กระทรวงการต่างประเทศ กองการสื่อมวลชน กรมสารนิเทศ, “สหรัฐอเมริกากับความมั่นคง แห่งชาติของไทย”, <<http://www.uswatch.in.th/newsus.php?PID=2&fktype=2&ID=77&NDID=24>>

¹⁷⁴ กระทรวงการต่างประเทศ กองการสื่อมวลชน กรมสารนิเทศ, “พิธีสดุดีเกียรติยศทางทหาร (Standard Military Honors Memorial Service) แก่นาวิกโยธิน เขมภูมิ ชนะวงค์ ณ สุสานทหารแห่งชาติ Arlington สหรัฐอเมริกา”, <<http://www.mfa.go.th/web/200.php?id=2091>, ข่าวสารนิเทศ ลงวันที่ 30 เมษายน 2546.

¹⁷⁵ John J. Tkacik, Jr., Dana Robert Dillon, Balbina Y. Hwang, and Sara J. Fitzgerald “Thailand and Taiwan: Unconditional Friends”, in “Preparing for the APEC Summit: Mobilizing Asian Allies for War”, *The Heritage Foundation Backgrounders*#1487 <<http://www.heritage.org/Research/AsiaandthePacific/BG1487.cfm> >, October 4, 2001.

¹⁷⁶ “บนความเคลื่อนไหว: ‘ทักษิณ’ เลื่อนทางใหม่”, *กรุงเทพธุรกิจ* (21 มีนาคม 2546).

¹⁷⁷ ประภัสสร เทพชาติวี, “ความสัมพันธ์ไทย - สหรัฐฯ ในยุคสงครามต่อต้านการก่อการร้าย”, *กระแสดอกเนย์* (3)36, ธันวาคม 2549, น. 47 - 8.

การมอบสถานะ “ชาติพันธมิตรหลักนอกกลุ่มนาโต้” (Major - non NATO Ally - MNNA) ให้แก่ประเทศไทย¹⁷⁸

จากการที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้พิจารณามอบสถานะชาติพันธมิตรหลักนอกกลุ่มนาโต้ (Major - non NATO Ally - MNNA) ให้แก่ประเทศไทยในช่วงที่ประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush) เดินทางมาเยือนไทยเพื่อเข้าร่วมการประชุมเอเปค (APEC) ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2003 นั้น สามารถวิเคราะห์ถึงเหตุผลที่สหรัฐอเมริกามอบสถานะดังกล่าวให้แก่รัฐบาลไทยได้ว่าเป็นเรื่องปกติ ไม่ใช่เรื่องการปฏิบัติอย่างเป็นพิเศษประการใด อีกทั้งประเทศไทยเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกาอย่างยาวนาน และให้ความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาในการทำสงครามต่อต้านและปราบปรามการก่อการร้าย ดังนั้น ในช่วงเวลาที่สหรัฐอเมริกาต้องการให้ประเทศต่าง ๆ อยู่ข้างเดียวกับสหรัฐอเมริกา สหรัฐอเมริกาย่อมต้องการซื้อใจประเทศไทยด้วยการมอบสถานะพันธมิตรดังกล่าวให้เพื่อเป็นเครื่องแสดงถึงความสัมพันธ์ไทยกับสหรัฐอเมริกาที่แนบแน่น เช่นเดียวกับที่สหรัฐอเมริกาได้มอบให้กับพันธมิตรทางทหารในภูมิภาคนี้ไปแล้ว 4 ประเทศ ในขณะที่ประเทศไทยเพิ่งจะได้รับสถานะนี้เป็นประเทศสุดท้ายในภูมิภาคเอเชีย¹⁷⁹ นอกจากนี้ การที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้พิจารณามอบสถานะชาติพันธมิตรหลักนอกกลุ่มนาโต้ (Major Non - NATO Ally - MNNA) ให้แก่ประเทศไทย ก็มีปัจจัยหลายประการเป็นส่วนประกอบซึ่งหนึ่งในนั้น คือ การที่สหรัฐอเมริกาต้องการพันธมิตรต่อต้านการก่อการร้ายในขณะที่ทั่วโลกเริ่มต่อต้านการดำเนินการดังกล่าวของสหรัฐอเมริกา ปัจจัยอีกประการหนึ่งก็คือ นับตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 ประเทศไทยก็ได้ให้ความร่วมมือดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้นกับสหรัฐอเมริกา เป็นอย่างดี ประกอบกับความใกล้ชิดทางทหารระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกาซึ่งรวมถึงการฝึกซ้อมคอบบร้า โกลด์ (Cobra Gold) ที่ครบรอบ 25 ปี ในปี ค.ศ. 2003 รัฐบาลสหรัฐอเมริกาจึงพิจารณามอบสถานะดังกล่าวโดยที่รัฐบาลไทยไม่ได้ร้องขอแต่อย่างใด¹⁸⁰ โดยประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush) เป็นผู้

¹⁷⁸“เอกสารข้อเท็จจริงเรื่องสถานภาพของประเทศไทยในสถานะ ‘ชาติพันธมิตรหลักนอกกลุ่มนาโต้,’ สถานเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทย
<<http://bangkok.usembassy.gov/news/press/2002/nrot031.htm>>

¹⁷⁹เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

¹⁸⁰สัมภาษณ์ เตช บุนนาค, อดีตปลัดกระทรวงการต่างประเทศ, 14 กุมภาพันธ์ 2550.

ประกาศมอบสถานะนี้ให้รัฐบาลไทยอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม ค.ศ. 2003 ด้วยตัวเองที่ กองทัพบกไทยในระหว่างการเยือนไทยในฐานะพระราชอาคันตุกะในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และการเข้าร่วมประชุมเอเปค (APEC) 2003¹⁸¹

สำหรับสถานะของชาติพันธมิตรหลักนอกกลุ่มนาโต้ (Major Non - NATO Ally - MNNA) นั้น¹⁸² กฎหมายของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้กำหนดไว้สองสถานะ คือ สถานะที่ 1 เป็นการกำหนด ตามกฎหมายมาตรา 10 หมวดที่ 2350A สำหรับสถานะที่ 2 กำหนดตามกฎหมายว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศปี ค.ศ. 1961 หมวดที่ 517 ซึ่งได้มีการแก้ไขใหม่ มาตรา 22 ประมวลกฎหมายสหรัฐหมวดที่ 2321K¹⁸³

อย่างไรก็ดี สถานภาพนี้ ไม่ได้วางเงื่อนไขด้านการประกันการป้องกันและความร่วมมือ ร่วมกันเช่นกับเงื่อนไขของสถานะของชาติพันธมิตรหลักนอกกลุ่มนาโต้ แต่การประกาศให้ประเทศไทยได้รับสถานะนี้เป็นการยืนยันถึงการที่สหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญแก่ความสัมพันธ์ที่ พันมิตรกับประเทศไทย ในศตวรรษที่ 21 ประเทศไทยเป็นพันธมิตรตามสนธิสัญญากับสหรัฐอเมริกา มาร่วม 50 ปี นับตั้งแต่มีการทำสนธิสัญญามะนิลา ในปี ค.ศ. 1954 และความเป็นพันธมิตรดังกล่าว ยังคงขยายตัวต่อไปในช่วงเวลาที่ผ่านมา และประเทศไทยก็ได้มีส่วนแสดงการสนับสนุนในการ ตอบโต้การก่อการร้ายที่สำคัญและได้ส่งทหารไปยังอัฟกานิสถานและอิรักเพื่อทำงานร่วมกันกับ กองกำลังแนวร่วมนานาชาติด้วย¹⁸⁴

สำหรับประโยชน์ที่รัฐบาลไทยจะได้จากสถานะดังกล่าวนี้ นั้น ตามเอกสารข้อเท็จจริง เกี่ยวกับสถานะของชาติพันธมิตรหลักนอกกลุ่มนาโต้ (Fact Sheet : Major Non - NATO Ally) ของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้ระบุว่ารัฐบาลที่ได้รับสถานะนี้สามารถเข้าไปประมุขสัญญากับรัฐบาล

¹⁸¹ กระทรวงการต่างประเทศ กองการสื่อมวลชน กรมสารนิเทศ, “สหรัฐอเมริกากับความมั่นคง แห่งชาติของไทย”, <<http://www.uswatch.in.th/newsus.php?PID=2&fktype=2&ID=77&NDID=24>>

¹⁸² ประเทศที่เป็นสมาชิก MNNA ประกอบไปด้วย Australia, Argentina, Bahrain, Egypt, Israel, Japan, Jordan, Kuwait, New Zealand, the Philippines, the Republic of Korea, และประเทศไทย

¹⁸³ เอกสารข้อเท็จจริงเรื่องสถานะภาพของประเทศไทยในฐานะ ‘ชาติพันธมิตรหลักนอกกลุ่มนาโต้,’ สถานเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทย
<<http://bangkok.usembassy.gov/news/press/2002/nrot031.htm>>

¹⁸⁴ เรื่องเดียวกัน.

สหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะเรื่องการซ่อมบำรุงได้ และมีสิทธิ์ที่จะเข้าร่วมโครงการงานวิจัยและพัฒนาในเรื่องของการต่อต้านการก่อการร้ายได้ และมีสิทธิ์ได้รับมอบหรือโอนอาวุธที่ใช้แล้วของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาหรืออาจจะได้เป็นสถานที่เก็บคลังอาวุธ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการทำความตกลงเรื่องการอนุญาตให้ใช้น่านฟ้าและการให้สิทธิ์คนในบังคับของสหรัฐอเมริกาหากทำผิดให้ไปขึ้นศาลที่สหรัฐอเมริกาได้¹⁸⁵

แผนภาพที่ 4.1

แผนที่แสดงที่ตั้งประเทศที่ได้รับสถานะชาติพันธมิตรหลักนอกกลุ่มนาโต้

(Major - non NATO Ally - MNNA) จากสหรัฐอเมริกา¹⁸⁶

¹⁸⁵ ประภัสสร เทพชาตรี, “ความสัมพันธ์ไทย - สหรัฐฯ ในยุคสงครามต่อต้านการก่อการร้าย”, กระแสดอกเนย์ (3)36, ธันวาคม 2549, น. 47.

¹⁸⁶ <http://en.wikipedia.org/wiki/MNNA#List_of_MNNAs>

ตารางที่ 4.1

รายชื่อประเทศที่ได้รับสถานะชาติพันธมิตรหลักนอกกลุ่มนาโต้
(Major - non NATO Ally - MNNA) จากสหรัฐอเมริกา¹⁸⁷

รายชื่อประเทศ	ปี ค.ศ. ที่ได้รับสถานะ
ออสเตรเลีย	ค.ศ. 1989
อียิปต์	ค.ศ. 1989
อิสราเอล	ค.ศ. 1989
ญี่ปุ่น	ค.ศ. 1989
เกาหลีใต้	ค.ศ. 1989
จอร์แดน	ค.ศ. 1996
นิวซีแลนด์	ค.ศ. 1996
อาร์เจนตินา	ค.ศ. 1998
บาห์เรน	ค.ศ. 2002
ฟิลิปปินส์	ค.ศ. 2003
ไทย	ค.ศ. 2003
คูเวต	ค.ศ. 2004
โมร็อกโค	ค.ศ. 2004
ปากีสถาน	ค.ศ. 2004

สำหรับความช่วยเหลือที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกาให้ไทยปรากฏดังตารางที่ 4.2 จะเห็นได้ว่า ภายหลังจากที่รัฐบาลไทยได้รับสถานะชาติพันธมิตรหลักนอกนาโต้ในปี ค.ศ. 2003 แล้ว สิ่งที่รัฐบาลไทยได้ คือ ความช่วยเหลือที่เพิ่มมากขึ้น คือ ด้านการฝึกอบรมซึ่งเพิ่มขึ้น 10,000 เหยียดสหรัฐ และสามารถซื้ออาวุธโดยชำระภายหลังได้เพิ่มขึ้นมาจากปี ค.ศ. 2002 อันเป็นผลมาจากการที่ประเทศไทยได้รับเงินสนับสนุนจากโครงการต่อต้านการก่อการร้ายในระดับภูมิภาค

¹⁸⁷ <http://en.wikipedia.org/wiki/MNNA#List_of_MNNAs>

(Regional Defense Counterterrorism Fellowship Program - CTFP) ในปีงบประมาณ ค.ศ. 2005 และได้รับเพิ่มมากที่สุดในปี ค.ศ. 2006 ซึ่งเป็นช่วงหลังจากที่รัฐบาลประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush) แห่งสหรัฐอเมริกาสามารถชนะการเลือกตั้งในสมัยที่สองและมีการสานต่อนโยบายต่อต้านการก่อการร้าย รัฐบาลสหรัฐอเมริกาจึงยังคงให้ความสำคัญกับการต่อต้านการก่อการร้ายและส่งผลให้ไทยและประเทศอื่น ๆ ได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาด้วย¹⁸⁸

นอกจากนี้ รัฐบาลสหรัฐอเมริกาเองก็ได้ระบุว่า ประเทศไทยเป็นลูกค้าที่ซื้ออาวุธจากสหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้นภายหลังการเกิดเหตุการณ์ 11 กันยายน ค.ศ. 200¹⁸⁹ จึงมีตัวเลขนี้สูงขึ้น และในช่วงเตรียมการจัดการประชุมเอเปคที่รัฐบาลไทยเป็นเจ้าภาพนั้น คือ ในเดือนมิถุนายน ค.ศ.2003 รัฐบาลสหรัฐอเมริกาก็ได้มอบเฮลิคอปเตอร์ที่ใช้แล้วของสหรัฐอเมริกาจำนวน 30 ลำ ซึ่งเป็นเฮลิคอปเตอร์ประเภท UH - 1 พร้อมอะไหล่และการฝึกสำหรับการใช้ให้แก่อากาศไทย¹⁹⁰

---

¹⁸⁸ “U.S. Military Assistance Prior to September 11, 2001”, Center for Defense Information, 2007, p. 3.

¹⁸⁹ Ibid., p. 4.

¹⁹⁰ Ibid., p. 3 - 4.

Table: 4.2

U.S. Military Assistance to Thailand, FY 1990 - FY 2007¹⁹¹

U.S. Military Assistance to Thailand, FY 1990-FY 2006 ¹⁹²						
FY	IMET	FMF	DCS	FMS	EDA	Total
1990	\$2,533,000	\$3,017,000	\$32,077,000	\$162,845,000	n/a	\$200,472,000
1991	\$679,000	\$0	\$104,610,000	\$178,050,000	n/a	\$298,339,000
1992	\$0	\$0	\$32,457,000	\$100,281,000	n/a	\$132,738,000
1993	\$2,339,000	\$0	\$13,570,000	\$105,899,000	\$0	\$121,808,000
1994	\$895,000	\$0	\$20,027,000	\$150,646,000	\$1,875,000	\$173,443,000
1995	\$999,000	\$0	\$60,277,000	\$355,558,000	\$43,652,894	\$460,486,894
1996	\$1,445,000	\$0	\$21,574,000	\$269,381,000	\$29,109,000	\$321,509,000
1997	\$1,600,000	\$0	\$18,846,000	\$151,161,000	\$0	\$171,607,000
1998	\$1,985,000	\$0	\$22,666,000	\$143,558,000	\$52,698,290	\$220,907,290
1999	\$1,703,000	\$0	\$4,299,000	\$133,157,000	\$0	\$139,159,000
2000	\$1,730,000	\$0	\$836,000	\$118,299,000	\$28,080,500	\$143,945,500
1990-2001	\$17,760,000	\$3,615,000	\$334,742,000	\$198,2221,000	\$185,242,627	\$2,523,580,627
2001	\$1,852,000	\$598,000	\$3,503,000	\$118,386,000	\$29,826,943	\$154,165,943
2002	\$1,748,000	\$1,800,000	\$1,813,000	\$167,772,000	\$380,766	\$173,513,766
2003	\$1,768,000	\$1,990,000	\$7,700,000	\$131,535,000	\$0	\$142,993,000
2004	\$2,567,000	\$881,000	\$25,598,000	\$179,191,000	\$0	\$208,237,000
2005	\$2,490,000	\$1,488,000	\$39,321,000	\$92,315,000	\$0	\$135,614,000
2006	\$2,376,000	\$1,485,000	\$66,546,000	\$462,500,000	n/a	\$491,213,000
2007	\$2,370,000	\$1,300,000	\$66546000	\$309,000,000	n/a	\$379,216,000
2002-2007	\$13,319,000	\$8,944,000	\$165,830,000	\$1,342,313,000	\$380,766	\$1,530,786,766

¹⁹¹Source: "U.S. Military Assistance Prior to September 11, 2001", Center for Defense Information, 2007, p. 4.

¹⁹²IMET: International Military Education and Training, FMF: Foreign Military Financing, DCS: Direct Commercial Sales, FMS: Foreign Military Sales, EDA: Excess Defense Articles

การถอนทหารไทยออกจากอิรักในปี ค.ศ. 2004

หลังจากที่กองทัพไทยได้จัดส่งกองกำลังเฉพาะกิจที่ 976 จำนวน 443 นาย ไปปฏิบัติการด้านมนุษยธรรมในเมืองคาลาของอิรัก ระหว่างเดือนกันยายน ค.ศ. 2003 ถึงเดือนกันยายน ค.ศ. 2004 เป็นจำนวน 2 ผลัด ซึ่งทหารไทยได้ปฏิบัติหน้าที่จนครบวาระ และสูญเสียกำลังพล 2 นาย¹⁹³ ซึ่งทำให้สหรัฐอเมริกามีความซาบซึ้งต่อความมุ่งมั่นของไทยอย่างมาก¹⁹⁴ แล้วในที่สุดรัฐบาลไทยได้ตัดสินใจถอนทหารที่เหลืออยู่ในอิรักทั้งหมดในวันที่ 10 กันยายน ค.ศ. 2004 เพราะนายกรัฐมนตรีเห็นว่าสถานการณ์ในอิรักยังไม่สงบและมีอันตรายต่อทหารไทย จึงได้ถอนทหารดังที่ได้กล่าวไว้ก่อนหน้านี้ว่า รัฐบาลไทยจะถอนทหารออกจากสถานการณ์ในอิรักหากสถานการณ์ในอิรักยังมีไม่ปลอดภัย¹⁹⁵ ในที่สุด รัฐบาลไทยได้สั่งถอนทหารออกมาทั้งหมดในวันที่ 10 กันยายน ค.ศ. 2004 ส่วนปฏิบัติการการครอบครองอิรักของสหรัฐอเมริกาและพันธมิตรนั้นจบลงตามมติเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน ค.ศ. 2004 ในขณะที่สถานการณ์ในอิรักยังคงตกอยู่ในสภาวะขาดเสถียรภาพอย่างมาก

สำหรับเหตุผลที่รัฐบาลเลือกตัดสินใจถอนทหารออกจากอิรักนั้น ส่วนหนึ่งเป็นเพราะผู้นำในระดับนโยบายได้พิจารณาแล้วเห็นว่าประเทศไทยไม่ได้รับประโยชน์อะไรจากการส่งทหารไทยเข้าไปในอิรักซึ่งสถานการณ์ยังไม่สงบ ประกอบกับการเสียชีวิตของนายทหารไทยทำให้เป็นกลายเป็นเหตุผลที่ดีที่จะขอถอนตัวออกจากอิรัก¹⁹⁶ นอกจากนี้ ยังมีข้อสังเกตอีกประการหนึ่งว่าการที่ผู้นำตัดสินใจถอนทหารของรัฐบาลในช่วงปี ค.ศ. 2004 ซึ่งเป็นปีก่อนหน้าที่จะมีการเลือกตั้งครั้งต่อไปของประเทศไทยนั้นเพราะรัฐบาลพรรคไทยรักไทยต้องเริ่มหาเสียง และป้องกันไม่ให้ประเด็นนี้ส่งผลเสียต่อเสถียรภาพของรัฐบาล เนื่องจากมีผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับนโยบายของรัฐบาล

¹⁹³ กระทรวงการต่างประเทศ กองการสื่อมวลชน กรมสารนิเทศ, “พิธีสดุดีเกียรติยศทางทหาร (Standard Military Honors Memorial Service) แก่नावิกโยธิน เขมภูมิ ชนะวงส์ ณ สุสานทหารแห่งชาติ Arlington สหรัฐอเมริกา”, ข่าวสารนิเทศ <<http://www.mfa.go.th/web/200.php?id=2091>, 30 เมษายน 2546.

¹⁹⁴ กระทรวงการต่างประเทศ กองการสื่อมวลชน กรมสารนิเทศ, “สหรัฐอเมริกากับความมั่นคงแห่งชาติของไทย”, <<http://www.uswatch.in.th/newsus.php?PID=2&fktype=2&ID=77&NDID=24>>

¹⁹⁵ Ibid.,

¹⁹⁶ สัมภาษณ์ เตช บุนนาค, อดีตปลัดกระทรวงการต่างประเทศ, 14 กุมภาพันธ์ 2550.

ออกมาประท้วงอย่างมากมายและได้พิสูจน์ให้รัฐบาลตระหนักแล้วว่าสามารถทำให้คะแนนนิยมของรัฐบาลตกอย่างมาก การถอนทหารออกจากอิรักจึงน่าจะเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดสำหรับ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีและหัวหน้าพรรคไทยรักไทยที่ครองเสียงข้างมากในสภา เพื่อที่จะได้คงเสถียรภาพทางการเมืองไว้ให้ได้

ปัจจัยอีกประการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจถอนทหารกลับ คือ ความรุนแรงที่เพิ่มมากขึ้นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งรัฐบาลกังวลว่าจะถูกเชื่อมโยงกับการก่อการร้ายสากล ประกอบกับในช่วงนี้เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงในภาคใต้อย่างมาก ถูกวิจารณ์ว่ารัฐบาลละเมิดสิทธิมนุษยชน อีกทั้ง ในช่วงปี ค.ศ. 2004 ประเทศเพื่อนบ้านและเพื่อนสมาชิกอาเซียน (ASEAN) กับไทยก็ตัดสินใจถอนทหารเช่นกัน เช่น อินโดนีเซียเพราะถูกประชาชนประท้วงอย่างหนักถึงขั้นก่อจลาจลและปะทะกับฝ่ายรัฐบาลด้วย¹⁹⁷

การเยือนสหรัฐอเมริกาของนายกรัฐมนตรีในปี ค.ศ. 2005

นายกรัฐมนตรีได้มีโอกาสเดินทางไปเยือนทำเนียบขาวอีกเป็นครั้งที่สาม เมื่อวันที่ 19 กันยายน ค.ศ. 2005 ในการพบกับประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush) คราวนี้ ทั้งสองฝ่ายได้ยืนยันในความเป็นพันธมิตรที่แน่นแฟ้นต่อกัน โดยประเด็นที่ได้หารือกันนั้น ประกอบไปด้วย¹⁹⁸ ความช่วยเหลือจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกาต่อรัฐบาลไทยในการฟื้นฟูประเทศภายหลังการเกิดธรณีพิบัติเมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 2004 และความช่วยเหลือจากรัฐบาลไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานความช่วยเหลือมายังรัฐบาลสหรัฐอเมริกาในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 2005 เมื่อครั้งประสบกับภัยธรรมชาติพายุเฮอริเคนแคทรีนา (Katrina) ซึ่งประกอบไปด้วยการจัดส่งคณะนิติเวชและสิ่งของบรรเทาทุกข์มาให้คนอเมริกัน

¹⁹⁷ “2003 invasion of Iraq”, [Wikipedia](http://en.wikipedia.org/wiki/2003_invasion_of_Iraq)

<http://en.wikipedia.org/wiki/2003_invasion_of_Iraq>

¹⁹⁸ กระทรวงการต่างประเทศ กองการสื่อสารมวลชน กรมสารนิเทศ

<<http://www.mfa.go.th/web/39.php?id=7847>>; “คำแปลอย่างไม่เป็นทางการของ แถลงการณ์ร่วมระหว่างประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู บุช กับนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. 19 กันยายน 2548”, <<http://www.mfa.go.th/web/200.php?id=3894>>, ข่าวสารนิเทศ ลงวันที่ 20 กันยายน 2548.

ในการพบกันครั้งนี้ ผู้นำทั้งสองได้หารือกันในหลายประเด็น กล่าวคือ ประเด็นความร่วมมือเพื่อกระชับความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงซึ่งสืบเนื่องจากการมอบสถานะพันธมิตรนอกนาโต้ (Major Non - NATO Ally - MNNA) ให้แก่ประเทศไทย นอกจากนี้ และการให้ความสำคัญกับประเด็นการแพร่ขยายอาวุธทำลายล้างสูง และการสนับสนุนความร่วมมือในกรอบข้อริเริ่มเพื่อความมั่นคงจากการแพร่ขยายอาวุธ (Proliferation Security Initiative - PSI) ความร่วมมือทางทหารที่เป็นพิเศษระหว่างสองประเทศซึ่งการฝึกซ้อมร่วม/ผสมคอบบร้า โกลด์ (Cobra Gold) ในปี ค.ศ. 2005 นี้ ครอบคลุม 25 ปีของการฝึกระหว่างกัน ทั้งนี้ประเด็นที่สำคัญที่สุดในการหารือกันคือ เรื่องการหารือความมั่นคงทวิภาคี ระหว่างเจ้าหน้าที่ระดับสูงเกี่ยวกับประเด็นยุทธศาสตร์และความมั่นคงไทย - สหรัฐฯ (Thai - US Strategic Dialogue) ที่กรุงเทพฯ ในอนาคต ส่วนประเด็นอื่น ๆ ที่ได้หารือกันนั้น ก็มีการเดินหน้าจัดทำการเจรจาการค้าเสรีระหว่างกัน การร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาไข้หวัดนก และการให้ความร่วมมือสามฝ่ายเพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคมในประเทศที่สามด้วย ซึ่งรวมถึงประเทศพม่า ที่ทั้งสองประเทศมีจุดยืนเหมือนกัน คือ สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตยในพม่าและเรียกร้องให้มีการปล่อยตัวนางออง ซาน ซู จี (Aung San Suu Kyi) ด้วย สำหรับรายละเอียดประเด็นความมั่นคงหลัก ๆ ที่ผู้นำไทยและสหรัฐได้หารือกันมีดังต่อไปนี้

การหารือความมั่นคงทวิภาคีระหว่างไทยและสหรัฐอเมริกา (Thai - US Strategic Dialogue)¹⁹⁹

สำหรับการหารือยุทธศาสตร์ความสัมพันธ์ไทย - สหรัฐอเมริกา (Thai - US Strategic Dialogue) เป็นผลสืบเนื่องมาจากการพบปะระหว่างนายกรัฐมนตรีไทยและประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกาเมื่อวันที่ 19 กันยายน ค.ศ. 2005 ณ กรุงวอชิงตัน โดยผู้นำทั้งสองได้หารือกันอย่างเปิดเผยโดยได้มีการสั่งการให้เจ้าหน้าที่ร่วมกันดำเนินการเกี่ยวกับแผนปฏิบัติการ (Plan of Action) ซึ่งครอบคลุมความร่วมมือสำคัญ ๆ ทุก ๆ ด้านอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเป็นแนวทางไปสู่การก่อให้เกิดผลประโยชน์แห่งชาติให้มากที่สุดแก่สองประเทศในฐานะที่เป็นพันธมิตรที่ใกล้ชิดกัน

¹⁹⁹ Joint Statement between President George W. Bush and Prime Minister Thaksin Shinawatra Washington D.C. <<http://www.uswatch.in.th/newsus.php?PID=2&fktype=4&ID=82>>

นอกจากนี้ ยังเป็นโอกาสที่จะได้หารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ในภูมิภาคและในโลกด้วย ซึ่งในอดีต รัฐบาลทั้งสองได้เคยหารือความมั่นคงทวิภาคี (Thai - US Consultative Forum) มาแล้วในปี ค.ศ. 1993 และปี ค.ศ. 1996 แต่ได้ยุติลงไป เนื่องจากการหารือได้กำหนดให้ผู้นำของแต่ละหน่วยงานด้านความมั่นคงที่เกี่ยวข้องเข้าร่วม ทำให้การประสานงานเป็นไปได้ยาก การหารือครั้งนี้ นอกจากจะปรับรูปแบบให้มีลักษณะกันเอง มีความยืดหยุ่นในเรื่องผู้เข้าร่วมประชุมแล้ว ยังเปิดโอกาสให้มีการหารือในกรอบที่กว้างขึ้นด้วย²⁰⁰

การหารือถึงปัญหาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย

การเดินทางมาเยือนสหรัฐอเมริกา นั้น นายกรัฐมนตรีได้มีโอกาสอธิบายแนวทางในการแก้ไขปัญหามาของรัฐบาลให้ประธานาธิบดีจอร์จ บุช (George W. Bush) ทราบ เพราะปัญหาความรุนแรงในพื้นที่ภาคใต้ของไทยนั้น ยังไม่สามารถควบคุมได้ และกลายเป็นประเด็นที่ฝ่ายสิทธิมนุษยชนในสหรัฐอเมริกาคอยจับตามองเป็นอย่างมาก²⁰¹ นายกรัฐมนตรีได้รายงานว่ารัฐบาลไทยยังคงมีการรักษาเสรีภาพและประชาธิปไตยอยู่ นอกจากนี้ไทยยังเป็นผู้ว่าด้านนี้ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในขณะที่ประธานาธิบดี บุช (George W. Bush) ได้แสดงความเห็นต่อการจัดตั้งคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติที่มุ่งก่อให้เกิดการพัฒนาภาคใต้อย่างเท่าเทียมกัน รวมถึงรักษาสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนด้วย²⁰²

ท่าทีของสหรัฐอเมริกา นั้น แคร็บฟังในสิ่งที่ฝ่ายไทยกล่าวอ้าง ส่วนกรณีภาคใต้นั้นก็ไม่ปฏิเสธว่ามีความรุนแรงและมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยเจ้าหน้าที่รัฐของไทยจริง เพราะสหรัฐอเมริกาพยายามกล่าวอ้อม ๆ ว่าทราบเรื่องนี้และต้องการให้รัฐบาลไทยแก้ไขปัญหามาภาคใต้โดยไม่ใช้กำลัง การที่สหรัฐอเมริกาไม่กล่าวเรื่องนี้ตรง ๆ ก็เพราะในเวลานี้สหรัฐอเมริกาต้องการความร่วมมือโดยเฉพาะจากพันธมิตรอย่างมากและประเทศไทยก็เป็นพันธมิตรในภูมิภาคเอเชีย

²⁰⁰ Ibid.

²⁰¹ "Thai King Urges Premier to Be More Lenient in the Muslim South" *New York Times* (November 2, 2004).

²⁰² Joint Statement between President George W. Bush and Prime Minister Thaksin Shinawatra Washington D.C. <<http://www.uswatch.in.th/newsus.php?PID=2&fktype=4&ID=82>>

แบชพิค²⁰³ ดังนั้น สหรัฐอเมริกาจึงเลือกที่จะละเลยบางประเด็นที่เคยให้ความสนใจอย่างมาก เช่น เรื่องละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐในประเทศไทยโดยเฉพาะการสลายผู้ชุมนุมที่ตากใบ ที่เป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิตส่งผลให้เกิดผู้เสียชีวิตรวม 84 คน ขณะขนย้ายผู้ชุมนุมโดยวางซ้อนกัน สภาพศพถูกมัดมือไว้ด้านหลัง และใส่รถบรรทุกของทหารไป²⁰⁴ ซึ่งถูกองค์กรอิสระทั้งในและต่างประเทศซึ่งคอยสังเกตการณ์สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น ได้วิจารณ์ถึงการละเมิดสิทธิมนุษยชนของเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลไทยอย่างกว้างขวาง²⁰⁵ ในทางกลับกัน ประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush) ได้กล่าวว่าปัญหาภาคใต้เป็นเรื่องภายในของประเทศไทย รัฐบาลสหรัฐอเมริกาจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยว ยกเว้นได้รับการร้องขอ และได้ย้ำว่าการที่สหรัฐอเมริกาให้ความช่วยเหลือประเทศไทยนั้น นอกจากคำนึงถึงหลักมนุษยธรรมแล้ว ปัจจัยด้านการเป็นพันธมิตรที่แนบแน่นกับไทยเป็นปัจจัยที่สำคัญด้วย²⁰⁶ และรับทราบว่ารัฐบาลไทยได้แก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี²⁰⁷ อย่างไรก็ตาม หน่วยงานด้านสิทธิมนุษยชนของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาเองก็ไม่เคยละเลยหน้าที่ในการตรวจสอบความเป็นไปในประเทศไทย โดยได้เสนอความคืบหน้าในภาคใต้อย่างต่อเนื่อง²⁰⁸ โดยเฉพาะกรณีการหายตัวไปของทนายสมชาย นีละไพจิตร ทนายความให้กับผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ก่อความไม่สงบ²⁰⁹

---

²⁰³Emma Chanlett - Avery, "Thailand: Background and U.S. Relations", CRS Report for Congress (Received through the CRS Web) Order Code RL32593, updated October 2, 2006, p. summary and 3.<<http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL32593.pdf>>

²⁰⁴Ibid.

²⁰⁵Ibid.

²⁰⁶“Tsunami Reconstruction Program at Bang Sak School”, Remarks With Deputy Prime Minister Surakiart Sathirathai, Takuapa, Thailand

<<http://www.state.gov/secretary/rm/2005/49297.htm>>, Released on July 11, 2005

²⁰⁷ท่าทีนี้ของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้แสดงอย่างชัดเจนอีกครั้งในโอกาสที่ Secretary Condoleezza Rice เยือนไทย ต่อมาในปี ค.ศ. 2005 เพื่อเยี่ยมผู้ประสบภัยธรณีพิบัติที่ประเทศไทย โดยได้เน้นถึงประเด็นดังกล่าวเช่นเดียวกับประธานาธิบดี Bush

²⁰⁸“Tsunami Reconstruction Program at Bang Sak School”, Remarks With Deputy Prime Minister Surakiart Sathirathai, Takuapa, Thailand.

²⁰⁹Emma Chanlett - Avery, "Thailand: Background and U.S. Relations", p. 4.

การลงนามในความตกลงว่าด้วยการขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศ

ในการเดินทางไปเยือนสหรัฐอเมริกาครั้งนี้ รัฐบาลสหรัฐอเมริกาก็สามารถทำให้รัฐบาลไทยลงนามในความตกลงว่าด้วยการขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศได้ ซึ่งประโยชน์ของความตกลงนี้จะตกอยู่กับนักธุรกิจเป็นส่วนมาก และจะช่วยขยายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างทั้งสองประเทศในอนาคต²¹⁰ ทั้งนี้ การลงนามดังกล่าว เป็นผลมาจากการพัฒนาความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นมากขึ้นระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกานับตั้งแต่เกิดเหตุการณ์วินาศกรรมในสหรัฐอเมริกา ซึ่งข้อตกลงนี้ ก็มีการวิจารณ์มาก่อนหน้านี้แล้วว่าเป็นผลประโยชน์ที่นักธุรกิจฝ่ายไทยจะได้รับประโยชน์เป็นหลักเพื่อแลกกับการดำเนินนโยบายต่อต้านการก่อการร้ายตั้งแต่ปี ค.ศ. 2001 มาแล้ว²¹¹

ความร่วมมือด้านการทหาร

นอกเหนือจากความสัมพันธ์ทางการเมืองแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสหรัฐอเมริกาในช่วงเวลาที่ศึกษานี้ พบว่า มีความร่วมมือด้านการทหารกันมากเป็นพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคงไว้และดำเนินต่อไปของการฝึกร่วม/ผสมระหว่างไทยและสหรัฐอเมริกา และได้ขยายประเทศผู้เข้าร่วมฝึกออกไปอีกด้วย โดยเฉพาะเป็นประเทศที่เป็นพันธมิตรที่แน่นแฟ้นกับสหรัฐอเมริกาอย่างออสเตรเลีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ เป็นต้น นอกจากนี้ จากการศึกษา ก็พบว่า รูปแบบของการฝึกนั้น ก็ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมด้วย รายละเอียดการฝึกในแต่ละปี มีดังต่อไปนี้

²¹⁰ Ibid.

²¹¹ “มุสลิมโวย ‘ลาเดน’ ม้วนิมเป็นผู้นำชาติ”, สยามรัฐ (6 พฤศจิกายน 2544).

การฝึกซ้อม/ผสมภายใต้รหัสคอบบร้า โกลด์ (Cobra Gold): ความเป็นมา²¹²

การฝึกซ้อม/ผสม ภายใต้รหัส คอบบร้า โกลด์ (Cobra Gold) เป็นการฝึกทางทหาร ที่ใช้กำลังขนาดใหญ่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นการฝึกร่วมกันระหว่างกองทัพไทย และกองทัพสหรัฐอเมริกา เริ่มขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1983 ตามวงรอบการฝึกหมุนเวียน ไปตามภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย โดยมีได้ตั้งสมมุติฐานเกี่ยวข้องกับประเทศใด หรือสถานการณ์ทางการเมืองทั้งในและนอกประเทศแต่อย่างใดทั้งสิ้น ในส่วนของการฝึกทางทะเลใช้พื้นที่อ่าวไทย และชายฝั่งบริเวณใกล้เคียง การฝึกซ้อม/ผสม ภายใต้รหัส คอบบร้า โกลด์ (Cobra Gold) เป็นการฝึกปฏิบัติการของกองกำลังเฉพาะกิจผสม ระหว่างไทย และ สหรัฐอเมริกา ที่ถือเป็นเสาหลัก ของโครงการฝึกทางทหารระหว่างสหรัฐและไทยมานานกว่าสองทศวรรษ และจะยังดำเนินต่อไปเรื่อย ๆ เพื่อสนองความต้องการ ในการฝึกซึ่งเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยการฝึกซ้อม/ผสม คอบบร้า โกลด์ (Cobra Gold) เป็นการฝึกระหว่างกองทัพไทยและกองทัพสหรัฐที่กระทำต่อเนื่องมาจากการฝึกผสมยกพลขึ้นบกระหว่างกองทัพเรือไทย (กองเรือยุทธการและหน่วยนาวิกโยธิน) กับกองทัพเรือและหน่วยนาวิกโยธินของสหรัฐ จำนวน 1 กองพันผสม ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1956 - 1978 ต่อมา ในปี ค.ศ. 1979 การฝึกผสมยกพลขึ้นบกระหว่างกองทัพเรือไทยและหน่วยนาวิกโยธินสหรัฐ เริ่มใช้ชื่อรหัสการฝึกว่า "PHIBTRAEX 79" และกำหนดให้มีการฝึกต่อเนื่องกันมาทุกปีจนถึงปี ค.ศ. 1991 ซึ่งเป็นการฝึกผสม "PHIBTRAEX 81" ได้ยกระดับการฝึกเป็นระดับ "กรมผสมยกพลขึ้นบก" โดยในปี ค.ศ. 1982 มีการรวมการฝึก "PHIBTRAEX" การฝึก "Sea Siam" การฝึก "Underseal" และการฝึก "MINEX/EODEX" เข้าด้วยกัน และตั้งชื่อรหัสการฝึกนี้ว่า "คอบบร้า โกลด์ 82 (Cobra Gold - 82)" มีกองทัพเรือเป็นเจ้าภาพ และมีกองทัพอากาศ จัดกำลังเข้าร่วมการฝึกด้วย จึงนับเป็นจุดเริ่มต้นของการฝึกคอบบร้า โกลด์ (Cobra Gold) จากนั้นปี ค.ศ. 1983 "คอบบร้า โกลด์ 83" (Cobra Gold 83) กองทัพบกได้จัด "หน่วยรบพิเศษ" เข้าร่วมการฝึกเป็นครั้งแรก และร่วมการฝึกมาจนถึงปัจจุบัน ต่อมา ในปี ค.ศ. 1986 (คอบบร้า โกลด์ 86 - Cobra Gold 86) กองทัพเรือได้ขอให้กองบัญชาการทหารสูงสุด (บก.สส.) เป็นผู้ดำเนินการฝึกเป็นครั้งแรก และดำเนินการเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

²¹² กระทรวงการต่างประเทศ กองการสื่อมวลชน กรมสารนิเทศ, <www.mfa.go.th>, 3 มีนาคม

การจัดการฝึก การจัดการฝึกจะมีการหมุนเวียนไปตามพื้นที่ของกองทัพภาคต่าง ๆ มีกองบัญชาการทหารสูงสุดเข้ามารับผิดชอบจัดการฝึก และจัดกำลังในรูปแบบของกองกำลังเฉพาะกิจร่วม/ผสม มี กำลังทหารบกผสม, กำลังทหารเรือผสม, กำลังนาวิกโยธินผสม, กำลังทหารอากาศผสม และกำลังรบพิเศษร่วม/ผสม เป็นกำลังปฏิบัติการยุทธร่วม/ผสม ภายใต้การอำนวยการยุทธของกองกำลังเฉพาะกิจพิเศษและผสมระดับกองทัพหน่วย

ในปี ค.ศ. 1993 – 1998 กองบัญชาการทหารสูงสุดและกองบัญชาการกองกำลังเฉพาะกิจสหรัฐ ภาคพื้นแปซิฟิก (USCINCPAC) ตกลงร่วมกันในการจัดให้มีการฝึกร่วม/ผสม คอบบร้าโกลด์ 93 - 98 ต่อไป โดยให้เป็นการฝึกของกองกำลังทางบก กำลังทางเรือสะเทินน้ำสะเทินบก กำลังทางอากาศและกำลังรบพิเศษ ซึ่งมีลักษณะการฝึก และระดับกำลังเช่นเดียวกับการฝึกคอบบร้า โกลด์ 92 และผู้บัญชาการทหารสูงสุด (ในขณะนั้น) ได้อนุมัติหลักการในการฝึกคอบบร้า โกลด์ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1993 มาจนถึง ค.ศ. 2006 นี้ ซึ่งนับเป็นการร่วมผสมคอบบร้า โกลด์ ครั้งที่ 26

ประเทศที่มีส่วนร่วมการฝึกคอบบร้า โกลด์ (Cobra Gold) ในปี ค.ศ. 2002 การฝึกผสมได้เปิดให้ 18 ประเทศเข้าร่วมสังเกตการณ์ ได้แก่ ออสเตรเลีย แคนาดา จีน ฝรั่งเศส เยอรมนี อินเดีย อินโดนีเซีย อิสราเอล เกาหลีใต้ มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ รัสเซีย ศรีลังกา และสหราชอาณาจักร นอกจากนี้ เมื่อปี ค.ศ. 2004 ยังได้เปิดโอกาสให้ประเทศอื่นเข้าร่วมในการฝึกบางสาขาด้วย อาทิ ญี่ปุ่น สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ และมองโกเลีย ซึ่งนอกจากจะเป็นการเพิ่มการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ที่หลากหลายมากขึ้น แล้วยังเป็นการเพิ่มบทบาทและสถานะของไทยให้เป็นที่ยอมรับมากขึ้นด้วย คอบบร้า โกลด์ (Cobra Gold) ก็กับการสนับสนุนการดำเนินการเรื่องสีนามิ

ดังนั้น ประโยชน์ที่ได้จากความร่วมมือในการฝึกคอบบร้า โกลด์ (Cobra Gold) มิได้ให้ประโยชน์เฉพาะการทหารยามสงครามเพียงอย่างเดียว แต่ยังมีฝึกในการให้ความช่วยเหลือการกู้ภัยและบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัยคลื่นยักษ์สีนามิ (Tsunami) ทั้งในประเทศไทยและในภูมิภาค ซึ่งสามารถกระทำได้อย่างเป็นเอกภาพและรวดเร็วอันเป็นผลจากความร่วมมือที่ใกล้ชิดจากการฝึกคอบบร้า โกลด์ (Cobra Gold) ที่ผ่านมา นอกจากนี้ ประเทศที่ร่วมฝึกได้ตกลงในปีนี้จะหารือถึงการปรับรูปแบบการฝึกให้ขยายไปถึงการกู้ภัยและบรรเทาสาธารณภัยซึ่งจะเป็นประโยชน์กับทั้งไทยและประเทศในภูมิภาคด้วย

การฝึกคอบบร้า โกลด์ (Cobra Gold) 2002²¹³

การฝึกทางทหารร่วม/ผสม คอบบร้า โกลด์ (Cobra Gold) ในปี ค.ศ. 2002 นี้ เป็นครั้งที่ 21 โดยจัดการฝึก ณ สนามบินอู่ตะเภา การฝึกคอบบร้า โกลด์ (Cobra Gold) ในป็นี่เป็นการฝึก ระดับภูมิภาคอย่างแท้จริง โดยประเทศไทยเป็นเจ้าภาพในการฝึกและได้เชิญประเทศต่าง ๆ เข้าร่วมการฝึกด้วยโดยมีจุดประสงค์เพื่อให้คอบบร้า โกลด์ (Cobra Gold) เป็นส่วนหนึ่งของความพยายามในวงกว้าง ที่จะทำให้ภูมิภาค นี้มีความสงบสุข และมีเสถียรภาพมากขึ้น ในปี ค.ศ. 2002 นี้ ประเทศสิงคโปร์ได้เข้าร่วมการฝึกเป็นปีที่สาม และมีคณะผู้สังเกตการณ์ 18 ประเทศ ซึ่งเมื่อปี ค.ศ. 2000 มีคณะผู้สังเกตการณ์เพียง 4 ประเทศเท่านั้น รวมแล้วมีนายทหารจากทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศและนาวิกโยธินสหรัฐอเมริกาเกือบ 14,000 นาย และทหารไทยและสิงคโปร์ ที่เข้าร่วมการฝึกคอบบร้า โกลด์ (Cobra Gold)

หัวใจสำคัญสำหรับการฝึกผสมคอบบร้า โกลด์ (Cobra Gold) ในปี ค.ศ. 2002 นี้ มี 3 ประการ คือ คองการฝึกทางทหารที่มีคุณภาพขั้นเยี่ยม เป็นการฝึกที่ใช้สถานการณ์สมมุติที่เป็นอุปสรรคท้าทายที่แท้จริงในโลก เพื่อให้เจ้าหน้าที่ทางทหารซึ่งมีหน้าที่วางแผนและทหารในสนามรบเรียนรู้ในการแก้ปัญหา ที่นอกเหนือจากปฏิบัติการทางทหารธรรมดา ๆ และประการสุดท้าย การฝึกผสมคอบบร้า โกลด์ (Cobra Gold) ซึ่งในปัจจุบันได้เป็นการฝึกระดับพหุภาคีจะทำให้ประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้มีความใกล้ชิดกันมากขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของการฝึก ในปี ค.ศ. 2002 คือ ให้คอบบร้า โกลด์ (Cobra Gold) เป็นเครื่องแสดงออกถึงความมุ่งมั่นของประเทศผู้ร่วมฝึกที่จะช่วยสร้าง ความมั่นคงให้แก่มิตรประเทศและพันธมิตรในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิกนี้ เช่นเดียวกับ การฝึกทางทหารทุก ๆ ประเภทภายใต้แนวคิดของการฝึกแบบ "Team Challenge"

---

²¹³ Remarks by U.S. Ambassador to Thailand Darryl N. Johnson For the Opening Ceremony Cobra Gold 2002 Utaphao, Thailand, May 14, 2002, Embassy of the United States of America Press Releases No. 043/02, <<http://bangkok.usembassy.gov/news/press/2002/043t.htm>>, 7 กันยายน 2548.

จุดประสงค์ของการฝึกทางทหารร่วม/ผสม ในปี ค.ศ. 2002

1. มุ่งเน้น ในเรื่องการแลกเปลี่ยน ทางยุทธวิธี เทคนิคและขั้นตอนทางทหารในทุกระดับชั้น โดยทำการฝึกซ้อมแบบร่วม/ผสม ต่อไปเพื่อเพิ่มพูน ทักษะและความรู้พื้นฐานทางการทหารและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เช่น กองทัพบกและหน่วยนาวิกโยธินของสหรัฐอเมริกาและไทยได้ฝึกปฏิบัติการร่วมกัน และพัฒนาศักยภาพในการยิงปืนใหญ่ รวมทั้งการฝึกการหาทิศทางภาคพื้นดิน ที่จังหวัดสระแก้ว นักบินไทยและสหรัฐได้ฝึกปฏิบัติการร่วมกันเพื่อให้การสนับสนุนกองกำลังภาคพื้นดินส่วนในน่านฟ้าโคราช กองกำลังของกองทัพเรือ กำลังร่วมกันศึกษามาตรการรับมือกับทุระเบิดที่กองกำลังของข้าศึกวางไว้ในน่านน้ำอ่าวไทย และเจ้าหน้าที่จากกองกำลังพิเศษได้เรียนรู้วิธีสะกดรอยคนร้ายในพื้นที่ทุรกันดารและในเขตรอยต่อระหว่างจังหวัดสระแก้วกับวนอุทยานแห่งชาติ เขาใหญ่

2. ฝึกเจ้าหน้าที่ทหารให้สามารถพัฒนาศักยภาพในการรับมือกับปัญหาภายนอกสนามรบ เพราะในปัจจุบันความเชี่ยวชาญทางทหารไม่ได้หมายถึงการเป็นทหารที่ดีเท่านั้น แต่ทหารต้องพร้อมที่จะจัดตั้งกองกำลังพิเศษขึ้นมาเพื่อเข้าร่วมในปฏิบัติการสร้างและรักษาสันติภาพ และทราบว่าอาจจะอพยพพลเรือนออกจากพื้นที่ความขัดแย้งได้อย่างไร อีกทั้งยังต้องสามารถทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้ กฎหมายเพื่อโจมตี ผู้ก่อการร้าย และเครือข่ายของคนเหล่านั้น ด้วย

3. ช่วยส่งเสริมความสงบสุขและเสถียรภาพใน ภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก โดยลักษณะการปฏิบัติการทางทหารในปัจจุบันมีแนวโน้มเป็นแบบพหุภาคี เช่น การปฏิบัติการทางทหารในอัฟกานิสถานและติมอร์ตะวันออก ซึ่งประเทศไทยได้มีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือต่อปฏิบัติการของกองกำลังนานาชาติในติมอร์ตะวันออกด้วยการส่งเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญในการรักษาสันติภาพ ให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนา และมอบหมายให้นายทหารสองนาย คือ พล.ร.ท. ประเสริฐ บุญทรง ผู้บัญชาการทหารเรือ และพลเอกวินัย ไปด้วยตำแหน่งผู้บัญชาการกองกำลังของ UNTAET ด้วย

4. เพื่อร่วมมือกันกำจัดการก่อการร้ายให้หมดไปจากภูมิภาคและจากโลก เพราะสถานการณ์โลกได้เปลี่ยนแปลงไปภายหลังจากวันที่ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 ดังนั้น การฝึกคอบบร้าโกลด์ในปีนี้จะมีการฝึกภายใต้สมมุติสถานการณ์การต่อต้านการก่อการร้ายขึ้นสำหรับกองกำลังไทยและสหรัฐอเมริกาด้วย

5. เพื่อเสริมสร้าง สัมพันธภาพอันดี ระหว่างสหรัฐอเมริกาและประเทศไทย และเพื่อสร้างความสงบสุขตลอดจนเสถียรภาพให้เกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก

การฝึกคอบบร้า โกลด์ (Cobra Gold) '03 (CG - 03)²¹⁴

การฝึกคอบบร้า โกลด์ (Cobra Gold) '03 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 15 - 29 พฤษภาคม ค.ศ. 2003 โดยมีกองทัพไทย สิงคโปร์และสหรัฐอเมริกาเข้าร่วมการฝึกคอบบร้า โกลด์ (Cobra Gold) '03 (CG - 03) ในประเทศไทย คอบบร้าโกลด์ '03 เป็นการฝึกซ้อมทางทหารแบบร่วม/ผสม พหุภาคีและเป็นการฝึกทางทหารระหว่างสหรัฐและไทยที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อรักษาสันติภาพในภูมิภาคและเสริมสร้างสมรรถนะของกองกำลังไทยในการป้องกันประเทศหรือรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินในภูมิภาค

คอบบร้า โกลด์ (Cobra Gold) '03 เป็นหนึ่งในชุดการฝึกซ้อมทางทหารที่ใหญ่ที่สุดของกองกำลังสหรัฐภาคพื้นแปซิฟิก การฝึกซ้อมในปีนี้นับเน้นปฏิบัติการสร้างสันติภาพ การให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม และปฏิบัติการบรรเทาภัยพิบัติ รวมทั้งการวางแผนและการอพยพพลเรือนออกจากพื้นที่ความขัดแย้ง การฝึกคอบบร้า โกลด์ (Cobra Gold) ในปีนี้จะเหมือนกับปีก่อน ๆ คือ จะมีการฝึกปฏิบัติการร่วม/ผสมทางบก ทางทะเล และทางอากาศ รวมทั้งการจัดโครงการเพื่อให้บริการทางการแพทย์และกิจกรรมพลเรือนโดยกองกำลังไทย - สหรัฐ สำหรับประชาชนชาวไทยด้วย โดยมีกองทหารสหรัฐเข้าร่วมฝึกประมาณ 5,200 นาย ประกอบด้วย กองกำลังจากกองทัพบกสหรัฐภาคพื้นแปซิฟิก (USARPAC) นาวิกโยธินสหรัฐภาคพื้นแปซิฟิก (MARFORPAC) กองเรือแปซิฟิกของกองทัพเรือสหรัฐ (PACFLEET) กองทัพอากาศสหรัฐภาคพื้นแปซิฟิก (PACAF) กองบัญชาการปฏิบัติการ พิเศษภาคพื้นแปซิฟิก (SOCPAC) กองบัญชาการรบทางอากาศ (ACC) กองบัญชาการการเคลื่อนกำลังพลทางอากาศ (AMC) หน่วยบัญชาการลำเลียงทางทะเลทหาร (MSC) และกองหนุนจากกองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ และหน่วยนาวิกโยธินสหรัฐ ส่วนกองกำลังฝ่ายไทยที่จะเข้าร่วมการฝึกครั้งนี้มีประมาณ 5,400 นาย ประกอบด้วย กองกำลังจากกองทัพบก กองทัพเรือ หน่วยนาวิกโยธิน และกองทัพอากาศ กองกำลังสิงคโปร์ที่เข้าร่วมมีประมาณ 100 นาย

²¹⁴“ไทยและสหรัฐจะร่วมฝึกคอบบร้าโกลด์ '03”, Embassy of the United States of America #012/03 วันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2546 <<http://bangkok.usembassy.gov/news/press/2003/012t.htm>>

การฝึกคอบบร้า โกลด์ (Cobra Gold) '04 (CG - 04)²¹⁵

การฝึกคอบบร้า โกลด์ (Cobra Gold) 2004 เป็นการฝึกพร้อม/ผสมในรูปแบบพหุภาคีระหว่างกองทัพไทย สิงคโปร์ มองโกเลีย ฟิลิปปินส์ และสหรัฐอเมริกา โดยจัดขึ้นระหว่าง วันที่ 13 - 27 พฤษภาคม ค.ศ. 2004 โดยมีจุดประสงค์เพื่อสร้างความพร้อมและปรับปรุงศักยภาพให้กับประเทศที่เข้าร่วมการฝึกในการต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ และส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน รวมทั้งเป็นตัวอย่งของการแก้ไขปัญหาของสหรัฐอเมริกาที่ให้การสนับสนุนในด้านความมั่นคงและด้านมนุษยธรรมแก่มิตรประเทศและพันธมิตรในภูมิภาคนี้

การฝึกคอบบร้า โกลด์ (CG - 04) เป็นชุดการฝึกหนึ่งที่ใหญ่ที่สุดของสหรัฐอเมริกาในกองบัญชาการภาคพื้นแปซิฟิก การฝึกในปีนี้จะมุ่งให้ความสำคัญกับการปรับปรุงการปฏิบัติการทางทหารร่วมกันระหว่างกองกำลังผสมที่ได้รับการสนับสนุนจากสหประชาชาติในการเสริมสร้างสันติภาพ การให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม และปฏิบัติการลดภัยพิบัติ การฝึกปฏิบัติในปีนี้จะครอบคลุมทั้งการฝึกบนบก ทางทะเล และทางอากาศ โดยมีกองกำลังสหรัฐอเมริกาเข้าร่วมการฝึกทั้งสิ้น 13,500 กองกำลังจากไทยประมาณ 6,000 นาย

การฝึกคอบบร้า โกลด์ (Cobra Gold) 2005

การฝึกคอบบร้า โกลด์ (Cobra Gold) 2005 นี้จัดขึ้นระหว่างวันที่ 2 - 15 พฤษภาคม ค.ศ. 2005 โดยเป็นการฝึกพร้อมไทย - สหรัฐอเมริกา ครั้งที่ 24 และเป็นการเข้าร่วมของสิงคโปร์ ครั้งที่ 5 รวมทั้งเป็นการร่วมฝึกครั้งแรกของญี่ปุ่น ในการฝึกครั้งนี้ มีกำลังพลเข้าร่วม 6,395 นาย แม้ว่า การฝึกคอบบร้า โกลด์ จะมีวัตถุประสงค์หลักในการเตรียมความพร้อมให้แก่กำลังพล ในการปฏิบัติการทางทหารของทั้งกองทัพไทยและกองทัพสหรัฐ ฯ ก็ตาม แต่เมื่อเกิดภัยพิบัติร้ายแรงทางธรรมชาติ กองทัพไทยและกองทัพสหรัฐ ฯ ก็ได้เปลี่ยนแปลงเนื้อหาการฝึกให้สอดคล้องกับ

²¹⁵ Cobra Gold 2004 <<http://bangkok.usembassy.gov/relation/mil - cg0400.htm>>

เหตุการณ์ ดังนั้น เมื่อเกิดเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิในมหาสมุทรอินเดีย เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม ค.ศ. 2004 การฝึกคอบบร้า โกลด์ 2005²¹⁶ จึงได้เปลี่ยนจากการฝึกปัญหาที่บังคับการเป็นการสัมมนาเชิงปฏิบัติการว่าด้วยการปฏิบัติการช่วยเหลือประชาชนหลังภัยพิบัติ โดยรูปแบบของการฝึกได้เปลี่ยนแปลงการฝึกไป เนื่องจากได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติการกิจช่วยเหลือฟื้นฟูผู้ประสบภัยพิบัติจากสึนามิ (Tsunami) ในทวีปเอเชียที่ผ่านมากองกำลังผสมนานาชาติ 536 โดยปรับเปลี่ยนจากการฝึกปัญหาที่บังคับการจากเน้นการฝึกฝ่ายเสนาธิการผสมในกองกำลังเฉพาะกิจผสมที่จัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาได้เน้นในเรื่องช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ (humanitarian assistance/disaster relief) ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนจากความตั้งใจเดิมที่ เคยจะให้ความสำคัญต่อการต่อต้านการก่อการร้าย มาเป็นการฝึกด้านการปฏิบัติการเพื่อมนุษยธรรมโดยจัดตั้งโครงการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่การฝึก²¹⁷ มีการฝึกหลักอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ และมีพลตรีนพรัตน์ ยอดวิมล เป็นผู้อำนวยการฝึกคอบบร้า โกลด์ (CG - 05) ของไทย

การฝึกผสมคอบบร้า โกลด์ (Cobra Gold) '06 (CG - 06)

การฝึกคอบบร้า โกลด์ (Cobra Gold - CG'06) เป็นการฝึกร่วม/ผสมระหว่างกองทัพไทย สหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และญี่ปุ่น โดยมีขอบเขตในการฝึก คือ การฝึกปัญหาที่บังคับการ (CPX) การฝึกภาคสนาม/ภาคทะเล (FTX) และการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่การฝึก (HCA) สำหรับรูปแบบการฝึกจะมีทั้งพหุภาคีและทวิภาคี โดยรูปแบบการฝึกที่เป็นแบบ "พหุภาคี" (Multilateral Exercise) จะเน้นการฝึกที่สอดคล้องกับสถานการณ์โลกในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป ได้แก่ การปฏิบัติการบังคับให้เกิดสันติภาพ (Peace Enforcement Operations) การปฏิบัติด้านการกิจการพลเรือน (Civil Military Operations) การต่อสู้การก่อการร้าย (Combating Terrorism)

²¹⁶ <<http://www.pattayadailynews.com/thai/showfeature.php?FeatureID=0000000058>>, June 7, 2006.

²¹⁷ "ที่มาของการฝึกคอบบร้า โกลด์ 05", <<http://data.schq.mi.th/~แฉ2005/speechcommand.htm>>

การปฏิบัติการข้อมูลข่าวสาร (Information Operations) ในขณะที่การฝึกในส่วน ท้าหน่วย 1 เป็นการจัดตั้งกองกำลังฉุกเฉินร่วม/ผสม การฝึกภาคสนาม/ภาคทะเล (Field Training Exercise: FTX) ซึ่งเป็นการฝึกแบบ "ทวิภาคี" (Bilateral Exercise) ระหว่างกองทัพไทยและกองทัพสหรัฐอเมริกา โดยเน้นการฝึกหน่วยในลักษณะปฏิบัติการทางยุทธวิธีผสมในพื้นที่การฝึก และการฝึกดำเนินกลยุทธ์ของเหล่าทัพ ซึ่งประกอบไปด้วย การฝึกแลกเปลี่ยน/ปรับมาตรฐาน (Cross Training Exercise : CTX) ของหน่วยทางยุทธวิธีระดับเล็ก ได้แก่ การรบในพื้นที่สิ่งปลูกสร้าง การปฏิบัติการในป่า การยุทธเคลื่อนที่ทางอากาศ การเข้าตีด้วยกระสุนจริง รวมทั้งการกระโดดร่มทางยุทธศาสตร์ระหว่างกองทัพไทยและสหรัฐ ซึ่งเคลื่อนย้ายจากรัฐอลาสกา สหรัฐอเมริกามาลงที่สนามกระโดดร่มบ้านท่าเตื่อ จังหวัดลพบุรี วัตถุประสงค์เพื่อฝึกการวางแผนเผชิญ สถานการณ์วิกฤติในรูปแบบของการใช้กำลังปฏิบัติการบังคับให้เกิดสันติภาพ และการปฏิบัติการรักษาสันติภาพโดยจัดตั้งเป็นกองบัญชาการกองกำลังเฉพาะกิจร่วม/ผสม และกองบัญชาการกองกำลังรักษาสันติภาพ โดยมีพื้นที่การฝึกครอบคลุมพื้นที่ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 6 จังหวัดได้แก่ จังหวัดนครนายก จังหวัดลพบุรี จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง และจังหวัดจันทบุรี รวมทั้งพื้นที่ฝึกในอ่าวไทยตอนบน และบริเวณใกล้เคียง ทั้งสองฝ่ายจัดกำลังประกอบเป็นหน่วยเฉพาะกิจร่วม/ผสม มีที่ตั้งบริเวณโรงเรียนเตรียมทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร จังหวัดนครนายก โดยมี พลโท เขมรัฐ กาญจนวัฒน์ เจ้ากรมยุทธการทหาร เป็น ผู้อำนวยการฝึกฝ่ายไทย พันเอก เดวิด ซีไนเดอร์ (David A. Schneider) หัวหน้าฝ่ายฝึกร่วมและผสมกองกำลังสหรัฐอเมริกา ภาคพื้นแปซิฟิก เป็นผู้อำนวยการฝึกฝ่ายสหรัฐอเมริกา พลโท จิรสิทธิ์ เกษะโกมล แม่ทัพน้อย 1 เป็น ผู้บัญชาการกองกำลังเฉพาะกิจร่วม/ผสม สำหรับหน่วยต่าง ๆ ขึ้นการบังคับบัญชา ดังนี้

กองกำลังทางบกผสม มี พลตรี พุฒนท์ สุวรรณทัต ผู้บัญชาการกองพลที่ 1 รักษาพระองค์ เป็นผู้บัญชาการกองกำลังทางบกผสม กองกำลังทางเรือผสม มี พลเรือตรี บุญชัย มรินทร์ พงษ์ ผู้บัญชาการกองเรือยกพลขึ้นบก กองเรือยุทธการ เป็นผู้อำนวยการ กองอำนาจการฝึก คอบบร้า โกลด์ 06 ระดับกองทัพเรือ และ ผู้บัญชาการ กองกำลังทางเรือผสม กองกำลังนาวิกโยธินผสมมีพลเรือตรี ศักดิ์ชาย อุบลเดชประจักษ์ ผู้บัญชาการกองพล นาวิกโยธิน เป็น ผู้บัญชาการ กองกำลังนาวิกโยธินผสม กองกำลังทางอากาศผสม มี พลอากาศตรี ศรีเชาวน์ จันทร์เรือง เป็น ผู้บัญชาการกองกำลังทางอากาศผสม การจัดกำลังและยุทธโปกรณ์ที่เข้ารับการฝึก ทั้งหมดจำนวน 11,295 นาย ประกอบไปด้วยฝ่ายไทย จำนวน 4,216 นาย เรือ 3 ลำ (ประกอบด้วย เรือหลวงสีซัง เรือหลวงมันนอก และเรือหลวงบางระจัน) อากาศยาน 28 เครื่อง และฝ่ายสหรัฐ ๗ 6,928 นาย เรือ 4 ลำ (ประกอบด้วย USS ESSEX (LHD), USS JUNEAU (LPD), USS HARPERS FERRY (LSD)

และ USS PATRIOT (MCM) อากาศยาน 81 เครื่อง ฝ้ายญี่ปุ่น 40 นาย ฝ้ายสิงคโปร์ 96 นาย และ ฝ้ายอินโดนีเซีย 15 นาย

การฝึกผสม "คอบบร้า โกลด์ (Cobra Gold) '06 " ยังมีโครงการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่การฝึก (HCA) ซึ่งจะเป็นการปฏิบัติงานในลักษณะร่วม/ผสม เพื่อช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่การฝึก โดยแบ่งเป็นโครงการก่อสร้าง และการแพทย์ ซึ่งฝ่ายสหรัฐอเมริกาได้ให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินโครงการ

นอกจากการร่วมมือกันในการฝึกผสม/ฝึกร่วมแล้ว สหรัฐอเมริกายังเพิ่มความร่วมมือกับไทยด้านการต่อต้านการก่อการร้ายมากขึ้น ทั้งในกรอบทวิภาคี และในกรอบเอเปค (APEC) ซึ่งประกอบด้วยโครงการพัฒนาระบบศูนย์ข้อมูลบุคคล (Personal Identification Secured Comparison and Evaluation System: PISCES) โครงการริเริ่มความปลอดภัยระบบการขนส่งด้วยตู้คอนเทนเนอร์ (Container Security Initiative: CSI) และในกรอบเอเปค (APEC) ได้แก่ โครงการข้อมูลผู้เดินทาง (Advance Passenger Information: API) ข้อริเริ่มว่าด้วยความมั่นคงด้านการค้าปลอดภัยในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (Secure Trade in APEC Region - STAR) โครงการท่าเรือปลอดภัย (Bangkok/Leam Chabang Efficient and Secure Trade: BEST) โดยไทยได้รับประโยชน์จากความร่วมมือดังกล่าวอย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตาม การขยายความร่วมมือในด้านนี้ ต้องคำนึงถึงความละเอียดอ่อน เพราะการให้ความช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกานั้นย่อมต้องมีผลประโยชน์แห่งชาติของสหรัฐอเมริกาแอบแฝงมาด้วยอย่างแน่นอน

ผลที่กระทบต่อความสัมพันธ์ด้านอื่น ๆ

จากการศึกษาพบว่า ผลที่ได้จากการดำเนินนโยบายด้านการเมืองและความมั่นคงกับสหรัฐอเมริกา นั้น ได้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ด้านอื่น ๆ ด้วย ดังนี้

โครงการข้อริเริ่มว่าด้วยความมั่นคงด้านการค้าปลอดภัยในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (STAR Conference)

โครงการการประชุมสัมมนาข้อริเริ่มว่าด้วยความมั่นคงด้านการค้าปลอดภัยในภูมิภาคเอเปค (Secure Trade in the APEC Trade in the APEC Region - STAR) นี้ริเริ่มโดยสหรัฐอเมริกา ซึ่งผู้นำเศรษฐกิจเอเปคได้ให้การรับรองในการประชุมเอเปค ครั้งที่ 10 เมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ. 2002 ที่เมืองลอสคาบอส ประเทศเม็กซิโก โดยรัฐบาลไทยมีส่วนร่วมในการจัดการประชุมสัมมนากับสหรัฐอเมริกาเพื่อหาทางเสริมสร้างความมั่นคงปลอดภัยด้านการค้าในภูมิภาคเอเปค ที่กรุงเทพฯ ระหว่างวันที่ 23 - 25 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2003 โดยกระทรวงการต่างประเทศ ในฐานะประธานเจ้าหน้าที่อาวุโสเอเปค 2003 ได้เชิญเจ้าหน้าที่อาวุโสเอเปคและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องแต่งตั้งผู้แทนเข้าร่วมการประชุม โดยมีเจ้าหน้าที่อาวุโสเอเปคจากสมาชิกเศรษฐกิจเอเปค และผู้แทนจากภาครัฐและภาคเอกชน ประมาณ 220 คน ร่วมประชุม การประชุมครอบคลุมหัวข้อเกี่ยวกับความปลอดภัยด้านการขนส่งทางทะเล ทางอากาศ การตรวจผู้โดยสารและคอนเทนเนอร์สินค้า และการเสริมสร้างขีดความสามารถของสมาชิกเอเปคในการรักษาความปลอดภัย ในส่วนของหน่วยราชการไทยจะมีผู้แทนระดับสูงจากกระทรวงคมนาคมและบริษัทการบินไทย (มหาชน) เข้าร่วมบรรยายในเรื่องการเสริมสร้างความปลอดภัยด้านการขนส่งทางทะเลและทางอากาศด้วย²¹⁸

²¹⁸ “เอเปคจัดสัมมนาส่งเสริมความมั่นคงปลอดภัยของการขนส่งสินค้า (STAR Conference)”, <<http://www.mfa.go.th/web/showNews.php?newsid=3747&Qsearch=เดช%20บุญนาถ>>, ข่าวสารนิเทศ ลงวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2546.

โครงการพัฒนาระบบศูนย์ข้อมูลบุคคล Personal Identification Secure Comparison and Evaluation System (PISCES)

โครงการพัฒนาระบบศูนย์ข้อมูลบุคคล (Personal Identification Secure Comparison and Evaluation System - PISCES) นี้เป็นผลสืบเนื่องจากการลงนามในโครงการ STAR โดยในวันที่ 11 มีนาคม ค.ศ. 2003 นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ พร้อมด้วยนายทอม ริดจ์ (Tom Ridge) รัฐมนตรีกระทรวงความมั่นคงภายใน (Homeland Security) แห่งสหรัฐอเมริกา ได้เป็นสักขีพยานในพิธีลงนามในบันทึกความตั้งใจร่วมกัน (Memorandum of Intent) สำหรับโครงการพัฒนาระบบศูนย์ข้อมูลบุคคล (Personal Identification Secure Comparison and Evaluation System - PISCES) ระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกา โดยมี พลเอก วินัย ภัททิยกุล เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ เป็นผู้แทนฝ่ายไทย กับนายแดริลล์ จอห์นสัน (Mr. Darryl Norman Johnson) เอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทยเป็นผู้แทนฝ่ายสหรัฐอเมริกา ที่วิเทศสโมสร กระทรวงการต่างประเทศ โดยการตระหนักว่าประเทศ

ไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวและการค้าซึ่งมีนักท่องเที่ยวและนักธุรกิจเดินทางผ่านประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ที่ผ่านมามีการประมวลข้อมูลเกี่ยวกับผู้เดินทางผ่านประเทศไทยว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการการก่อการร้ายสากลหรือไม่ โดยฝ่ายสหรัฐอเมริกาจะเป็นผู้จัดหาอุปกรณ์ เทคโนโลยีและการฝึกอบรม ในขณะที่ประเทศไทยจะเป็นฝ่ายบริหารฐานข้อมูล การอำนวยความสะดวกการติดตั้งระบบและการปฏิบัติการ ทั้งนี้ ระบบดังกล่าวเป็นการประมวลข้อมูล โดยจะไม่กระทบกระเทือนขั้นตอนการเข้าเมือง

ความร่วมมือทั้งสองโครงการนี้ นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย ได้ให้สัมภาษณ์กับสื่อมวลชนภายหลังพิธีลงนามว่า รัฐมนตรีกระทรวงความมั่นคงภายในได้นำความปรารถนาดีของประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush) แห่งสหรัฐอเมริกา มายังพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี และได้ให้ความเห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสหรัฐอเมริกาไม่เคยใกล้ชิดและแน่นแฟ้นเท่าที่กับที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยฝ่ายสหรัฐ ฯ ได้ขอขอบคุณประเทศไทยในบทบาทด้านมนุษยธรรมในอัฟกานิสถานและอิรัก ซึ่งมีส่วนช่วยเสริมสร้างความมั่นคงด้านการเมืองและการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในอิรัก นอกจากนี้ นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย ได้สรุปให้ฝ่ายสหรัฐ ฯ ทราบถึงสถานการณ์ภาคใต้ของไทย ว่ารัฐบาลได้ดำเนินการอย่างจริงจังที่จะนำสันติภาพและความมั่นคงกลับมาสู่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากนี้ ทั้งสองฝ่ายเห็นพ้องว่าไทย

และสหรัฐ ฯ ประสบความสำเร็จในความร่วมมือด้านการต่อต้านการก่อการร้าย ทั้งในด้านการแลกเปลี่ยนข่าวกรองและการส่งเสริมความปลอดภัยด้านการค้า²¹⁹

การเจรจาจัดทำการค้าเสรีระหว่างไทยและสหรัฐอเมริกา

การพบหารือระหว่างนายกรัฐมนตรีกับประธานาธิบดีจอร์จ บุช (George W. Bush) ที่ทำเนียบขาวเมื่อวันที่ 19 กันยายน ค.ศ. 2005 รัฐบาลไทยได้ประกาศว่าเป็นการสะท้อนถึงการยอมรับไทยอย่างจริงจังในฐานะหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ และสองรัฐบาลได้ตกลงที่จะจัดทำแผนปฏิบัติการผลักดันให้การเจรจาจัดทำการค้าเสรีบรรลุผลในปี ค.ศ. 2006 รวมถึงให้มีการหารือยุทธศาสตร์ความสัมพันธ์ ไทย - สหรัฐอเมริกาซึ่งได้หารือไปเมื่อวันที่ 7 - 8 พฤศจิกายน ค.ศ. 2005 การดำเนินการเหล่านี้ได้ครอบคลุมถึงการส่งเสริมความร่วมมือในมิติที่นอกเหนือไปจากประเด็นทางทหาร แต่ครอบคลุมไปยังมิติทางเศรษฐกิจ การสร้างความเข้าใจผ่านการศึกษา การต่อต้านโรคระบาด และการสร้างความมั่นคงของมนุษย์²²⁰ ผลที่ได้จากการให้ความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกานั้น ได้ส่งผลดีต่อเศรษฐกิจของไทยด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่รัฐบาลสามารถผลักดันให้สหรัฐอเมริกาเจรจาการค้าเสรีกับประเทศไทยได้สำเร็จ โดยอ้างว่าความเป็นพันธมิตรกันจะยิ่งแนบแน่นมากยิ่งขึ้นและครอบคลุมความสัมพันธ์ในทุก ๆ ด้าน ซึ่งรัฐบาลไทยเห็นว่าฝ่ายไทยเป็นฝ่ายได้เปรียบดุลการค้า ดังนั้น การขยายขนาดการค้ากับสหรัฐอเมริกาจะยิ่งทำให้ฝ่ายไทยได้ประโยชน์มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ฝ่ายสภาคองเกรสเองก็ต้องการที่จะให้รัฐบาลสหรัฐอเมริกาจัดทำการค้าเสรีกับไทยด้วยเหตุผลเช่นเดียวกัน²²¹ คือ ประเทศไทยได้ดุลการค้าสหรัฐอเมริกามาโดยตลอด แต่

²¹⁹ กระทรวงการต่างประเทศ กองการสื่อมวลชน กรมสารนิเทศ,
<<http://www.mfa.go.th/web/39.php?id=7847>> ข่าวความเคลื่อนไหว ลงวันที่ 11 มีนาคม 2547.

²²⁰ สัมภาษณ์ กษิต ภิรมย์, อดีตเอกอัครราชทูต ณ กรุงวอชิงตัน, 31 มกราคม 2550; กระทรวงการต่างประเทศ กรมสารนิเทศ “สหรัฐอเมริกากับความมั่นคงแห่งชาติของไทย”,
<<http://www.uswatch.in.th/newsus.php?PID=2&fkyte=2&ID=77&NDID=24>> ข่าวสารนิเทศ

²²¹ Dana R. Dillon, “Insurgency in Thailand: The U.S. Should Support the Government”,
Executive Memorandum #936
<http://www.heritage.org/Research/AsiaandthePacific/upload/64842_1.pdf> June 10, 2004.

วิธีการตัดสินใจระหว่างสองรัฐบาลนั้นแตกต่างกัน เพราะสหรัฐอเมริกาได้ทำการสำรวจ ศึกษาถึง ผลดีผลเสียไว้แล้วว่าการทำการค้าเสรีกับไทยนั้นจะทำให้สหรัฐอเมริกาได้ประโยชน์อย่างแน่นอน²²²

สำหรับปัจจัยที่ทำให้รัฐบาลไทยต้องการการเจรจาจัดทำการค้าเสรีระหว่างไทยและ สหรัฐอเมริกานั้น เพราะว่า รัฐบาลนี้ให้ความสำคัญกับเรื่องเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากมีการริเริ่มการจัดทำการเจรจาการค้าเสรีกับหลายประเทศ ซึ่งที่มีผลแล้วบางส่วน คือ กับ ประเทศจีนและออสเตรเลีย ดังนั้น รัฐบาลจึงมีเป้าหมายทำการค้าเสรีกับประเทศใหญ่ที่เป็นคู่ค้า กับไทยอย่างสหรัฐอเมริกา โดยคาดว่าจะทำให้ตัวเลขที่ไทยได้ดุลอยู่แล้วเพิ่มมากขึ้น ซึ่ง กระบวนการตัดสินใจนี้ ชัดกับฝ่ายรัฐบาลสหรัฐอเมริกาอย่างสิ้นเชิง เพราะรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ริเริ่มที่จะทำการเจรจาการค้าเสรีด้วยการสอบถามประชาชนก่อนเป็นลำดับแรกและนำเรื่องเข้า สภาคองเกรสแต่ของไทยนั้นไม่มีเลย เป็นการตัดสินใจที่มาจากฝ่ายบริหารเท่านั้น

สำหรับปัจจัยที่ทำให้สหรัฐอเมริกาเห็นชอบที่จะทำการค้าเสรีกับไทยในปี ค.ศ. 2003 นั้น นายโรเบิร์ต โซลลิค (Robert Zoellick) ผู้แทนการค้าสหรัฐฯ ได้กล่าวถึงเหตุผลว่า การเจรจา การค้าเสรี (FTA) กับไทยถือว่าเป็นการดำเนินยุทธศาสตร์ตามนโยบายต่างประเทศของ สหรัฐอเมริกาในการเชื่อมโยงประเด็นด้านเศรษฐกิจเข้ากับวัตถุประสงค์ด้านความมั่นคงของ สหรัฐอเมริกา เพราะในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกนั้น สหรัฐอเมริกาได้ทำการเจรจาจัดทำการค้าเสรี กับออสเตรเลีย สิงคโปร์ ซึ่งทั้งคู่ก็เป็นพันธมิตรที่แนบแน่นในการให้ความช่วยเหลือสหรัฐอเมริกา อย่างมากในการทำ สงครามต่อต้านการก่อการร้าย²²³

สำหรับการประเมินผลที่ได้นี้ก็ถือว่าเร็วเกินไปที่จะประเมิน แม้ในระยะสั้นรัฐบาล พิจารณาว่าเป็นความสำเร็จที่สามารถจัดทำการค้าเสรีกับสหรัฐอเมริกา แต่ในระยะยาวนั้น เชื่อว่า รัฐบาลสหรัฐอเมริกาคงจะประสบความสำเร็จอย่างแน่นอนเพราะได้ทำการศึกษาก่อนที่จะตัดสินใจ มาแล้วซึ่งต่างกับรัฐบาลไทยที่ไม่ได้ทำการศึกษาหรือสำรวจความคิดเห็นจากภาคประชาสังคม ก่อนที่จะดำเนินการ²²⁴

²²² Robert Zoellick, Deputy Secretary of State, "Remarks with Thailand Foreign Minister Kantathi Suphamongkhon", at Ministry of Foreign Affairs Bangkok, Thailand, May 4, 2005.

²²³ Emma Chanlett - Avery, "Thailand: Background and U.S. Relations", CRS Report for Congress (Received through the CRS Web) Order Code RL32593, updated October 2, 2006., p. 3 <<http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL32593.pdf>>

²²⁴ สัมภาษณ์ กษิต ภิรมย์, อดีตเอกอัครราชทูต ณ กรุงวอชิงตัน, 31 มกราคม 2550.

ความร่วมมือระหว่างไทยและสหรัฐอเมริกาต้านมนุษยธรรมกรณีเกิดเหตุธรณีพิบัติสึนามิ (Tsunami) ในปี ค.ศ. 2004²²⁵

ภายหลังจากเกิดเหตุการณ์ธรณีพิบัติเมื่อเช้าของวันที่ 26 ธันวาคม ค.ศ. 2004 ซึ่งส่งผลให้เกิดความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินของคนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และผู้คนจากหลากหลายชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยว ณ ในฐานะที่รัฐบาลไทยเป็นพันธมิตรของสหรัฐอเมริกา ประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush) แห่งสหรัฐอเมริกาได้แต่งตั้งให้นาย จอร์จ บุช ผู้พ่อ (George H.W. Bush) และอดีตรัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐอเมริกา พร้อมด้วยนายบิล คลินตัน (Bill Clinton) อดีตรัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นผู้แทนภาคเอกชนเดินทางมาสำรวจความเสียหายและความช่วยเหลือและระดมความช่วยเหลือจากภาคเอกชนของสหรัฐอเมริกาให้แก่ประเทศที่ได้รับภัยพิบัติโดยให้ลำดับความสำคัญกับประเทศไทยและประเทศพันธมิตรในภูมิภาคนี้ของสหรัฐอเมริกาเป็นหลัก²²⁶ ซึ่งได้มีการจัดการประชุมหน่วยงานเอกชนเพื่อการฟื้นฟูผู้ประสบภัยหลังสึนามิ (Private Sector on Post - Tsunami Reconstruction and Rehabilitation - PSS)²²⁷ เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการดำเนินการในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2005 โดยรัฐบาลไทยได้มอบหมายให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ นายกันตธีร์ ศุภมงคล เข้าร่วมการประชุมด้วย ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 7 มกราคม ค.ศ. 2005 อดีตรัฐมนตรีทั้งสองท่านได้รวบรวมเงินบริจาคได้มากกว่า 290 ล้านดอลลาร์สหรัฐ²²⁸

ความช่วยเหลือที่สหรัฐอเมริกาให้ไทยนั้นถือเป็นหนึ่งในนโยบายการสร้างความร่วมมือในการใช้มาตรการฝ่ายเดียว (Unilateralism) ของสหรัฐอเมริกาเพราะในการเข้ามาให้ความช่วยเหลือประเทศที่ประสบกับปัญหาภัยสึนามิ นั้น แม้สหรัฐอเมริกาจะไม่ได้เข้ามาเป็นประเทศแรกและให้ความช่วยเหลือมากที่สุด แต่ก็ยังเป็นประเทศแรก ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งก่อน

²²⁵ "President Bush and Clinton's Tsunami Region Visit", February 19 - 21, 2005

<<http://fpc.state.gov/fpc/42832.htm>>

²²⁶ Ibid.

²²⁷ "Powell, U.S. team arrive in Thailand: Group to assess tsunami devastation", <<http://edition.cnn.com/2005/WORLD/asiapcf/01/03/powell/index.html>>

²²⁸ Foreign Press Center Briefing, Washington D.C., "President Bush and Clinton's Tsunami Region Visit, February 19 - 21", <<http://fpc.state.gov/fpc/42832.htm>>, February 25, 2005.

สหประชาชาติจะ เข้ามาให้ความช่วยเหลือได้ในวันที่ 6 มกราคม ค.ศ. 2005 หลังเกิดเหตุการณ์ถึง 11 วัน โดยสหรัฐอเมริกาได้ให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและช่วยบรรเทาภัยพิบัติตลอด 24 ชั่วโมง รวมถึงการบริจาคสิ่งของ เงินช่วยเหลือ และยังสามารถประกาศว่าจะร่วมกับพันธมิตร คือ ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น อินเดีย สิงคโปร์ เร่งให้ความช่วยเหลือต่อไป²²⁹

การต่ออายุสิทธิพิเศษทางศุลกากร (General System of Preferences - GSP)²³⁰

การต่ออายุสิทธิพิเศษทางศุลกากรนี้เป็นข้อเรียกร้องของฝ่ายไทยที่ต้องการให้ สหรัฐอเมริกาคงสิทธิพิเศษทางศุลกากร (General System of Preferences - GSP) แก่ไทยไว้บางส่วน เพราะการตัดสิทธิพิเศษดังกล่าวจะกระทบต่ออุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมของไทย สภาคองเกรส (Congress) แห่งสหรัฐอเมริกาได้ริเริ่มโครงการระบบสิทธิพิเศษทางศุลกากรอันเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายการค้า ค.ศ. 1974 เพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศกำลังพัฒนา และในขณะเดียวกันก็เป็นการขยายทางเลือกให้แก่อุตสาหกรรมและผู้บริโภคชาวอเมริกัน โครงการระบบสิทธิพิเศษทางศุลกากรยกเว้นภาษีสำหรับสินค้า 3,400 ชนิด จาก 133 ประเทศและประเทศที่กำลังพัฒนา ในส่วนของประเทศที่ได้รับประโยชน์ซึ่งกำลังพัฒนา (ณ ปี ค.ศ. 2006 สหรัฐอเมริกาได้ให้สิทธินี้แก่ 42 ประเทศแล้ว) จะสามารถส่งสินค้าได้อีก 1,400 รายการไปยังสหรัฐอเมริกา โดยไม่ต้องเสียภาษีภายใต้สิทธิพิเศษทางศุลกากรนี้²³¹

การร้องขอให้รัฐบาลสหรัฐอเมริกาต่ออายุสิทธิพิเศษทางศุลกากรนี้เกิดขึ้นเมื่อนายกัณฑ์ศิริ ศุภมงคล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศไทยได้เดินทางเยือนสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม ค.ศ. 2006 เพราะสิทธิพิเศษทางศุลกากรนี้กำลังจะหมดอายุลงในวันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ. 2006 ในการร้องขอนี้ นายกัณฑ์ศิริ ได้หารือกับ นางคอนโดลีซา ไรซ์ (Condoleezza Rice) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกาและนายกอร์ดอน อิงแลนด์ (Gordon

²²⁹ Brett D. Schaefer, 'Unilateralism' Saved Lives In Asia", The Heritage Foundation <<http://www.heritage.org/Press/Commentary/ed011105d.cfm>>, January 11, 2005.

²³⁰ สถานทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทย. ข่าวสำหรับสื่อมวลชน เลขที่ 048/06 ลงวันที่ 12 ธันวาคม 2549 "สภาคองเกรสอนุมัติสิทธิพิเศษทางศุลกากร (Generalized System of Preferences - GSP) ให้แก่ประเทศไทย", <<http://bangkok.usembassy.gov/news/press/2006/048t.htm>>, 30 เมษายน 2550.

²³¹ เรื่องเดียวกัน.

England) รักษาการรัฐมนตรีกลาโหม รวมทั้งวุฒิสมาชิกและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหลายคน ซึ่งผลปรากฏว่า ในวันที่ 9 ธันวาคม ค.ศ. 2006 นั้น วุฒิสภาสหรัฐอเมริกาผ่านร่างกฎหมายดังกล่าวซึ่งเป็นกฎหมายฉบับใหญ่ด้วยคะแนนเสียงเห็นชอบ 79 ต่อ 9 เสียง โดยก่อนหน้านี้ สภาผู้แทนราษฎรได้ผ่านกฎหมายย่อยซึ่งมีบทบัญญัติเดียวกันนี้เช่นกัน²³²

แม้ว่าผลของการร้องขอสิทธิพิเศษนี้เกิดขึ้นหลังจากพันธมัยรัฐบาลของพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ไปแล้ว แต่ก็สามารถกล่าวได้ว่าส่วนหนึ่งนั้นเป็นผลพลอยได้อีกประการหนึ่งจากการมีสถานะเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกา และยังเป็นการแสดงถึงท่าทีให้ประเทศไทยเห็นว่าการที่สหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญกับพันธมิตรแม้ว่าสหรัฐอเมริกาคงเห็นว่าไทยมีรายได้ประชาชาติโดยเปรียบเทียบอยู่ในระดับค่อนข้างสูงกว่าประเทศอื่น ๆ ที่ได้รับสิทธิพิเศษทางศุลกากร (General System of Preferences - GSP)²³³

อย่างไรก็ดี การที่สหรัฐอเมริกายอมต่ออายุให้ไทยนี้พบว่าเป็นวิธีการเดียวกันที่สหรัฐอเมริกาให้ความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจแลกับความร่วมมือกับประเทศอื่น ๆ เช่นเดียวกับกรณีที่นางคอนโดลีซา ไรซ์ (Condoleezza Rice) กล่าวว่าปัญหาในภาคใต้เป็นปัญหาภายในของไทย ก็เป็นการยืนยันให้เห็นว่า สหรัฐอเมริกายินยอมเอาหูไปนาเอาไปไร่บ้างกับเรื่องที่เคยถือว่าเป็นประเด็นสำคัญ²³⁴

กรณีพม่า

ในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลไทยและสหรัฐอเมริกานั้น ประเด็นเรื่องนโยบายต่อรัฐบาลทหารพม่าเป็นประเด็นหนึ่งที่ถือได้ว่าเป็นอุปสรรคในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศด้านการเมืองให้แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการมีนโยบายต่อรัฐบาลทหาร

²³² เรื่องเดียวกัน.

²³³ "Joint Press Availability with Thailand Foreign Minister Khantathi Suphamongkhon", Secretary Condoleezza Rice, Phuket, Thailand, July 11, 2005, <<http://www.state.gov/secretary/rm/2005/49292.htm>>

²³⁴ "เอเปคจัดสัมมนาส่งเสริมความมั่นคงปลอดภัยของการขนส่งสินค้า (STAR Conference)", <<http://www.mfa.go.th/web/showNews.php?newsid=3747&Qsearch=เทศ%20บุญนาค>>, ข่าวสารนิเทศ ลงวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2546.

พม่าที่แตกต่างกัน รัฐบาลไทยมีจุดยืนที่จะไม่เข้าไปแทรกแซงกิจการภายในของประเทศเพื่อนบ้านตามหลักการของประเทศสมาชิกอาเซียน (ASEAN) โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดต่อกันถึง 2,401 กิโลเมตรอย่างพม่า ส่วนสหรัฐอเมริกาที่มีจุดยืนที่ชัดเจนว่าต้องการให้รัฐบาลทหารพม่าปล่อยตัวนางออง ซาน ซู จี (Aung San Suu Kyi) และพรรคพวกที่ถูกคุมขังไว้ในทันทีและคืนการปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนชาวพม่า นอกจากนี้ รัฐบาลสหรัฐได้ออกบทบัญญัติเกี่ยวกับพม่าโดยเฉพาะซึ่งเป็นบทบัญญัติที่คว่ำบาตรทางรัฐบาลทหารพม่า ซึ่งจุดยืนดังกล่าวก็ตรงกับประเทศในยุโรป โดยมีเหตุผลเดียวกันคือ รัฐบาลทหารพม่าไม่เคารพหลักสากลนิยม และเป็นภัยต่อระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อีกทั้งยังละเมิดสิทธิมนุษยชนด้วยการคุมขังตั้งแต่ปี ค.ศ. 1990²³⁵ ผู้ที่ชนะการเลือกตั้งไว้และไม่มีทีท่าว่าจะปล่อยตัวเลย อีกทั้งยังมีพฤติกรรมเอาตัวรอดไปวัน ๆ ด้วยการฝากประเทศเพื่อนบ้านอย่างประเทศไทยเป็นกระบอกเสียงว่ารัฐบาลทหารพม่ากำลังอยู่ในช่วงสร้างกระบวนการปรองดองแห่งชาติให้เกิดขึ้นอยู่ ซึ่งเป็นข้ออ้างที่ยังไม่มีพัฒนาการที่เป็นรูปธรรมออกมาให้เห็นอย่างชัดเจนเลย²³⁶ นอกจากนี้ ในทศวรรษที่ 1990 ประเทศผู้ก่อตั้งอาเซียน (ASEAN) ยังรวมรัฐบาลเผด็จการทหารพม่าเป็นสมาชิกโดยไม่ได้กำหนดคุณสมบัติของประเทศที่สมควรเป็นสมาชิกไว้ก่อนนั้น ยิ่งทำให้รัฐบาลสหรัฐอเมริกาน่าพอใจ²³⁷ เพราะยิ่งเป็นการช่วยปกป้องรัฐบาลทหารพม่าจากการบีบคั้นของประชาคมโลก และรัฐบาลทหารพม่าก็สามารถอยู่ได้ด้วยการค้าขายกับประเทศสมาชิกอาเซียน (ASEAN) อีกด้วย ซึ่งท่าทีของสหรัฐอเมริกาได้แสดงให้เห็นเด่นชัดมากยิ่งขึ้นเมื่อถึงคราวที่รัฐบาลทหารพม่าจะเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมอาเซียน (ASEAN) ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2005 ซึ่งรวมถึงการเป็นเจ้าภาพร่วมจัดการประชุมการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum - ARF) ซึ่งมีสหรัฐอเมริกาเป็น

²³⁵ สุรพงษ์ ชัยนาม, นิพัทธ์พร เพ็งแก้ว, บรรณาธิการ, การทูต - การเมืองไม่ใช่เรื่องส่วนตัว: รวมบทความตลกขบขันด้วยมุขวิเคราะห้เจาะทะลูละเอียดของอดีตเอกอัครราชทูตไทย (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม, 2550), น. 19.

²³⁶ เรื่องเดียวกัน, น. 19 - 20.

²³⁷ Dana R. Dillon "Rice Misses the ASEAN Regional Forum: Now What?" The Heritage Foundation WebMemo #813 <<http://www.heritage.org/Research/AsiaandthePacific/wm813.cfm>>, August 1, 2005.

ประเทศหนึ่งที่มีการประชุมโดยจะมีรัฐมนตรีต่างประเทศเข้าร่วมการประชุมตามที่เคยปฏิบัติ แต่ในครั้งนั้น รัฐมนตรีต่างประเทศ คอนโดลีซา ไรซ์ (Condoleezza Rice) ไม่เข้าร่วมการประชุมแต่ให้นายโรเบิร์ต โซลิก (Robert Zoelick) เข้าแทน ทั้ง ๆ ที่การเข้าร่วมเวทีการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum - ARF) เพียงเวทีเดียวจะทำให้รัฐมนตรีต่างประเทศจากหลาย ๆ ประเทศได้มีโอกาสได้หารือกับประเทศต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น จีน ญี่ปุ่น อินเดีย หรือแม้กระทั่งเกาหลีเหนือ²³⁸

หากมาพิจารณาว่า รัฐบาล พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ได้ดำเนินการสิ่งใดที่ช่วยกระตุ้นพัฒนาการภายในรัฐบาลพม่าภายใต้แนวคิดไม่แทรกแซงกิจการภายในประเทศเพื่อนบ้านนั้น ก็พบว่า จุดเด่นที่รัฐบาลพยายามสื่อ ก็คือ รัฐบาลสามารถเป็นผู้ประสานหรือผู้ติดต่อระหว่างรัฐบาลทหารพม่ากับประชาคมโลกได้ โดยรัฐบาลสามารถเป็นสื่อในการแสดงความห่วงใยของประชาคมโลกให้รัฐบาลทหารพม่าทราบ และก็นำพัฒนาการที่ได้รับฟังจากรัฐบาลทหารพม่ามาเล่าให้ประชาคมโลกฟัง²³⁹

สำหรับผลของการทำหน้าที่ดังกล่าวนั้นก็ต้องพิจารณาว่า ตั้งเป้าความสำเร็จของการดำเนินการนั้นไว้ที่ไหน หากตั้งไว้ที่ความสามารถในการส่งสารที่ได้รับการบอกเล่าจากรัฐบาลทหารพม่าถึงพัฒนาการด้านการสร้างกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยให้สหรัฐอเมริกาและประชาคมโลกได้รับรู้ว่าเป็นความสำเร็จ ก็สามารถประเมินได้ว่า รัฐบาล พันตำรวจโท ทักษิณ บรรลุเป้าหมายนั้น อย่างไรก็ตาม การประเมินผลความสำเร็จที่ดีควรดูที่ผลลัพธ์ด้วยว่าก่อให้เกิดประโยชน์อื่น ๆ ไດหรือไม่ ซึ่งสามารถพิจารณาได้ ดังนี้²⁴⁰

- (1) หน้าที่ผู้ประสานดังกล่าวของไทยนั้น มีผู้ที่ทำหน้าที่นี้อยู่แล้ว และสามารถทำได้ดีกว่าไทยอย่างแน่นอน คือ ผู้แทนพิเศษสหประชาชาติด้านพม่า ซึ่งเป็นผู้แทนจากองค์การระหว่างประเทศที่ประชาคมโลกยอมรับ และมีอำนาจในการต่อรองกับรัฐบาลพม่ามากกว่ารัฐบาลไทย ดังนั้น หน้าที่ดังกล่าวของไทย จึงไม่มีความสำคัญมากนัก สหรัฐอเมริกาสามารถเลือกช่องทางอื่นได้
- (2) หน้าที่ในการมีบทบาทที่สร้างสรรค์ด้วยการกระตุ้นการสร้างประชาธิปไตยในรัฐบาลทหารพม่า หน้าที่นี้รัฐบาลไทยไม่เคยทำได้เลยแม้แต่ครั้งเดียว รัฐบาลไทยทำได้แค่กล่าวถึง

²³⁸ Ibid.

²³⁹ สัมภาษณ์ กษิต ภิรมย์, อดีตเอกอัครราชทูต ณ กรุงวอชิงตัน สหรัฐอเมริกา, 31 มกราคม 2550.

²⁴⁰ เรื่องเดียวกัน.

ความคาดหวังที่รัฐบาลมีต่อรัฐบาลทหารพม่า เหตุผลที่รัฐบาลไทยไม่สามารถทำได้สำเร็จก็เป็นผลมาจากการขาดอำนาจต่อรองที่มีน้ำหนักกับรัฐบาลทหารพม่า อีกทั้ง รัฐบาลทหารพม่ามีความเชื่อมโยงกับนักการเมืองไทยหลายราย

(3) รัฐบาลไทยมีพฤติกรรมที่ไม่มีเจตนาที่แท้จริงในการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในประเทศพม่าในแนวทางเดียวกับที่ประชาคมโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งอย่างสหรัฐอเมริกาดำเนินการ เพราะรัฐบาลไทยให้การสนับสนุนรัฐบาลพม่าอยู่หลายประการ ที่เด่นชัดที่สุด คือ การให้เงินกู้แก่รัฐบาลทหารพม่าในการนำไปใช้พัฒนาด้านโทรคมนาคมภายในพม่า ซึ่งบริษัทที่ได้รับสัมปทานก็บังเอิญเป็นบริษัทของในเครือของผู้มีระดับสูงในระดับไทย²⁴¹

(4) รัฐบาลไทยในฐานะหนึ่งในพันธมิตรที่แนบแน่นกับสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไม่สามารถโน้มน้าวใจให้รัฐบาลสหรัฐอเมริกาส่งรัฐมนตรีต่างประเทศเข้าร่วมการประชุมได้ และการที่รัฐบาลทหารพม่าตัดสินใจไม่เป็นประธานการประชุมอาเซียน (ASEAN) และร่วมเป็นประธานในเวทีการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum - ARF) ก็ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นผลงานของรัฐบาลไทย

จากการพิจารณาผลการดำเนินงานของฝ่ายไทยแล้ว พบว่า ไม่มีความคืบหน้าหรือความสำเร็จใด ๆ เกิดขึ้น ในขณะที่ การติดต่อและเอื้อประโยชน์ให้รัฐบาลทหารพม่านั้นก็ให้เกิดแต่ผลเสียโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากผลกระทบและความเสียหายต่อความมั่นคงของไทยในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาจากปัญหาด้านการเมืองและเศรษฐกิจภายในพม่า²⁴²

สำหรับผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลไทยกับสหรัฐอเมริกานั้น การที่รัฐบาลไทยมีความสนิทสนมกับรัฐบาลทหารพม่าโดยเฉพาะการมีผลประโยชน์ร่วมกัน และการทำหน้าที่เป็นนายคอยแก้ต่างให้รัฐบาลทหารพม่าเพื่อแลกกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของธุรกิจนายกรัฐมนตรีนายพลคองกั้น ทำให้ภาพลักษณ์ของไทยตกต่ำในสายตาของประเทศที่ยึดอุดมการณ์สิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตยอย่างสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นมหาอำนาจที่มีอำนาจต่อรองสูงในเวทีประชาคมโลก ดังนั้นกรณีพม่าจึงเป็นประเด็นหนึ่งที่เป็นอุปสรรคในการดำเนิน

²⁴¹ เรื่องเดียวกัน.

²⁴² สุรพงษ์ ชัยนาม, นิพัทธ์พร เพ็งแก้ว, บรรณาธิการ, การทูต - การเมืองไม่ใช่เรื่องส่วนตัว: รวมบทความตักมถกถกด้วยมุขมวิเคราะห์เจาะทะลุของอดีตเอกอัครราชทูตไทย, น. 20.

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกาในช่วงเวลาที่ทำการศึกษาเพราะกระทบต่อกรณีการสมัครรับเลือกตั้งตำแหน่งเลขาธิการสหประชาชาติของผู้สมัครไทยซึ่งจะกล่าวในหัวข้อถัดไป

อย่างไรก็ดี แม้ว่ารัฐบาลไทยจะได้รับผลประโยชน์จากการให้ความร่วมมือแก่สหรัฐอเมริกาในการต่อต้านและปราบปรามการก่อการร้ายสากลหลายประการ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า รัฐบาลสหรัฐอเมริกาจะให้การสนับสนุนในสิ่งที่รัฐบาลไทยต้องการเป็นการตอบแทนไปเสียทุกกรณี เพราะยังมีหลายกรณีที่เป็นผลประโยชน์ของรัฐบาลไทยที่ต้องการการสนับสนุนจากมหาอำนาจในประชาคมโลกอย่างสหรัฐอเมริกาแต่ก็ไม่ได้รับการสนับสนุน ตัวอย่างที่ยืนยันได้อย่างชัดเจน คือ กรณีรัฐบาลไทยสนับสนุนผู้สมัครไทยรับเลือกตั้งตำแหน่งเลขาธิการสหประชาชาติ อีกทั้งการที่หน่วยงานของสหรัฐอเมริกายังคงปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนและเรื่องอื่น ๆ ที่เป็นความกังวลของสหรัฐอเมริกาอย่างเคร่งครัดเช่นเดิม ซึ่งต่างจากหน่วยงานไทยที่การปฏิบัติงานนั้นมีลักษณะจากบนสู่ล่าง กล่าวคือ นายกรัฐมนตรีเป็นผู้สั่งและหน่วยงานและข้าราชการมีหน้าที่ปฏิบัติตามเพียงอย่างเดียว ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ในบางครั้งผู้นำไทยอาจหลงเข้าใจผิดไปบ้างว่ารัฐบาลสหรัฐอเมริกาจะให้ความร่วมมือและสนับสนุนรัฐบาลไทยอย่างเต็มที่เพราะกระแสการยกย่อง เชิดชูความร่วมมือที่ไทยในสหรัฐอเมริกาในขณะนั้น รายละเอียดของความล้มเหลวดังกล่าว มีดังต่อไปนี้

กรณีนายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รองนายกรัฐมนตรีไทย และอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ สมัครรับการเลือกตั้งดำรงตำแหน่งเลขาธิการสหประชาชาติ

ด้วยวาระการดำรงตำแหน่งเลขาธิการสหประชาชาติของนายโคฟี อันนัน (Kofi Annan) จะสิ้นสุดในปี ค.ศ. 2006 ประเทศต่าง ๆ จึงให้ความสนใจในการส่งผู้แทนจากประเทศของตนลงสมัครชิงตำแหน่งเลขาธิการสหประชาชาติคนใหม่รวมถึงประเทศไทยด้วย

อันที่จริง ความพยายามเสริมสร้างบทบาทประเทศไทยในเวทีระหว่างประเทศภายใต้รัฐบาลพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นั้น ได้เริ่มขึ้นตั้งแต่เดือนเมษายน ค.ศ. 2002 แล้ว โดยในขณะนั้น รัฐบาลตั้งใจที่สร้างประวัติการทำงานในเวทีสหประชาชาติสำหรับผู้สมัครในตำแหน่งเลขาธิการสหประชาชาติตั้งแต่เนิ่น ๆ ซึ่งในเวลานั้นตำแหน่ง ข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (United Nations High Commissioner For Human Rights - UNHCHR) ของนางแมรี โรบินสัน (Mary Robinson) ชาวไอร์แลนด์ กำลังจะหมดวาระลงในวันที่ 11 กันยายน ปี

ค.ศ. 2002 รัฐบาลจึงเตรียมการที่จะส่งผู้สมัครลงชิงตำแหน่งดังกล่าวก่อน ซึ่งในขณะนั้น รัฐบาลได้เสนอชื่อ นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ อธิบดีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ในสมัยรัฐบาล นายชวน หลีกภัย และในขณะนั้นเป็นกรรมการบริหารพรรคพรรคประชาธิปัตย์ เข้าชิงตำแหน่งดังกล่าว²⁴³

อย่างไรก็ตาม ในท้ายที่สุดแล้ว นายสุรินทร์ ความฝันของรัฐบาลและคนไทยก็กลายเป็นฝันสลาย เพราะนายสุรินทร์ พลาดตำแหน่งดังกล่าว โดยนายโคฟี อันนัน (Kofi Annan) ได้เลือกให้การสนับสนุน นายเซอจิโอ เดอ เมลโล (Sergio De Mello) ผู้แทนพิเศษสหประชาชาติ ประจำติมอร์ตะวันออก ดำรงตำแหน่งดังกล่าว และได้รับการสนับสนุนจากคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ²⁴⁴ ซึ่งภายหลังนายเซอจิโอ เดอ เมลโล (Sergio De Mello) ซึ่งไปปฏิบัติภารกิจที่ประเทศอิรักได้เสียชีวิตจากการปฏิบัติการของสหรัฐอเมริกาอย่างน่าเสียดาย

สำหรับที่มาของแนวคิดสนับสนุนนายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย อธิบดีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และรองนายกรัฐมนตรีของรัฐบาลไทยในสมัยที่สองให้สมัครรับการเลือกตั้งเพื่อดำรงตำแหน่งเลขาธิการสหประชาชาติ นั้น นายเดช บุญนาค อธิบดีปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งอยู่ในเหตุการณ์ ได้เปิดเผยว่า นาย ฮอ นามฮอง (Hor Namhong) รัฐมนตรีต่างประเทศของกัมพูชา เป็นผู้เสนอเรื่องนี้อย่างไม่เป็นทางการกับพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร และนายกรัฐมนตรีที่เสียมเรียมรัฐ ประเทศกัมพูชามาก่อนแล้ว และนายกรัฐมนตรีไทยก็เห็นด้วย หลังจากนั้น นาย นาย ฮอ นามฮอง (Hor Namhong) รัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศกัมพูชาก็ได้นำเรื่องนี้ไปเสนอในที่ประชุมรัฐมนตรีอาเซียน (ASEAN) ในปี ค.ศ. 2003 ที่เมืองโคตา คินาบาลู (Kota Kinabalu) รัฐซาบารห์ (Sabah) ประเทศมาเลเซีย แต่ยังไม่ได้ออกเป็นทางการเพราะในปีนั้น ประเด็นสำคัญของอาเซียน (ASEAN) คือ การกำหนดท่าทีต่อการโจมตีอิรักของสหรัฐอเมริกา²⁴⁵

การเสนอชื่อนายสุรเกียรติ์ เป็นผู้แทนในนามอาเซียน (ASEAN) นั้น นายสีหศักดิ์ พวงเกตุแก้ว อธิบดีกรมสารนิเทศและโฆษกกระทรวงการต่างประเทศ ได้แถลงเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2004

²⁴³ นายแพทย์ ประดิษฐ์ เจริญไทยทวี กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, “ชวนชมทักษิณ สุรินทร์ชี้ โคฟี”, สยามรัฐ (21 เมษายน 2545).

²⁴⁴ “ต้น‘สุรเกียรติ์’ ชิงเลขาธิการเอ็น บัวแก้วอ้างถึงคิว ‘อาเซียน,’” มติชน (9 มีนาคม 2547), น.14.

²⁴⁵ สัมภาษณ์ เดช บุญนาค, อธิบดีปลัดกระทรวงการต่างประเทศ, 14 กุมภาพันธ์ 2550.

ว่าได้หารือเกี่ยวกับเรื่องตำแหน่งเลขาธิการสหประชาชาติในระหว่างการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนอย่างไม่เป็นทางการ ที่กรุงฮานอย ประเทศเวียดนามแล้ว²⁴⁶ ในขั้นนี้ที่ประชุมมีความเห็นตรงกันในหลักการว่า เลขาธิการยูเอ็นน่าจะมาจากฝ่ายเอเชียและอาเซียนน่าจะเสนอผู้สมัครในตำแหน่งดังกล่าว แต่ยังไม่มียุติในส่วนของผู้สมัครและยังไม่คุยเรื่องตัวบุคคล คงต้องพิจารณากันต่อไป คาดว่าน่าจะมีความชัดเจนมากขึ้นในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2004 ในการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนที่กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย นอกจากนี้ ทางสิงคโปร์เองก็ระบุว่า กำลังพิจารณาเสนอให้สมัครในตำแหน่งเลขาธิการสหประชาชาติต่อจากนายอันนัน คือ นายทอมมี โก๊ะ อดีตทูตสิงคโปร์ ประจำสหประชาชาติ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเป็นทูตประจำกระทรวงและนายกีซอร์ มาบูบानी ทูตสิงคโปร์ประจำสหประชาชาติในปัจจุบัน ขณะที่มาเลเซียเสนอ นายมุซซาอิติม อดีตรองนายกรัฐมนตรี โดยมีนาย ฮอ นามฮง (Hor Namhong) รัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศกัมพูชา เสนอนายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศขึ้นมาในที่ประชุมอย่างเป็นทางการอีกครั้งหนึ่ง อย่างไรก็ดี ทำยที่สุด ประเทศสมาชิกอาเซียนด้วยกันไม่ได้ส่งผู้สมัครเพิ่ม นายสุรเกียรติ์ จึงถือได้ว่าเป็นผู้สมัครที่มาจากกลุ่มอาเซียนโดยปริยาย และได้รับการสนับสนุนมากขึ้นเมื่อใกล้ถึงวันเลือกตั้ง

อย่างไรก็ดี ได้มีการวิจารณ์ถึงคุณสมบัติของผู้สมัครไทยที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกา²⁴⁷ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ท่าทีของสหรัฐอเมริกาที่มีที่ท่าเป็นเช่นที่วิจารณ์เพราะในหลาย ๆ โอกาสเจ้าหน้าที่ระดับสูงของสหรัฐอเมริกาได้กล่าวอยู่เสมอว่า ไม่คิดว่าตำแหน่งเลขาธิการสหประชาชาติในครั้งนี้จะเป็กรอบของเอเชีย เช่นที่ นายจอห์น โบลตัน (John R. Bolton) เอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำสหประชาชาติ ได้กล่าวถึงเป็นนัยไว้ ซึ่งท่าที่ดังกล่าว เห็นได้อย่างชัดเจนว่า ไม่ตรงกับท่าทีของรัฐบาลไทยที่บอกว่าเป็นกรอบของคนเอเชีย และเมื่อคราวที่นายกันตธีร์เยือนสหรัฐอเมริกาและได้พบกับ นางคอนโดลีซ่า ไรซ์ (Condoleezza Rice) รัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม ค.ศ. 2006 นั้น ก็ได้หาเสียงให้กับนาย

²⁴⁶ มติชน <<http://www.matichon.co.th/matichon>>, 9 มีนาคม 2547.

²⁴⁷ กษิต ภิรมย์, วิจารณ์เรื่อง การชิงตำแหน่งเลขาธิการสหประชาชาติ, ใน ข่าวบ้านการเมืองร่วมสมัย, กองบรรณาธิการมหาวิทยาลัยเที่ยงคืน 787 (25 ธันวาคม 2548), 7 หน้า, <<http://www.thaiinsider.com/ShowNews.php?Link=News/Political/2005-12-23/13-21.htm>>

สุรเกียรติ์ ซึ่ง นางคอนโดลีซา ไรซ์ (Condoleezza Rice) ก็กล่าวแคว้นทราบคำขอของไทยให้สนับสนุนนายสุรเกียรติ์ พร้อมกับกล่าวว่า ยังไม่ถึงเวลาที่สหรัฐอเมริกาจะตัดสินใจในเรื่องนี้²⁴⁸

นอกจากนี้ คุณสมบัติของนายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย เองก็ไม่เหมาะสมเพียงพอ ด้วยเหตุผลอย่างน้อย ๆ 4 ข้อ คือ

1. นายสุรเกียรติ์ ไม่เคยมีประสบการณ์ในเวทีองค์การสหประชาชาติมาก่อนเลย
2. นายสุรเกียรติ์ เป็นรัฐมนตรีต่างประเทศในสมัยรัฐบาลทักษิณ 1 และเป็นรองนายกรัฐมนตรีในสมัยรัฐบาลทักษิณ 2 ซึ่งเป็นรัฐบาลที่มีนโยบายละเมิดสิทธิมนุษยชนหลายประการ และในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศและรองนายกรัฐมนตรี นายสุรเกียรติ์ไม่สามารถชี้แจงข้อกล่าวหาเหล่านี้ได้อย่างชัดเจนเลย²⁴⁹ เช่น การออกนโยบายทำสงครามกับยาเสพติด โดยมีคำสั่งในทำนองบีบให้เจ้าหน้าที่ตำรวจต้อง “จัดการ” กับผู้ที่ค้ายาเสพติดได้ หากจังหวัดใดทำไม่ได้ก็จะถูกพิจารณา ส่งผลให้มีการฆ่าตัดตอนคนที่ถูกกล่าวหาว่าค้ายาเสพติดเป็นจำนวนมาก โดยที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐบาลเองไม่สามารถพิสูจน์ได้จริงว่าคนที่ถูกวิสามัญนั้นเป็นผู้ผิดจริง รวมถึงการปราบปรามผู้ที่มาประท้วงที่อำเภอตากใบอย่างโหดร้ายทารุณ ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตจำนวน 75 คน รวมถึงการที่รัฐบาลไม่ยอมรับความผิดที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์กรือเซะ และการไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ พฤติกรรมต่าง ๆ ของรัฐบาลเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ในวงกรณักสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศเป็นอย่างมาก²⁵⁰

3. นายสุรเกียรติ์ เป็นนักการเมืองคนสนิทของรัฐบาลที่ถูกรับการตรวจสอบความถูกต้องขององค์การสหประชาชาติซึ่งเป็นองค์การระหว่างประเทศที่นายสุรเกียรติ์ ต้องการเข้าไปมีบทบาท²⁵¹ เพราะครั้งหนึ่ง พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เคยให้สัมภาษณ์ถึงองค์การสหประชาชาติอย่างดูเด็ด โดยเมื่อวันที่ 4 มีนาคม ค.ศ.2003 เมื่อถูกถามถึงเรื่องการที่องค์การสหประชาชาติจะเข้ามาตรวจสอบนโยบายปราบปรามยาเสพติดของรัฐบาลที่มีการฆ่าตัดตอนเกิดขึ้น ซึ่งพันตำรวจโท ทักษิณ

²⁴⁸ คอลัมน์กับแกล้มการเมือง: 'ทักษิณ' กับ 'ยูเอ็น' เดลินิวส์ 19 กันยายน 2546 อ้างถึงใน บทสัมภาษณ์ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร, นายกรัฐมนตรี แก่ผู้สื่อข่าวเมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2546

²⁴⁹ สัมภาษณ์ กษิต ภิรมย์, ข้าราชการบำนาญ, 31 มกราคม 2550.

²⁵⁰ Rodney Tasker, "Popular War", *Far Eastern Economic Review*, p. 22 (May 8, 2003).

²⁵¹ Daniel Ten Kate "Rumors: the weapons of mass destabilization", ThaiDay, July 19, 2006, <<http://www.manager.co.th/IHT/ViewNews.aspx?NewsID=9490000092444>>

ได้กล่าวไว้ว่า “โอ๊ย! อย่ามาหวังเลย ยูเอ็นไม่ใช่พ่อมด อย่าหวังมาก เราเป็นสมาชิกยูเอ็น ก็ว่ากันตามกติกาโลก อย่ามาถามมาก ไม่มีปัญหา มากี่มา”²⁵²

จากคำคมของนายกรัฐมนตรี ชชาติมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกาและชาติมหาอำนาจในองค์การสหประชาชาติอีกสี่ประเทศได้ยื่นจากสถานเอกอัครราชทูตในประเทศไทยก็คงต้องคิดหนักหากจะให้การสนับสนุนผู้สมัครไทยให้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการสหประชาชาติเพราะอย่างน้อย ๆ คนที่จะดำรงตำแหน่งดังกล่าว ควรเป็นบุคคลที่เป็นกลางและสามารถแก้ไขปัญหิต่าง ๆ ได้ดี และต้องมีความเชื่อมั่นต่อระบบการทำงานขององค์การสหประชาชาติด้วย

4. ประเทศไทยเป็นประเทศเล็ก ๆ ที่ไม่มีศักยภาพมากพอที่จะตอบสนองผลประโยชน์แห่งชาติของชาติมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกาได้ และยังมีนโยบายให้ความช่วยเหลือรัฐบาลทหารพม่าโดยให้กู้เงินเป็นจำนวนมากเพื่อให้รัฐบาลทหารพม่ามีเงินมาใช้บริการธุรกิจของคนในรัฐบาลไทย พฤติกรรมดังกล่าวเป็นพฤติกรรมไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง โดยเฉพาะประเทศไทยก็ตระหนักดีว่าสหรัฐอเมริกาและประเทศในตะวันตกต่อต้านรัฐบาลทหารพม่าเป็นอย่างมากแต่รัฐบาลไทยก็ดูเหมือนจะนิ่งเฉยกับทำที่ดังกล่าว ขอเพียงแค่มียุทธประโยชน์ร่วมกันก็พอ ดังนั้นจึงเป็นการยากที่รัฐบาลไทยจะได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา แม้ว่าจะมีสมาชิกถาวรความมั่นคงแห่งสหประชาชาติอีก 4 ประเทศ แต่หากสหรัฐอเมริกายืนยันที่จะไม่เอาแล้ว ชาติอื่น ๆ ก็ทำอะไรสหรัฐอเมริกาไม่ได้อยู่ดี เช่นเดียวกับสมัยที่สหรัฐอเมริกาต้องการให้นายโคฟี อันวัน (Kofi Annan) เป็นเลขาธิการสหประชาชาติ ไม่ใช่ นายบูทรอส บูทรอส กาลี (Boutros Boutros Ghali)²⁵³

จากเหตุผลที่วิเคราะห์ข้างต้น ทำให้สหรัฐอเมริกาไม่ให้การสนับสนุนประเทศไทยที่มีทำที่ไม่ค่อยเป็นมิตรและค่อนข้างก้าวร้าวกับองค์การระหว่างประเทศให้เข้ามาตรวจสอบเรื่องภายในประเทศไทยได้ นอกจากนี้ เหตุผลดังกล่าวยังเป็นการยืนยันด้วยว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในประเทศไทยในรัฐบาล พันตำรวจโท ทักษิณ นั้น ไม่สามารถแยกจากการกรณีนี้นายสุรเกียรติ์ งามศรีรับเลือกตั้งได้ด้วย²⁵⁴

²⁵² คอลัมน์กับแกล้มการเมือง: 'ทักษิณ' กับ 'ยูเอ็น' เดลินิวส์ 19 กันยายน 2546 อ้างถึงใน บทสัมภาษณ์ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร, นายกรัฐมนตรี แก่ผู้สื่อข่าวเมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2546.

²⁵³ ประภัสสร เทพชาติศรี, "ตำแหน่งเลขาธิการ UN", ใน "กระบวนทรรศน์", ไทยโพสต์ (23 กุมภาพันธ์ 2549).

²⁵⁴ สัมภาษณ์ กษิต ภิรมย์, ข้าราชการบำนาญ, 31 มกราคม 2550.

กรณีรัฐบาลไทยต้องการเข้าเป็นสมาชิกคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Human Rights Council: HRC)²⁵⁵

กรณีนี้เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่เป็นผลพวงมาจากการมีนโยบายที่ใช้กำลังแก้ไขปัญหาแต่เพียงอย่างเดียวของรัฐบาล พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร จึงส่งผลให้ประเทศไทยไม่สามารถเข้าเป็นสมาชิกคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Human Rights Council: HRC) ได้สำเร็จ โดยความเป็นมาของเรื่องนี้เป็นเรื่องสืบเนื่องมาจากปี ค.ศ. 2000 ที่ประเทศไทยได้รับเลือกเข้าเป็นสมาชิกคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (United Nations Commission on Human Rights: UNCHR) ซึ่งถือว่าเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ คณะกรรมการดังกล่าวถือเป็นองค์กรที่สำคัญที่สุดในด้านสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ ซึ่งระหว่างที่ดำรงตำแหน่งสมาชิก กระทรวงการต่างประเทศได้ชี้แจงว่าประเทศไทยได้มีบทบาทอย่างแข็งขันในการปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติของไทย ผ่านการผลักดันประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนที่ไทยให้ความสำคัญ ถ่ายทอดประสบการณ์การดำเนินงานภายในของไทยอันเป็นการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชน รวมทั้งส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในด้านสิทธิมนุษยชน

ต่อมาในปี ค.ศ. 2006 รัฐบาลไทยได้แสดงความประสงค์ที่จะได้รับเลือกตั้งเข้าเป็นสมาชิกคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (United Nations Commission on Human Rights: UNCHR) อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งได้ถูกยกของค์กรลงไปเนื่องจากมีข้อครหาเรื่องความน่าเชื่อถือในมาตรฐานด้านสิทธิมนุษยชนขององค์กร เพราะสมาชิกบางประเทศที่มีประวัติการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างมากนั้นได้เป็นสมาชิกในองค์กรดังกล่าว ดังนั้น นายโคฟี อันนัน (Kofi Annan) เลขาธิการสหประชาชาติ จึงได้เสนอให้ยุบองค์กรดังกล่าวซึ่งมีประเทศสมาชิก 53 ประเทศ ในปี ค.ศ. 2005 ลงไปเพื่อสร้างองค์กรใหม่ที่สามารถเริ่มงานใหม่เพื่อสิทธิมนุษยชนทั่วโลกได้อย่างแท้จริง²⁵⁶ โดยเมื่อวันที่ 15 มีนาคม ค.ศ. 2006 สมาชิกสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ได้ลงมติด้วยคะแนนเสียง 170 ต่อ 4 เสียง ให้จัดตั้งองค์การด้านสิทธิมนุษยชนแห่งใหม่ คือ คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Human Rights Council: HRC) โดยมีประเทศสมาชิกจำนวน 47 ประเทศ ขึ้นมาแทนที่องค์กรเก่า ซึ่งสมาชิกจะประกอบไปด้วยทุกภูมิภาคทั่วโลก คือ 13 ชาติ จาก

²⁵⁵ กรมองค์การระหว่างประเทศ กองการสังคม กระทรวงการต่างประเทศ, (สิงหาคม 2548)

²⁵⁶ “ยูเอ็นยุบสำนักข่าวหลวงสิทธิมนุษยชน”, เดลินิวส์ (24 มีนาคม 2549).

ภูมิภาคแอฟริกา 13 ชาติจากภูมิภาคเอเชีย 6 ชาติจากยุโรปตะวันออก และ 8 ชาติจากลาตินอเมริกาและแคริบเบียน และอีก 7 ชาติจากยุโรปตะวันตก อย่างไรก็ตาม สหรัฐอเมริกาเป็น 1 ใน 4 ประเทศที่ออกมาคัดค้านการจัดตั้งองค์กรนี้ใหม่ขึ้นมา โดยให้เหตุผลว่า องค์กรใหม่จะเปิดโอกาสให้ประเทศที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนเข้ามาเป็นสมาชิกได้โดยง่ายเพราะใช้ระบบให้สมาชิกสมาชิกสมาชิกใหญ่แห่งสหประชาชาติลงคะแนนเลือกตั้งโดยลับ แทนที่จะให้แต่ละกลุ่มภูมิภาคแต่งตั้งตัวแทนของตนเอง²⁵⁷

สำหรับประเทศไทยนั้น มีความต้องการที่จะเข้าเป็นสมาชิกขององค์กรใหม่ของสหประชาชาตินี้เป็นอย่างมาก นับตั้งแต่สมาชิกภาพของการเป็นสมาชิกขององค์กรเก่าของประเทศไทยได้สิ้นสุดลงเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ. 2003 ประเทศไทยก็ยังคงความมุ่งมั่นที่จะมีบทบาทแข็งขันอย่างต่อเนื่องในเวทีดังกล่าวในฐานะผู้สังเกตการณ์ เพื่อเป็นการพัฒนาและเพิ่มบทบาทของไทยเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน และการเข้าไปมีบทบาทในเวทีดังกล่าวก็จะทำให้สามารถดูแลผลประโยชน์ของประเทศไทยได้หากถูกชาติตะวันตกโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกากล่าวหาประเทศโดยการแสดงท่าทีที่มีศักดิ์ศรีและแสดงความน่าเชื่อถือด้วยในเวทีดังกล่าว²⁵⁸ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสหรัฐอเมริกาไม่ได้ยื่นสมัครเข้ารับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกแต่ก็ยืนยันว่าจะให้ความร่วมมือในเรื่องสิทธิมนุษยชนเป็นอย่างดี

ในการเลือกตั้งครั้งใหม่ มีประเทศที่ยื่นสมัครเป็นสมาชิกทั้งหมด 64 ประเทศ รวมถึงคิวบา ซาอุดีอาระเบีย จีน และรัสเซีย ซึ่งเป็นประเทศที่มีประวัติการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างมาก ด้วย โดยผู้ที่ได้รับเลือกนั้นจะต้องได้รับคะแนนเสียง 96 เสียงเป็นอย่างน้อยหรือเท่ากับเสียงส่วนใหญ่ของสมาชิกใหญ่ที่มีสมาชิก 191 ประเทศ อย่างไรก็ตาม เมื่อผลการเลือกตั้งสมาชิกคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติออกมา ปรากฏว่า ประเทศไทยไม่ได้รับเลือกให้เป็นสมาชิก แต่ประเทศที่มีประวัติการละเมิดสิทธิมนุษยชนมากอย่างจีนและรัสเซียได้รับการเลือกตั้ง²⁵⁹

²⁵⁷ “ไทยขอเด้าอี้สภาสิทธิมนุษยชนยูเอ็น”, กรุงเทพธุรกิจ (10 พฤษภาคม 2549).

²⁵⁸ การประชุมเอกอัครราชทูตไทยและกงสุลใหญ่ทั่วโลก ณ กระทรวงการต่างประเทศ ระหว่างวันที่ 28 - 31 พฤษภาคม 2544.

²⁵⁹ “ไทยขอเด้าอี้สภาสิทธิมนุษยชนยูเอ็น”, กรุงเทพธุรกิจ (10 พฤษภาคม 2549).

ผลของการเลือกตั้งครั้งนี้ แม้ว่าจะไม่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยต่อสหรัฐอเมริกาโดยตรง แต่ก็ เป็นผลจากการดำเนินนโยบายภายในของรัฐบาลไทยที่ส่งผลให้ประเทศไทยต้องเสียโอกาสในเวทีระหว่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เเวทีที่จะสามารถตอบข้อสงสัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการละเมิดสิทธิมนุษยชนของรัฐบาลไทยในช่วงที่ผ่านมาต่อประชาคมโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาอำนาจในเวทีสหประชาชาติที่มีอิทธิพลต่อการสนับสนุนให้ผู้สมัครไทยได้รับตำแหน่งเลขาธิการสหประชาชาติที่กำลังจะมีขึ้นในปลายปี ค.ศ. 2006

ในเวทีนี้ แม้ว่าสหรัฐอเมริกาจะไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิก แต่จะเห็นได้ว่า สหรัฐอเมริกายังมีบทบาทอยู่สูงมาก ในฐานะผู้สังเกตการณ์ที่คอยตรวจสอบความเป็นไปของประเทศสมาชิกในองค์กรใหม่นี้ และการที่สหรัฐอเมริกายืนยันไม่สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกเป็นการบ่งบอกถึงจุดยืนของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างดีว่า สหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญกับประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนอย่างมาก ถึงกับยอมสูญเสียที่นั่งในเวทีดังกล่าว เพราะไม่ต้องการใช้เวทีร่วมกับประเทศที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนแต่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นประเทศสมาชิก ซึ่งต่างจากไทยที่ไม่ได้รับเลือกให้เป็นสมาชิกทั้ง ๆ ที่อยากเป็น แต่มีคุณสมบัติไม่เพียงพอ

สำหรับประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนนี้ รัฐบาลสหรัฐอเมริกาเองก็คอยติดตามสถานการณ์ด้านดังกล่าวไปทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย โดยก่อนหน้านี้มีการเลือกตั้งเป็นสมาชิกคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ รัฐบาลสหรัฐอเมริกาก็ได้ออกรายงานต่อสภาองเกรสเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนในหลาย ๆ ประเทศ รวมถึงประเทศไทย และประเด็นที่อาจกลายเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้รัฐบาลไทยไม่ได้รับการเลือกตั้งให้เป็นสมาชิก คือ การรายงานข้อมูลกรณีการฆ่าตัดตอนในคดีทำสงครามปราบปรามยาเสพติด และปราบปรามผู้มีอิทธิพลของรัฐบาลไทยซึ่งสอดคล้องกับการที่นายบาซิล เฟอร์มันโด ทำจดหมายเปิดผนึกถึงนายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รองนายกรัฐมนตรีและอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศถึงทำที่ของกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งเอเชีย (Asian Human Rights Commission - AHRC) ซึ่งได้เน้นย้ำถึงบทบาทของรัฐบาลไทยตั้งแต่ ค.ศ. 2001 ถึง ค.ศ. 2005 โดยได้อ้างถึงการที่รัฐบาลไทยไม่ลงนามในอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน การที่รัฐบาลไทยปฏิเสธการขอให้สืบสวนการฆาตกรรมผู้ต้องสงสัยจากนโยบายปราบปรามยาเสพติดในปี ค.ศ. 2003 การสืบสวนกรณีการสังหารหมู่ในภาคใต้หลายครั้งในปี ค.ศ. 2004 การหายตัวของนักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนหลายต่อหลายคน ซึ่งทั้งหมดนี้ นาย บาซิล เฟอร์มันโด กล่าวว่าเป็นเหตุผลที่ทำให้รัฐบาลไทยไม่ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกในองค์กร

ใหม่ของสหประชาชาติ²⁶⁰ อีกทั้ง ท่าทีของไทยกับการปฏิบัติบางครั้งก็ไม่สอดคล้องกัน เช่น ในตอนเริ่มต้นรัฐบาลใหม่ ๆ รัฐบาลได้ให้การสนับสนุนให้นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ ลงสมัครเป็นข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ในขณะเดียวกัน ก็เชิญผู้นำพม่ามาเยือนไทยทั้ง ๆ ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศในยุโรปไม่ยอมรับประเทศพม่า²⁶¹ เพราะว่ามีกรณีละเมิดสิทธิมนุษยชน²⁶²

นอกเหนือจากปัจจัยภายนอกดังกล่าว เช่น การเสนอรายงานประจำปีของสหรัฐอเมริกาที่กล่าวถึงการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยจนดูมากเกินไป ทั้ง ๆ ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาเองก็มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนมากไม่แพ้กัน อีกทั้งรายงานสิทธิมนุษยชนของสหรัฐอเมริกานั้นค่อนข้างจะไม่ทันสมัยเนื่องจากการเก็บรวบรวมข้อมูลต้องใช้เวลาอันยาวนาน บางครั้งบางปัญหาประเทศไทยได้แก้ไขไปแล้ว หรือมีพัฒนาการไปในทางที่ดีแต่ก็ยังปรากฏอยู่ในรายงานแต่คนไทยและรัฐบาลไทยก็ควรตระหนักด้วยว่า มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนดังกล่าวอยู่จริงในประเทศไทย²⁶³ จากการทำสงครามกับผู้ถือสิทธิพลตามนโยบายของรัฐบาลที่กระตุ้นให้เจ้าหน้าที่ตำรวจจัดการกับผู้ถือสิทธิพลดังกล่าวด้วยวิธีการรุนแรงเพื่อให้ได้จำนวนตัวเลขของการจับกุมตามที่รัฐบาลกำหนด²⁶⁴ อีกทั้ง รัฐบาลไม่สามารถควบคุมเหตุการณ์ในภาคใต้ได้ด้วย²⁶⁵ อีกทั้ง ต้องตระหนักด้วยว่า การเลือกตั้งในองค์การระหว่างประเทศนั้นเป็นเรื่องของการเมืองและการลงทุน²⁶⁶ ดังนั้น การที่ไม่ได้รับการเลือกตั้งอาจจะมีเหตุผลส่วนหนึ่งมาจากการขาดการเตรียมตัวที่ดีด้วย

สำหรับผลของการเลือกตั้งที่ออกมาแล้ว แม้ว่า นายกันตธีร์ ศุภมงคล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้ให้เหตุผลว่า การที่ประเทศไทยไม่ได้รับเลือกก็ไม่ได้แสดงว่า มาตรฐานด้านสิทธิมนุษยชนของไทยต่ำแต่เป็นเพราะว่าประเทศอื่น ๆ ที่ยังไม่เคยได้เป็นได้มีการแลกเปลี่ยน

²⁶⁰ “ไทยขอเวทีก้าวสู่สภาพสิทธิมนุษยชนยูเอ็น”, *กรุงเทพธุรกิจ* (10 พฤษภาคม 2549).

²⁶¹ “สัมพันธไทย - พม่า กับเก้าอี้เลขาธิการสหประชาชาติ”, *ไทยโพสต์* (5 สิงหาคม 2549).

²⁶² “รายงานพิเศษ: สิทธิมนุษยชนเปิดโปง ‘สุรเกียรติ์’ ไร้คุณสมบัติชิงเลขาฯ ยูเอ็น”, *แนวหน้า* (1 สิงหาคม 2549).

²⁶³ สัมภาษณ์ เตช บุนนาค, อดีตปลัดกระทรวงการต่างประเทศ, 14 กุมภาพันธ์ 2550.

²⁶⁴ เรื่องเดียวกัน.

²⁶⁵ Rodney Tasker, “Popular War”, *Far Eastern Economic Review* (May 8, 2003), p. 22

²⁶⁶ Ibid.

กันไว้ก่อนหน้านี้อีกก็ตาม และสาเหตุส่วนหนึ่งที่รัฐบาลไทยพลาดการเป็นสมาชิกคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาตินั้น มีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการขาดการเตรียมความพร้อมที่ดีของรัฐบาลไทยเพราะขาดการหาเสียงในประชาคมโลกในสหประชาชาติ และการมีประวัติด้านสิทธิมนุษยชนที่ไม่จริงของไทย²⁶⁷ จึงไม่ค่อยมีน้ำหนักมากนักเมื่อเทียบกับข้อมูลที่รายงานโดยรัฐบาลสหรัฐอเมริกาและจากกลุ่มสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ ที่คอยสังเกตพฤติกรรมดังกล่าวของประเทศไทยอยู่

ความเชื่อมโยงปัญหาความไม่สงบในภาคใต้กับการก่อการร้ายสากล: ความสัมพันธ์ไทย - สหรัฐอเมริกา

นับตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 เป็นต้นมา รัฐบาลไทยต้องเผชิญกับปัญหาความวุ่นวายภายในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประท้วงของชาวมุสลิมที่เรียกร้องให้รัฐบาลไม่ให้การสนับสนุนสหรัฐอเมริกาในการเข้าโจมตีประเทศอื่นโดยไม่มีหลักฐานเพียงพอ ความวุ่นวายนี้ทำให้รัฐบาลเริ่มขาดเสถียรภาพในการบริหารโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแสดงออกถึงท่าทีที่สนับสนุนรัฐบาลสหรัฐอเมริกาอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะเมื่อสหรัฐอเมริกาดัดสินใจบุกโจมตีอิรักในปี ค.ศ. 2003 ซึ่งถือว่าเป็นจุดที่ทำให้ชาวมุสลิมในประเทศไทยไม่พอใจอย่างมาก โดยได้รวมตัวกันประท้วงและละหมาดขอพรให้พี่น้องชาวมุสลิมที่อยู่ในอิรักปลอดภัย รายละเอียดดังกล่าวไว้ในตอนต้นนั้น

ในขณะเดียวกันในช่วงปี ค.ศ. 2003 นั้น รัฐบาลกำลังดำเนินนโยบายปราบปรามผู้มีอิทธิพลและค้ายาเสพติด ซึ่งมีการวิจารณ์กันอย่างหนักถึงการฆ่าตัดตอนผู้ต้องสงสัยโดยที่ไม่มีหลักฐานเพียงพอซึ่งภายใน 10 สัปดาห์ของการทำสงครามดังกล่าวส่งผลให้มีการวิสามัญผู้ต้องสงสัยมากถึงเกือบ 2000 คน²⁶⁸ และจะด้วยเหตุบังเอิญหรือไม่ก็ตาม ในต้นปี ค.ศ. 2004 ก็เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย การก่อความไม่สงบดังกล่าวทำให้รัฐบาลใช้มาตรการรุนแรงเข้าปราบปรามผู้ก่อความไม่สงบ ในช่วงที่กำลังวุ่นวายนั้น ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2004 ผู้นำระดับสูงขององค์กรมุสลิมและกลุ่มตรวจสอบสิทธิมนุษยชน (Human Rights Watch) ได้เรียกร้องให้รัฐบาลค้นหาตัวนายสมชาย นีละไพจิตร นายความ ผู้รับว่าความ

²⁶⁷ Ibid.

²⁶⁸ Ibid.

ให้กับผู้ต้องสงสัยเป็นผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่ภาคใต้ ซึ่งคาดว่าจะถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจอุ้มฆ่า²⁶⁹ หลังจากนั้นไม่นาน เจ้าหน้าที่รัฐปราบปรามผู้ก่อความไม่สงบเมื่อวันที่ 28 เมษายน ค.ศ. 2004 โดยเจ้าหน้าที่รัฐได้วิสามัญผู้ก่อความไม่สงบจำนวน 108 คน โดยในจำนวนนั้นมีผู้ที่อยู่ในมัสยิดจำนวน 34 คนเสียชีวิตด้วย²⁷⁰ ความรุนแรงเหล่านี้ได้ทวีมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในวันที่ 25 ตุลาคม ค.ศ. 2004 ชาวมุสลิมได้รวมตัวชุมนุมประท้วงให้ปล่อยตัวผู้ต้องสงสัยก่อความไม่สงบ ทำให้รัฐบาลใช้กำลังปราบปรามอีกครั้งส่งผลให้คนในท้องถิ่นตายอีก จำนวน 84 คน โดย 6 คนถูกยิงตายจากการสลายมอบที่สถานีตำรวจตากใบ และอีก 78 คน ตายในระหว่างการเคลื่อนย้ายที่ชนผู้ทำการประท้วงไปโดยใช้รถบรรทุกและมดมือไขว้หลังไว้²⁷¹ ทั้งนี้ มาตรการที่รัฐบาลใช้ในการปราบปรามผู้ก่อความไม่สงบและผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องโดยขาดหลักฐานที่แน่ชัดถูกวิจารณ์อย่างหนัก และมาตรการดังกล่าวก็ไม่ได้ช่วยแก้ไขปัญหาคืบคลานได้เลย เพราะนับตั้งแต่เดือนมกราคม ค.ศ. 2004 ถึงเดือนตุลาคม ค.ศ. 2006 ความรุนแรงที่เกิดขึ้นส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตมากกว่า 1,700 คนแล้ว มีทั้งเสียชีวิตจากการก่อความไม่สงบและที่ถูกฆ่าตายโดยฝีมือเจ้าหน้าที่ของรัฐและเหยื่อของการก่อความไม่สงบด้วย ซึ่งมีทั้งคนไทยพุทธโดยเฉพาะพระ ครูและคนไทยมุสลิม ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลได้ประกาศใช้กฎหมายพิเศษที่ให้อำนาจเบ็ดเสร็จแก่นายกรัฐมนตรีและเจ้าหน้าที่ในการจับกุมผู้ต้องสงสัยในพื้นที่ดังกล่าว การดำเนินการครั้งนี้ของรัฐบาลถูกวิจารณ์อย่างหนักจากภายในประเทศและต่างประเทศ เพราะเป็นการลิดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่กำลังได้รับความเดือดร้อนอยู่แล้ว²⁷²

ประเด็นที่วิพากษ์กันนี้ให้ความสนใจ คือ มีการวิจารณ์ถึงความเชื่อมโยงระหว่างเหตุการณ์ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 การดำเนินนโยบายปราบปรามการก่อการร้ายสากลของสหรัฐอเมริกา การโจมตีประเทศอัฟกานิสถานและอิรักซึ่งประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิมได้

²⁶⁹ Shawn W. Crispin, "Thaksin's Luck Takes a Turn", *Far Eastern Economic Review* (April 1, 2004), p. 22.

²⁷⁰ Shawn W. Crispin, "Love vs. War", *Far Eastern Economic Review* (May 20, 2004), p. 17.

²⁷¹ "Thai King Urges Premier to Be More Lenient in the Muslim South", *New York Times* November 2, 2004.

²⁷² Dana R. Dillon "Thai Troubles: Combating Terror or Creating Insurgency?"

The Heritage Foundation, WebMemo #716,

<<http://www.heritage.org/Research/AsiaandthePacific/wm716.cfm>>, April 8, 2005.

ก่อให้เกิดความไม่พอใจในหมู่ชาวมุสลิมเป็นอย่างมาก รวมถึงภายในประเทศไทยด้วย ดังนั้น จึงมีการตั้งคำถามว่า การที่รัฐบาลไทยดำเนินนโยบายให้การสนับสนุนการโจมตีประเทศมุสลิมของสหรัฐอเมริกาส่งผลให้เกิดปัญหาความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้หรือไม่ ซึ่งวิทยานิพนธ์นี้จะทำการวิเคราะห์ ดังนี้

ในการทำความเข้าใจปัญหาความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ต้องทำความเข้าใจภูมิหลังของชาวมุสลิมในประเทศไทยด้วย ในประเทศไทยนั้นชาวมุสลิมอาศัยอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ กระจายกันไป เช่น เชียงใหม่ อยุธยา กรุงเทพฯ ฯ และจังหวัดอื่น ๆ โดยอาศัยอยู่ในภาคใต้มากที่สุด ส่วนที่มาของปัญหาความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มาจากความต้องการแบ่งแยกดินแดนนั้นมีซึ่งมีรากเหง้าของปัญหามาตั้งแต่ต้นทศวรรษที่ 1990 นับตั้งแต่ประเทศไทยไปผนวกดินแดนในพื้นที่จังหวัดยะลา นราธิวาส ปัตตานี และสงขลา ประกอบกับคนไทยมุสลิมได้รับการแบ่งแยกและถูกเลือกปฏิบัติ จนกลายเป็นภูมิภาคที่ขาดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ²⁷³ ดังนั้น ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงมีมาอยู่ก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์วินาศกรรมในสหรัฐอเมริกาเมื่อวันที่ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 แล้ว อย่างไรก็ตาม ความรุนแรงของปัญหาได้บรรเทาลงในสมัย พลเอก เปรม เป็นนายกรัฐมนตรี และปัญหานี้ได้ปะทุอีกครั้งในสมัยรัฐบาล พันตำรวจโท ทักษิณ โดยเฉพาะภายหลังจากเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์ที่เป็นตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าสาเหตุของความรุนแรงนั้นส่วนหนึ่งเกิดจากการขาดความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่รัฐในรัฐบาล คือ²⁷⁴

ในเดือนเมษายน ค.ศ. 2004 เยาวชนมุสลิมไทยเสียชีวิตจำนวน 108 คน โดยเยาวชนเหล่านี้มีเพียงอาวุธที่ติดกาย คือ มีดดาบ แต่ถูกเจ้าหน้าที่รัฐวิสามัญโดยใช้อาวุธครบมือ กองกำลังเจ้าหน้าที่ได้ยิงเยาวชนเหล่านี้เสียชีวิตไป 32 คนในขณะที่หนีเข้าไปในมัสยิด เหตุการณ์การใช้ความรุนแรงเข้าจับกุมของเจ้าหน้าที่รัฐนี้เกิดขึ้นทั้ง ๆ ที่รองนายกรัฐมนตรีมีคำสั่งไม่ให้ใช้ความรุนแรงในมัสยิด อย่างไรก็ตาม พลายหลังเหตุการณ์นี้สงบลงก็ไม่มีรายงานว่ามีเจ้าหน้าที่รัฐถูกสอบสวนการกระทำดังกล่าว

²⁷³ Ibid.

²⁷⁴ Ibid.

ต่อมาในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2004 คนไทยมุสลิมที่มาประท้วงเจ้าหน้าที่ตำรวจได้เสียชีวิต 78 คนขณะชนย้ายกลุ่มผู้ประท้วง สภาพศพผู้เสียชีวิตถูกลือคฤงญแฉมือไว้ด้านหลัง ไม่มีเสื้อ และคอหัก ในขณะที่นายกรัฐมนตรีออกมาให้เหตุผลการเสียชีวิตว่าเกิดจากการอดอาหารในช่วงถือศีลอดในเดือนรอมฎอน (Ramadan) จึงทำให้กลุ่มผู้ชุมนุมอ่อนเพลียและเสียชีวิต จากเหตุการณ์ครั้งนี้มีเจ้าหน้าที่ทหารถูกสังหาร 3 นาย แต่ไม่มีเจ้าหน้าที่ตำรวจถูกตั้งข้อกล่าวหาใด ๆ ทั้งสิ้นกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

นอกจากนี้ รัฐบาลยังประมาทกับการดำเนินนโยบายในปัญหาภาคใต้ ที่ต้องให้ความสำคัญทั้งเรื่องการเมือง ความมั่นคงและเศรษฐกิจไปพร้อม ๆ กัน แต่ในรัฐบาลพันตำรวจโท ทักษิณ นั้นให้ความสำคัญกับปัญหาเศรษฐกิจเป็นหลัก จึงตัดความสำคัญของปัญหาที่เคยมีอยู่ในอดีต สิ่งยุบ ศอบต. ที่ทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ได้รับ ความไว้วางใจจากชาวบ้านแล้ว อีกทั้งยังถอนทหารออกจากพื้นที่ให้ตำรวจเข้าไปปฏิบัติหน้าที่แทน การลดความสำคัญด้านความมั่นคงย่อมเป็นสาเหตุสำคัญส่วนหนึ่งที่ทำให้ความพยายามแบ่งแยกดินแดนปะทุขึ้นมาอีกอย่างง่ายดาย เพราะไม่มีหน่วยงานความมั่นคงเข้าไปตรวจสอบอย่างละเอียดเช่นที่เคยทำมา นอกจากนี้ นโยบายที่ใช้มาตรการความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา ไม่ว่าจะ เป็นนโยบายปราบปรามผู้มีอิทธิพลหรือสงครามต่อต้านยาเสพติด ได้ก่อให้เกิดการวิสามัญฆาตกรรมผู้ต้องสงสัยเป็นจำนวนมากโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถให้คำอธิบายได้ นอกจากนี้ การเข้าไปบุกค้นบ้านผู้ต้องสงสัยโดยให้สุนัขเข้าไปรื้อค้นภายในบ้านชาวมุสลิมถือว่าการไม่ให้เกียรติคนที่นับถือศาสนาอิสลาม อีกทั้งยังมีพฤติกรรมคอยเฝ้าระวัง จับแล้วก็ปล่อย ทำให้เกิดความไม่พอใจของชาวมุสลิม²⁷⁵ ประกอบกับชาวมุสลิมที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ก่อความไม่สงบนั้นไม่มีทนายยอมว่าความให้ ยกเว้นทนายสมชาย นีละไพจิตร แต่อยู่ดี ๆ ทนายคนนี้ก็หายตัวไปและในการสืบสวนเบื้องต้นคาดว่าเป็นฝีมือของตำรวจที่คุ้มฆ่าทนายคนดังกล่าว เหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ย่อมเป็นเหตุให้ชาวมุสลิมในภาคใต้ไม่พอใจและออกมาชุมนุมประท้วง แต่ก็เกิดการปะทะกับเจ้าหน้าที่และถูกฆ่าตายโดยไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้อง ยิ่งสร้างความไม่พอใจมากขึ้นไปอีก และอาจ

---

²⁷⁵ Shawn W. Crispin, "Targets of a New Anti - Terror War", *Far Eastern Economic Review*, p. 12 (July 10, 2003).

กลายเป็นฉนวนการปลุกระดมของผู้ที่ต้องการแบ่งแยกดินแดนที่มีอยู่เดิมมาก่อนแล้วด้วย เหตุการณ์จึงบานปลาย²⁷⁶

จากการศึกษาและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ทำให้สามารถสรุปในเบื้องต้นได้ว่า เหตุการณ์ความไม่สงบนี้ไม่น่ามีความเชื่อมโยงกับการที่รัฐบาลไทยให้ความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาในการต่อต้านการก่อการร้าย เพราะหากชาวมุสลิมในประเทศไทยไม่พอใจก็น่าจะเกิดการก่อความไม่สงบในลักษณะเดียวกับภาคใต้ทั่วทั้งประเทศที่มีคนมุสลิมอาศัยอยู่ แต่เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นที่ประจักษ์อยู่แล้วว่าเกิดขึ้นเฉพาะภาคใต้ที่เคยมีปัญหามาตั้งแต่อดีตต่างหาก ในทางกลับกัน จากข้อมูลต่าง ๆ น่าจะเป็นการสมเหตุสมผลมากกว่าหากจะกล่าวว่า ปัญหาในภาคใต้ปะทุขึ้นมาอีกครั้งอันเนื่องมาจากนโยบายภายในประเทศของรัฐบาลภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรีที่ใช้แนวทางการบริหารประเทศแบบบูรณาการ (Chief Executive Officer)

อย่างไรก็ดี ประเด็นปัญหานี้หากไม่ได้รับการแก้ไขให้ถูกวิธีจนไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้นั้น อาจกลายเป็นปัจจัยที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสหรัฐอเมริกาเป็นไปในเชิงลบได้ เพราะสหรัฐอเมริกานั้นต้องการเข้ามาให้ความช่วยเหลือแก้ไขปัญหานี้อยู่แล้ว โดยได้คอยติดตามความเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลาเห็นได้จากจากรายงานสิทธิมนุษยชนเกี่ยวกับประเทศไทยที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกาทำขึ้นในแต่ละปี อย่างไรก็ตาม แม้สหรัฐอเมริกาจะยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือ รัฐบาลไทยก็คงไม่อยากให้เรื่องนี้กลายเป็นประเด็นระหว่างประเทศ และต้องไม่ยอมรับความช่วยเหลืออย่างแน่นอน อีกทั้งรัฐบาลยังไม่เคยยอมรับว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเกิดจากการแบ่งแยกดินแดนที่มีแนวโน้มสูงว่าจะเชื่อมโยงกับกลุ่มก่อการร้ายสากลในอนาคตได้อย่างไม่ยาก²⁷⁷

²⁷⁶ สัมภาษณ์ กษิต ภิรมย์, อดีตเอกอัครราชทูต ณ กรุงวอชิงตัน สหรัฐอเมริกา, 31 มกราคม 2550; สัมภาษณ์ เตช บุนนาค, อดีตปลัดกระทรวงการต่างประเทศ, 14 กุมภาพันธ์ 2550.

²⁷⁷ Dana R. Dillon "Thai Troubles: Combating Terror or Creating Insurgency?" The Heritage Foundation, WebMemo #716, <<http://www.heritage.org/Research/AsiaandthePacific/wm716.cfm>>, April 8, 2005.

กรณีนายกรัฐมนตรีมีเจตนาหมายถึงประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush)

ในช่วงเวลาที่ทำการศึกษา นั้น นอกจากเรื่องปัญหาในสามจังหวัดภาคใต้และปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐแล้ว ยังมีประเด็นการเมืองภายในของประเทศไทยที่อาศัยความสัมพันธ์ทางการเมืองและความมั่นคงกับสหรัฐอเมริกาเข้ามามี ช่วยสร้างเสถียรภาพให้เกิดขึ้นกับการเมืองภายในประเทศไทย กล่าวคือ กรณีที่ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีรักษาการ ได้มีเจตนาหมายถึงประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush) ลงวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2549 (ค.ศ. 2006) โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ว่า จุดประสงค์ที่เขียนเจตนาหมายถึงประธานาธิบดีนั้น เพื่ออธิบายถึงสถานการณ์ภายในประเทศไทยที่วุ่นวายโดยกลุ่มผู้ประท้วงและขับไล่ นายกรัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งและได้รับคะแนนเสียงอย่างท่วมท้นและการคว่ำบาตรของพรรคประชาธิปัตย์ซึ่งเป็นพรรคฝ่ายค้านที่ไม่ยอมส่งผู้สมัครลงรับการเลือกตั้งในการเลือกตั้งเมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 2006 ซึ่งพรรคไทยรักไทยนั้นได้รับคะแนนเสียงอย่างท่วมท้นเช่นเคย ในเจตนาหมายนั้น พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ได้ให้เหตุผลว่า เพราะพวกนี้ไม่แข่งกันตามกติกาประชาธิปไตย และในท้ายเจตนาหมาย นายกรัฐมนตรียังได้ยืนยันว่าความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศที่เคยมีมาในอดีตจะยังคงดำเนินต่อไปเช่นเคย²⁷⁸

การที่ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เขียนเจตนาหมายไปหาประธานาธิบดี Bush นี้ ก่อให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์กันภายในประเทศไทยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้ประท้วงที่ปักหลักเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีลาออกและวางมือทางการเมืองอย่างเด็ดขาด การวิจารณ์ยังรวมถึงความไม่เหมาะสมและไม่มีความจำเป็นที่ผู้นำประเทศจะต้องเขียนเจตนาหมายรายงานสถานการณ์ภายในประเทศให้ประเทศอื่นทราบในประเด็นที่ไม่ใช่เรื่องสำคัญระดับโลก แต่เป็นเพียงประเด็นที่ผู้นำนั้นจะถูกพลังประชาชนโค่นล้ม แม้ว่าการเขียนเจตนาหมายระหว่างผู้นำนั้นจะทำได้ตามหลักการก็ตาม²⁷⁹ ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลและกระทรวงการต่างประเทศจึงถูกเรียกร้องให้นำเจตนาหมายฉบับดังกล่าวมาเปิดเผยและชี้แจงสิ่งที่เกิดขึ้นตลอดจนเหตุผลที่ทำด้วย²⁸⁰

²⁷⁸ ดูใน ผนวก ญ

²⁷⁹ ประภัสสร เทพชาตรี และ สุขุมพันธ์ บริพัตร, ม.ร.ว., มุมมองนักวิชาการด้านการต่างประเทศ กรณี จ.ม. แก้ว ฟ่อง บุช”, ใน มติชน 11 กรกฎาคม 2549, 29(10349), น. 11.

²⁸⁰ “โฆษกรัฐบาลยืนยันคำสั่งทำาย จ.ม. ถึง ‘บุช’ ถูกต้องตามระเบียบ”, ผู้จัดการ <http://www.parliament.go.th/news/news_detail.php?prid=18335>

อย่างไรก็ดี สิ่งทีววิทยานิพนธ์นี้ต้องการวิเคราะห์ คือ นายกรัฐมนตรีมีเหตุผลใดกันแน่จึงตัดสินใจเล่าเรื่องการเมืองภายในให้รัฐบาลสหรัฐอเมริกาทราบและทำไมต้องเป็นประเทศสหรัฐอเมริกาด้วย จากการศึกษา พบว่า ในช่วงเวลาที่มีจดหมายไปนั้น เป็นช่วงการเมืองภายในประเทศมีความวุ่นวายเป็นอย่างมาก เรียกได้ว่าเป็นช่วง “ขาลง” ของรัฐบาล พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ก็ว่าได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการถูกเปิดโปงข้อหาทุจริตหลายข้อกล่าวหา เช่น กรณีไม่เสียภาษีของครอบครัวชินวัตร การขายสมบัติโทรคมนาคมของไทยให้กับสิงคโปร์ การจ้างวานพรรคเล็กลงสมัครเข้ารับการเลือกตั้งภายในประเทศเพื่อหลีกเลี่ยงข้อกำหนดเรื่องกรณีมีผู้สมัครเพียงคนเดียว ต้องได้รับคะแนนเสียงไม่ต่ำกว่า 20% ซึ่งผลการเลือกตั้งที่ออกมาแม้ว่าพรรคไทยรักไทยจะยังคงคะแนนนิยม แต่เมื่อดูคะแนนที่ได้แล้วจะเห็นว่า มีผู้ไม่ออกเสียงเลือกตั้งมากกว่าคะแนนเสียงที่ผู้สมัครได้รับการเลือกตั้งเสียอีก

นอกจากนี้ ในช่วงรัฐบาลสมัยที่สองของ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นั้น นโยบายหลักของรัฐบาล คือ การจัดทำการเจรจาการค้าเสรีกับประเทศที่เป็นตลาดรับสินค้ารายใหญ่ของไทย ซึ่งยอมรวมถึงสหรัฐอเมริกาด้วย นอกจากนี้ รัฐบาลได้เริ่มจัดให้มีการเจรจาจัดทำการค้าเสรีมาบ้างแล้วแต่ต้องชะงักลงเพราะสถานการณ์ของรัฐบาลรักษาการ ภายหลังจากศาลรัฐธรรมนูญมีคำตัดสินให้การเลือกตั้งเมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 2006 เป็นโมฆะ นอกจากนี้ สิ่งที่รัฐบาลให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก คือ การสนับสนุนผู้สมัครไทยให้ลงสมัครรับเลือกตั้งตำแหน่งเลขาธิการสหประชาชาติที่จะสิ้นสุดลงในปลายปี ค.ศ. 2006

ท่ามกลางความวุ่นวายในฝ่ายไทย ภายใต้อเมริกาเองก็เพิ่งมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในมีการตั้งคำถามถึงความชอบธรรมในการเข้าไปปฏิบัติการกิจในอิรักและขอบเขตที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกาจะทำได้ เพราะสงครามในอิรักนั้นมีความยืดเยื้อและไม่ได้จบเร็วตามที่รัฐบาลคาดไว้ ดังนั้น รัฐบาลสหรัฐอเมริกาเองก็น่าจะต้องการพันธมิตรในการช่วยให้เหตุผลสนับสนุนการกระทำของสหรัฐอเมริกาเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับชาวอเมริกัน

จากปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้น ทำให้เชื่อได้ว่า พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร พยายามเชื่อมโยงการเมืองภายในกับการเมืองระหว่างประเทศ โดยอาศัยประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศมหาอำนาจมีบทบาทอย่างมากในเวทีประชาคมโลกในสหประชาชาติในการสร้างเสถียรภาพให้กับรัฐบาล ทั้งนี้ ที่เลือกประเทศสหรัฐอเมริกาก็เพราะว่าเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญกับเรื่องประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน และการค้าเสรี ซึ่งตรงกับความต้องการของฝ่ายไทยที่ต้องการมีความสัมพันธ์ดังกล่าวโดยเฉพาะเรื่องการค้าเสรีกับสหรัฐอเมริกาอย่างมาก ดังนั้น หากเสถียรภาพภายในประเทศไทยไม่ดีแล้ว การดำเนินการต่าง ๆ ย่อมหยุดชะงักไปอย่างไม่สามารถ

กำหนดระยะเวลาสิ้นสุดได้ นอกจากนี้ การที่รัฐบาลไทยพยายามเล่าเรื่องการเมืองภายในให้ รัฐบาลสหรัฐอเมริกาทราบนั้น ก็เพื่อให้รัฐบาลที่ให้ความสำคัญกับประชาธิปไตยอย่าง สหรัฐอเมริกาประกันความมั่นคงและความถูกต้องของรัฐบาลไทยที่ได้มาจากการเลือกตั้ง แม้ว่า ผลของการเลือกตั้งจะไม่ใสสะอาดก็ตาม ซึ่ง พันตำรวจโท ทักษิณ อาจต้องการได้รับความเห็นใจ และต้องการดำเนินความสัมพันธ์ต่อไปกับสหรัฐอเมริกาหากในภายหน้าจะเกิดความไร้เสถียรภาพ ทางการเมืองภายในมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

จากเหตุผลที่ได้วิเคราะห์ไปนั้น เป็นการสนับสนุนความคิดที่ว่ารัฐบาลไม่มีความจำเป็น ที่ต้องเขียนจดหมายไปเล่าเรื่องภายในประเทศให้ภายนอกประเทศทราบ โดยเฉพาะไม่ใช่เรื่อง สำคัญที่เป็นวิกฤติการณ์ระหว่างประเทศ แต่สาเหตุแห่งความวุ่นวายของการเมืองภายในนั้นมา จากความไม่ต้องการรัฐบาลพรรคไทยรักไทยของคนไทยนั่นเอง นอกจากนี้ การวิเคราะห์ยังพอจะทำให้เชื่อได้ว่า รัฐบาลต้องการให้สหรัฐอเมริกาเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมืองภายในประเทศไทยที่กำลัง ไร้เสถียรภาพและรัฐบาลไทยรักไทยกำลังจะถูกโค่นล้มทิ้ง ๆ ที่ได้รับการเลือกตั้ง เหตุที่ทำให้คิด เช่นนี้ เพราะว่าในกรณีความไม่สงบในพื้นที่ภาคใต้ที่เกิดเหตุรุนแรงมากขึ้นทุกทีและรัฐบาลยังไม่ สามารถควบคุมสถานการณ์ได้นั้น พันตำรวจโท ทักษิณ ยังไม่เคยคิดที่จะเขียนไปขอความช่วยเหลือหรือแม้กระทั่งแค่เล่าให้สหรัฐอเมริกาฟัง ทั้ง ๆ ที่สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่แสดงออก อยู่เสมอว่ามีความกังวลกับสถานการณ์ในภาคใต้ของไทยโดยเฉพาะเรื่องสิทธิมนุษยชน²⁸¹ ในทาง ตรงกันข้าม เมื่อฝ่ายสหรัฐอเมริกาแสดงท่าทีว่ายินดีเข้าไปช่วยแก้ไขปัญหาคือ พันตำรวจโท ทักษิณ กลับเกรี้ยวกราดใส่ ทั้งนี้ เพราะไม่ต้องการให้สหรัฐอเมริกาเข้ามายุ่งเกี่ยวกับปัญหานี้และ ทำให้เรื่องนี้กลายเป็นประเด็นระหว่างประเทศนั่นเอง

ด้วยเหตุนี้ จึงสามารถสรุปได้ว่า จุดประสงค์หลักที่ พันตำรวจโท ทักษิณ มีจดหมายไป นั้น ก็เพื่อให้สหรัฐอเมริกาเข้ามายุ่งเกี่ยวกับวิธีใด ๆ ก็ได้ที่จะสามารถทำให้รัฐบาลไทยรักไทยที่ อ้างว่ามาจากการเลือกตั้งสามารถมีเสถียรภาพหรือแค่ยังอยู่ในอำนาจได้ ซึ่งสหรัฐอเมริกาภายใต้ การนำของประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush) เองก็จะได้รับประโยชน์เช่นกัน เพราะ นายกรัฐมนตรีฝ่ายไทยได้แสดงจุดยืนอีกครั้งว่ายังศรัทธาและจะสานความสัมพันธ์กับรัฐบาล

²⁸¹ "Ambassador Boyce Discussed U.S. - Thailand Relationship", USINFO Webchat transcript, January 24, 2007. U.S. Department of State, Bureau of International Information Programs <<http://usinfo.state.gov/usinfo/Archive/2007/Jan/26979257.html>>

ประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush) ต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นเรื่องการค้าเสรีที่ฝ่ายสหรัฐอเมริกาเองก็ต้องการทำกับประเทศไทยเพราะฝ่ายไทยเป็นฝ่ายได้เปรียบดุลการค้า ดังนั้น แม้พันตำรวจโท ทักษิณ จะลงทุนแสดงจุดยืนและความต้องการที่จะสานสัมพันธ์กับประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush) ต่อไป อย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษร แต่ก็ไม่ได้รับความสนใจจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกามากนัก เพราะว่าประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush) นั้น แม้ว่าจะตอบจดหมายแต่ก็ตอบล่าช้ามาก²⁸² อีกทั้งไม่ได้มีการกล่าวในเชิงเสนอแนะให้ความช่วยเหลือใด ๆ นอกจากพูดย้ำในสิ่งที่พันตำรวจโท ทักษิณ แจ้งไปในจดหมาย และเพียงแค่ว่ารับรู้ในสิ่งที่เล่าให้ฟังเท่านั้นเอง ในทางกลับกัน การเขียนจดหมายนี้ ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างมากต่อเสถียรภาพของรัฐบาลที่มาจากพรรคไทยรักไทย มีการวิจารณ์รัฐบาลและวิเคราะห์เจตนาารมณ์ของการเขียนจดหมายกันไปต่าง ๆ นานา ด้วยเหตุนี้ ในกรณีนี้ รัฐบาลจึงมีแต่เสียโดยเฉพาะอย่างยิ่งภายในประเทศไทยเอง เพราะสิ่งที่รัฐบาลควรทำ คือ ชี้แจงให้กับคนไทยเข้าใจไม่ใช่ให้กับสหรัฐอเมริกาทราบ²⁸³

ภาพรวมนโยบายต่างประเทศไทยต่อสหรัฐอเมริกาหลังเหตุการณ์ 11 กันยายน ค.ศ. 2001

จากการศึกษาเนื้อหาความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสหรัฐอเมริกาหลังเหตุการณ์ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 แล้ว พบว่า นโยบายของไทยต่อสหรัฐอเมริกาในทางปฏิบัตินั้นแตกต่างกับที่รัฐบาลได้ชี้แจงไว้ว่าจะให้ความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาภายใต้ขอบเขตผลประโยชน์แห่งชาติของไทย แต่เป็นนโยบายที่ไม่มีแนวทางที่แน่นอน ขาดความต่อเนื่อง และมีลักษณะรับมากกว่ารุก ด้วยเหตุนี้ ผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติจึงส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศไม่ได้อยู่ในขั้นดีที่สุดแต่ก็ไม่เลวร้ายที่สุด โดยในช่วงที่ทำการศึกษานี้มีประเด็นด้านการเมืองและความมั่นคงที่สำคัญ คือ ความร่วมมือที่ไทยให้กับสหรัฐอเมริกาในการต่อต้านการก่อการร้ายซึ่งรัฐบาลไทยได้ยึดแนวทางในการสนับสนุนสหรัฐอเมริกาเท่าที่รัฐบาลไทยจะทำได้และไม่เกินขอบเขตผลประโยชน์แห่งชาติของไทย การเยือนระหว่างผู้นำทั้งสองประเทศ และเจ้าหน้าที่ระดับสูง การทำข้อตกลงระหว่างกัน การหารือยุทธศาสตร์ความสัมพันธ์ไทย - สหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นการหารือความมั่นคง

²⁸² คูใน ผนวก ฎ.

²⁸³ สุรัตน์ โหราชัยกุล, “มุมมองนักวิชาการด้านการต่างประเทศ กรณี จ.ม. แม้วฟ้อง บุช”,

ทวิภาคีที่ได้อธิบายใหม่แต่ปรับลักษณะการดำเนินงานให้กระชับขึ้น ตลอดจนความร่วมมือด้านการทหารที่คงความร่วมมือดั้งเดิมไว้ คือ การฝึกซ้อมร่วม/ผสมคอบบร้าโกลด์ (Cobra Gold) และความช่วยเหลือที่สหรัฐอเมริกาให้ไทยเป็นพิเศษในช่วงเวลาที่ทำการศึกศึกษา คือ การมอบสถานะชาติพันธมิตรหลักนอกนาโต้ (Major Non - NATO Ally) ให้แก่รัฐบาลไทย

จากแนวนโยบายดังกล่าวส่งผลให้เนื้อหาความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศนั้นค่อนข้างกำกวม เช่น การที่รัฐบาลไทยได้พยายามดำเนินนโยบายที่พยายามรักษาระยะห่างกับสหรัฐอเมริกา พยายามกำหนดจุดยืนให้เป็นกลาง ๆ กับกรณีที่ไม่เห็นด้วยกับสหรัฐอเมริกา เช่น การแถลงความร่วมมือในการต่อต้านการก่อการร้ายและจะให้ความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาเท่าที่ประเทศไทยจะสามารถทำได้ในฐานะพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกา เช่น ภายหลังจากสหรัฐอเมริกาประกาศบุกโจมตีประเทศอิรัก ท่าทีที่กำกวมของรัฐบาลไทยโดยเฉพาะผู้นำระดับสูงที่แสดงจุดยืนไม่สัมพันธ์กัน

สำหรับผลที่กระทบต่อความสัมพันธ์ด้านอื่น ๆ นั้น ประกอบไปด้วย ผลกระทบในเชิงบวก คือ รัฐบาลไทยได้รับความร่วมมือจากสหรัฐอเมริกาหลายโครงการทั้งด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจ ได้แก่ ความร่วมมือในโครงการพัฒนาระบบศูนย์ข้อมูลบุคคล (PISCES) และโครงการประชุมสัมมนาข้อริเริ่มว่าด้วยความมั่นคงด้านการค้าปลอดภัยในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (STAR) ในปี ค.ศ. 2003 ความร่วมมือเรื่องตู้คอนเทนเนอร์ (Container Security Initiative) ในปี ค.ศ. 2004 ความร่วมมือระหว่างไทยและสหรัฐอเมริกาด้านมนุษยธรรมกรณีเกิดเหตุธรณีพิบัติสึนามิ (Tsunami) ในปี ค.ศ. 2004 และที่สำคัญที่สุดสำหรับรัฐบาล คือ การที่ได้จัดการเจรจาการค้าเสรีกับสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 2005 นอกจากนี้ รัฐบาลสหรัฐอเมริกายังได้พิจารณาต่ออายุสิทธิพิเศษทางศุลกากร (General System of Preferences - GSP)²⁸⁴ ให้แก่ไทยตามคำขอในปี ค.ศ. 2006 ด้วย และได้รับสถานะความเป็นพันธมิตรด้านการทหารกับสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 2003 การได้รับคำยืนยันว่ารัฐบาลสหรัฐอเมริกามองว่าปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นเรื่องภายในของไทยโดยได้รับการยืนยันจากผู้นำสหรัฐอเมริกาและจากรัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 2005

²⁸⁴จักรกฤษณ์ ครอบงำ, "การเสวนาทางวิชาการเรื่อง "รัฐธรรมนูญไทยในหลุมโคลน" เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2546 ณ ห้อง ร.103 คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์"

<<http://www.measwatch.org/autopage/download.php?id=84>>, 25 เมษายน 2550.

ในทางกลับกัน ผลกระทบต่อความสัมพันธ์ในเชิงลบนั้นก็มิใช่น้อยอีกทั้งยังมีผลมากกว่าสิ่งที่รัฐบาลไทยได้จากสหรัฐอเมริกาด้วยซ้ำ ผลกระทบในเชิงลบที่เด่น ๆ คือ กรณีพม่าซึ่งแม้รัฐบาลสหรัฐอเมริกาเองจะพยายามชี้แจงว่าเข้าใจท่าทีของไทยและความพยายามของไทย แต่ก็ต้องยอมรับด้วยว่า ผู้ที่มีบทบาทในกระบวนการกำหนดนโยบายของสหรัฐอเมริกาที่สภาองเกรสนั้นไม่เคยแสดงท่าทีเข้าใจความพยายามดังกล่าวเลย ในทางตรงกันข้าม กลับคอยทวงถามความคืบหน้าและความพยายามของไทยอยู่เสมอในสภาองเกรส เพราะพฤติกรรมของผู้นำไทยนั้นตรงกันข้ามอย่างสิ้นเชิงกับนโยบายที่ชี้แจงให้ฝ่ายรัฐบาลสหรัฐอเมริกาทราบ แรงแฉกจากสภาองเกรสจึงเป็นปัจจัยกระตุ้นให้รัฐบาลสหรัฐอเมริกาต้องคอยหาหรือเรื่องพม่ากับรัฐบาลไทยอยู่เสมอที่เจอกัน เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลสหรัฐอเมริกาคอยติดตามความคืบหน้าอยู่เสมอ

ประเด็นสิทธิมนุษยชนก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกายังให้ความสำคัญอยู่ ยังมีผลกระทบในแง่ลบที่ถือว่าเป็นความล้มเหลวของรัฐบาลไทย คือ กรณีที่ผู้สมัครของไทยไม่ได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา ทั้ง ๆ ที่ผู้นำไทยได้ประกาศอยู่บ่อยครั้งว่าเป็นมหามิตรกับสหรัฐอเมริกาแล้ว ดังนั้น การที่สหรัฐอเมริกาเลือกที่จะไม่สนับสนุนผู้สมัครไทยก็เพราะว่าประเทศไทยยังไม่มีศักยภาพมากพอที่จะดำเนินการในสิ่งที่จะเอื้อให้บรรลุผลประโยชน์ของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้ นอกจากนี้ ประวัติของการเมืองไทยก็ไม่ดี มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐเองอย่างมาก อีกทั้งสถานการณ์ในภาคใต้ก็ล่อแหลมกับการเชื่อมโยงกับกลุ่มก่อการร้ายสากลที่ฝังตัวอยู่แล้วในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังนั้น เมื่อรัฐบาลไทยต้องการเป็นสมาชิกคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ รัฐบาลไทยจึงไม่ได้รับการสนับสนุน

ปัจจัยที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคความสัมพันธ์

จากการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ทั้งสองประเทศนั้น ประกอบไปด้วย

1. การที่ประเทศไทยมีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยทำให้ไทยได้รับการไว้วางใจจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกา อีกทั้งผู้นำไทยพยายามแสดงออกว่าเป็น “ว่าที่ผู้นำในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้คนใหม่” และเน้นย้ำว่า ประเทศไทยกำลังมีการเมืองที่มั่นคงภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยแล้ว

2. การมีระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมซึ่งเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับรัฐบาลสหรัฐอเมริกา โดยในปี ค.ศ. 2005 ทั้งคู่มีมูลค่าการค้าระหว่างกันประมาณ 25 พันล้านเหรียญสหรัฐ โดยไทยเป็นคู่ค้าอันดับ 19 ของสหรัฐอเมริกา

3. ความเป็นพันธมิตรทางทหารระหว่างไทยและสหรัฐอเมริกายังเป็นพันธมิตรด้านการทหารร่วมกันมาตั้งแต่อดีต โดยประเทศไทยเป็น 1 ใน 5 พันมิตรของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคเอเชีย และประเทศไทยได้ให้ความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาในการต่อต้านการก่อการร้ายเป็นอย่างดีโดยการส่งทหารไปช่วยฟื้นฟูอิรักและอัฟกานิสถาน อีกทั้งยังมีประวัติที่ดีในการจับกุมตัวผู้ก่อการร้ายในอินโดนีเซีย คือ นายฮัมบาลีได้ในปี ค.ศ. 2003 ซึ่งทำให้ประเทศไทยมีประวัติที่โดดเด่นขึ้นมาในสายตาของสหรัฐอเมริกา และได้รับประโยชน์จากปัจจัยข้อนี้ เช่น การได้รับสถานะชาติพันธมิตรหลักนอกกลุ่มนาโต้ (Major Non - NATO Ally - MNNA) และการได้รับมอบเฮลิคอปเตอร์ที่ใช้แล้วจำนวน 30 ลำจากสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

4. การมีที่ตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก และเป็นหนึ่งในสามประเทศที่สหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญเป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่ทำให้สหรัฐอเมริกาพิจารณามอบสถานะชาติพันธมิตรหลักนอกนาโต้ (Major Non - NATO Ally - MNNA) ให้แก่ไทย เพราะประเทศไทยตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์สำคัญในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกที่สหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญทั้งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ โดยประเทศไทยเป็นสมาชิกอาเซียน (ASEAN) การประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum - ARF) และความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก (เอเปค) (Asia - Pacific Economic Cooperation - APEC) ที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้สมาชิกด้วย²⁸⁵

5. ความต้องการจัดทำกรเจรจาการค้าเสรีของรัฐบาลไทยและสหรัฐอเมริกาที่สอดคล้องกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งฝ่ายไทยที่ต้องการเพิ่มการได้ดุลจากการเปิดตลาดในสหรัฐอเมริกา ในขณะที่ฝ่ายสหรัฐอเมริกาก็ต้องการลดการขาดดุลในไทย

สำหรับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ทั้งสองประเทศนั้น พบว่า มีปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

---

²⁸⁵ Emma Chanlett - Avery, "Thailand: Background and U.S. Relations", January 13, 2005, p. summary (CRS Report for Congress) Order Code RL32593; Walter Lohman Guidelines for U.S. Policy in Southeast Asia [The Heritage Foundation](http://www.heritage.org) Backgrounder #2017 <<http://www.heritage.org/Research/AsiaandthePacific/bg2017.cfm>>, March 20, 2007

1. ทศนคติของผู้บริหารรัฐบาลไทยที่ไม่แสดงออกซึ่งความจริงใจในการร่วมปฏิบัติการกับสหรัฐอเมริกาทำให้เป็นภาระหน้าที่ของกระทรวงการต่างประเทศต้องคอยแก้ไขสถานการณ์ ดังอย่างที่ได้เห็นได้ชัด คือ การที่ผู้นำไทยแสดงทัศนคติว่าไม่ต้องการนำประเทศเข้าไปเกี่ยวข้องกับสงครามต่อต้านการก่อการร้ายที่สหรัฐอเมริกาขอความช่วยเหลือก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบต่อความสัมพันธ์ของสองประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อครั้งที่ผู้นำรัฐบาลไทยเดินทางไปเยือนสหรัฐอเมริกาและขอเข้าพบประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกาแต่ไม่สำเร็จ ถึงขั้นต้องมีบัญชาให้กระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้ดำเนินการให้สามารถเข้าพบให้ได้จึงสำเร็จผล ผลกระทบจากเหตุการณ์ครั้งนี้ แม้จะไม่เป็นที่เปิดเผย แต่ก็สามารถสรุปได้จากกรณีที่นายกรัฐมนตรีมีคำสั่งโยกย้ายข้าราชการระดับสูงในกรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้เมื่อเดินทางกลับมาถึงประเทศไทยในฐานะที่ไม่สามารถทำให้เข้าพบประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกาได้ตั้งแต่แรก

2. ลักษณะการดำเนินนโยบายของนายกรัฐมนตรีไทยที่ใช้การทูตส่วนตัวมากเกินไป เป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคอีกประการหนึ่งเพราะไม่เพียงแต่บดบังและแทรกแซงบทบาทของหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบเรื่องนี้โดยตรง โดยเฉพาะในกรณีที่อ่อนไหวทั้งกับสหรัฐอเมริกาและภายในประเทศไทย หรือการตกปากรับคำว่าจะดำเนินการสิ่งใดให้กับสหรัฐอเมริกาโดยขาดการตรวจสอบความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติจากผู้ที่เกี่ยวข้องก่อนเป็นการทำให้หน่วยงานที่รับผิดชอบแต่ยังทำให้เกิดวิกฤติในความสัมพันธ์ที่แก้ไขลำบากขึ้น เพราะผู้นำได้ดำเนินนโยบายไปแล้วด้วยวาจาไปแล้ว

3. ปัจจัยด้านเสถียรภาพทางการเมืองภายในประเทศไทยเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ โดยเฉพาะภายหลังศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้ผลการเลือกตั้งเมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 2006 เป็นโมฆะ ทำการเจรจาจัดทำการค้าเสรีระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกาต้องชะงักลงและจะเดินหน้าต่อไปได้ภายหลังการจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ นอกจากนี้ การชุมนุมประท้วงขับไล่ นายกรัฐมนตรีก็เป็นส่วนเสริมให้รัฐบาลสหรัฐอเมริกาต้องพิจารณาวางแผนทางการดำเนินนโยบายต่างประเทศกับไทยใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงการเมืองไทยในภายหน้าเช่นกัน แม้ว่าการเลือกตั้งครั้งใหม่จะมีขึ้นราวเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2006 แต่ความวุ่นวายอันเกิดจากการชุมนุมของกลุ่มผู้ประท้วงขับไล่รัฐบาลและผู้สนับสนุนรัฐบาลนั้น มีแนวโน้มสูงมากว่าจะมีการปะทะกัน ทำให้ในที่สุด ผู้บัญชาการทหารบก พลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน ได้ตัดสินใจทำการรัฐประหารซึ่งทำให้ความสัมพันธ์ด้านการเมืองและการทหารระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกาอยู่ในระดับไม่ปกติทันที โดยในวันที่ 28 กันยายน ค.ศ. 2006 รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้ระงับความ

ช่วยเหลือด้านการทหารแก่ไทยเป็นมูลค่าประมาณ 24 พันล้านเหรียญสหรัฐ ซึ่งรวมถึงความช่วยเหลือที่ให้มาแล้วสำหรับปีงบประมาณ 2006 ที่ฝ่ายไทยยังไม่ได้ใช้ด้วย²⁸⁶

4. ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่รัฐบาลไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ และมีโอกาสที่จะเชื่อมโยงกับการก่อการร้ายสากลได้ในอนาคต

5. ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนของไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐและประเด็นสิทธิมนุษยชนนี้ก็เป็นประเด็นหนึ่งที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกายังให้ความสำคัญอยู่โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้ความรุนแรงปราบปรามผู้ก่อความไม่สงบ เช่น ในเดือนมกราคม 2004 โดยในวันที่ 28 เมษายน ค.ศ. 2004 ทหารไทยได้ฆ่าผู้ก่อความไม่สงบจำนวน 108 คน ซึ่งประกอบไปด้วยผู้ที่อยู่ในมัสยิดจำนวน 34 คน นอกจากนี้ ความรุนแรงทิวในภาคใต้ได้ทวีมากขึ้นเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม ค.ศ. 2004 ชาวมุสลิมในท้องที่ถูกฆ่าตายอีก จำนวน 84 คน โดย 6 คนถูกยิงตายในการสลายมอบที่สถานีตำรวจตากใบ และอีก 78 คน ตายในระหว่างการเคลื่อนย้ายที่ชนผู้ทำการประท้วงไปโดยใช้รถบรรทุก มีการมัดมือไขว้หลังไว้ ทำให้ประเทศไทยถูกวิจารณ์จากหน่วยงานของสหรัฐอเมริกาและองค์กรอิสระว่าละเมิดสิทธิมนุษยชนด้วย และเป็นสิ่งบ่งชี้ถึงความล้มเหลวของรัฐบาลไทยและเป็นการยืนยันว่าปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นในประเทศไทยโดยเฉพาะด้วยฝีมือของเจ้าหน้าที่รัฐและการไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ความรุนแรงในภาคใต้ได้นั้น เป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกออกจากการสมัครรับเลือกตั้งตำแหน่งเลขาธิการสหประชาชาติ ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้ผู้สมัครของไทยไม่ได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา

6. ประเทศไทยยังไม่มีศักยภาพมากพอที่จะตอบสนองหรือผลักดันประเด็นการเมืองระหว่างประเทศโดยเฉพาะในประเด็นที่จะเอื้อให้บรรลุผลประโยชน์ของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้ เช่น ประเทศไทยไม่สามารถทำให้พม่าเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีได้อย่างเป็นรูปธรรม ไม่มีบทบาทในการต่อรองกับเกาหลีเหนือเพื่อยุติปัญหาในคาบสมุทร ดังนั้น เมื่อรัฐบาลไทยต้องการมีบทบาทในเวทีประชาคมโลก เช่น ตำแหน่งเลขาธิการสหประชาชาติหรือสมาชิกคณะกรรมาธิการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ รัฐบาลไทยจึงไม่ได้รับการสนับสนุน

---

²⁸⁶ Emma Chanlett - Avery, "Thailand: Background and U.S. Relations", CRS Report for Congress (Received through the CRS Web) Order Code RL32593, updated October 2, 2006, p. 2 - 3. <<http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL32593.pdf>>

7. การมีนโยบายต่อประเทศพม่าและเรื่องสิทธิมนุษยชนที่แตกต่างกัน ทำให้การดำเนินการไม่สอดคล้องกันและบางครั้งพฤติกรรมของนโยบายรัฐบาลไทยส่งผลให้ผู้มีบทบาทในกระบวนการกำหนดนโยบายของสหรัฐอเมริกาเรียกร้องให้ชี้แจงแนวทางการดำเนินนโยบายและเปลี่ยนแปลงการดำเนินนโยบายต่อพม่า ส่งผลให้มีการโต้ตอบและชี้แจงข้อเท็จจริงอย่างเป็นทางการอยู่บ่อยครั้งถึงข้อวิจารณ์ต่าง ๆ ที่ฝ่ายสหรัฐอเมริกากล่าวหา โดยข้อวิจารณ์ที่สำคัญที่สุด คือ นอกจากเหตุผลที่ว่ารัฐบาลไทยกับพม่าเป็นเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดต่อกันและเป็นชาติสมาชิกอาเซียนเหมือนกันนั้น ทำให้รัฐบาลไทยมีนโยบายไม่แทรกแซงกิจการภายในของประเทศพม่า ทั้ง ๆ ที่รัฐบาลพม่าก็ไม่เคยสนใจนโยบายของไทยและชาติอาเซียนเลย อีกทั้งก่อให้เกิดการกระทบกระทั่งบริเวณชายแดนอยู่บ่อยครั้ง นอกจากนี้ รัฐบาลไทยยังทำในสิ่งที่ตรงกันข้าม คือ ความพยายามเป็นทนายแก้ต่างให้รัฐบาลพม่าซึ่งก็ไม่สามารถแยกออกจากการมีนโยบายไม่แทรกแซงกิจการภายในของพม่าได้ เพราะการกระทำดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่ารัฐบาลไทยพยายามเข้าไปแทรกแซงเรื่องภายในของพม่าที่มีความสัมพันธ์กับประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะชาติตะวันตก และพยายามทำหน้าที่เป็นผู้ประสานการติดต่อกับสหรัฐอเมริกาเพื่อประชาสัมพันธ์ว่ารัฐบาลมีนโยบายที่เป็นหลักสากลนิยม แม้รัฐบาลสหรัฐอเมริกาเองจะพยายามชี้แจงว่าเข้าใจท่าทีของไทยและความพยายามของไทยแต่ก็ต้องยอมรับด้วยว่า ผู้ที่มีบทบาทในกระบวนการกำหนดนโยบายของสหรัฐอเมริกาที่สภาองเกรสนั้นไม่เคยแสดงท่าทีเข้าใจความพยายามดังกล่าวเลย ในทางตรงกันข้าม กลับคอยทวงถามความคืบหน้าและความพยายามของไทยอยู่เสมอในสภาองเกรส เพราะพฤติกรรมของผู้นำไทยนั้นตรงกันข้ามอย่างสิ้นเชิงกับนโยบายที่ชี้แจงให้ฝ่ายรัฐบาลสหรัฐอเมริกาทราบ แรงผลักดันจากสภาองเกรสจึงเป็นปัจจัยกระตุ้นให้รัฐบาลสหรัฐอเมริกาต้องคอยหาหรือเรื่องพม่ากับรัฐบาลไทยอยู่เสมอที่เจอกัน เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลสหรัฐอเมริกาคอยติดตามความคืบหน้าอยู่เสมอ